

การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำ
แบบประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา กรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

ดวงเนตร ไพบูลย์

๒๗ ส.ย. ๒๕๕๑

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา

มีนาคม ๒๕๕๐

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๙๒๙ 1๔

การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำ
แบบประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
ดวงเนตร ไพบุลย์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา
มีนาคม 2540

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2540

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ต่ำกว่าเปอร์เซนไทล์ 25 ลงมา จำนวน 16 คน แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน โดยกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และกลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ และโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การทดสอบของวิลคอกชัน และการทดสอบของ แมน-วิทนีย์ ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ไม่แตกต่างกัน

A COMPARISON OF THE EFFECTS OF MODELING TECHNIQUE AND SIMILATION
FOR DEMOCRATIC LEADERSHIP ABILITY OF MATHAYOM SUKSA III
STUDENTS OF PREMRUDEE SUKSA SCHOOL IN BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

DUANGNATE PAIBOON

Presented in partial fulfillment of the requirements for the Master
of Education degree in Educational Psychology

at Srinakharinwirot University

March 1998

The purpose of this experimental research were to compare the Effects of Modeling Technique and Simulations for developing Democratic Leadership ability of Mathayom Suksa III Students of Premrudee Suksa School in Bangkok in academic year 1997.

The 16 sample was selecteld from Mathayom Suksa III students whose scores of democratic leadership ability were lower than the rank of twenty-five percentile. Then thdy were randomly divided into two experimental groups; each group was consisted of 8 students. The experimental group I was exposed to modeling technique and the experimental group II was exposed to simulations.

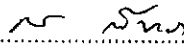
The instruments were democratic leaderslhip aility questionnaire, the modeling technique program and the simulation program. The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test man-Whithey U Test was used to analyze the data.

The results were as follows:

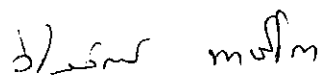

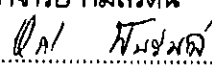
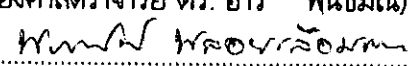
1. Democratic leadership ability of the students who were exposed to modeling techique was significantly higher than before the experiment at .01 level.
2. Democratic leadership ability of the students who were exposed to simulation was significantly higher than before the experiment at .01 level.
3. There was no significantly difference of democratic leadership ability of the students between the students who were exposed to nodeling technique and the other who were exposed to simulation.

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานีพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
จิตวิทยาการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

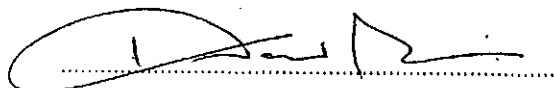
คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(อาจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ กมรัตน์ กรีทอง)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(อาจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ กมรัตน์ กรีทอง)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร. อารี พันธุ์มณี)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรพรรณรัตน์ พลอยล้อมแสง)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานีพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. เสริมศักดิ์ วิศาลภรณ์)
วันที่ 7 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2541

ประกาศขอบคุณ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ อาจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภณ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กริทอง กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนวคิด ข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มณี และผู้ช่วยศาสตราจารย์พงษ์พันธ์ พงษ์โสภณ ที่กรุณาให้คำแนะนำ และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มณี และผู้ช่วยศาสตราจารย์พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบตลอดทั้งให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ในภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณอธิการและอาจารย์โรงเรียนเปรมฤดีศึกษาทุกท่าน ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์ใหญ่โรงเรียนवासुเทวี ที่กรุณาให้ความสะดวกในการสร้างและทดลองใช้เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ขอขอบใจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนवासुเทวี กรุงเทพมหานคร ที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาค้นคว้า

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษาทุกคนที่ช่วยเหลือให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมบัติ พันธิวิศิษฐ์ รองประธานกรรมการประจำสาขาวิชา เศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช คุณครินทิพย์ ประสิริ คีทชานีเทศก์ สปอ.พนัสนิคม คุณวิริยา จันทร์บาง หัวหน้าแผนกวัสดุ โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา และคุณอรุณ หมี่นวงศ์ อาจารย์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ เรือเอกวิรัช ไพบูลย์ เด็กหญิงนารินทร์ ไพบูลย์ ครอบครัวเจริญผล และครอบครัวไพบูลย์ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ เข้าใจ และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

งานวิจัยในครั้งนี้จะสำเร็จได้หากไม่มี คุณแมนิตย์ เจริญผล ที่เป็นผู้ให้ความรัก ความห่วงใย ให้การสนับสนุนและกำลังใจแก่ผู้วิจัยอย่างดียิ่งตลอดมา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ดวงเนตร ไพบูลย์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
คำนำ	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคนิคแม่แบบ	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคนิคแม่แบบ	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคนิคแม่แบบ	20
งานวิจัยในต่างประเทศ	20
งานวิจัยในประเทศ	23
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สถานการณ์จำลอง	25
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้สถานการณ์จำลอง	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สถานการณ์จำลอง	33
งานวิจัยในต่างประเทศ	33
งานวิจัยในประเทศ	34
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย	35
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย	42
งานวิจัยในต่างประเทศ	42
งานวิจัยในประเทศ	44

บทที่	หน้า
3	
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	46
แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง.....	46
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	46
วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ.....	46
แบบแผนการทดลอง.....	50
การดำเนินการทดลอง.....	50
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
4	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
5	
บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	57
บทย่อ.....	57
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	57
สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	57
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	57
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	58
การดำเนินการทดลอง.....	58
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	59
อภิปรายผล.....	59
ข้อเสนอแนะ.....	62
บรรณานุกรม.....	63
ภาคผนวก.....	74
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	147

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบแผนการทดลองแบบ Randomized Group Pretest - Posttest Design.....	50
2 เปรียบเทียบความแตกต่างของความสามารถในความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้เทคนิคแม่แบบ.....	54
3 เปรียบเทียบความแตกต่างของความสามารถในความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้สถานการณ์จำลอง.....	55
4 เปรียบเทียบผลของความสามารถในความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ใช้เทคนิคแม่แบบ และกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ใช้สถานการณ์จำลอง.....	56
5 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย.....	83
6 แสดงความสามารถในการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ใช้เทคนิคแม่แบบ.....	143
7 แสดงความสามารถในการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ใช้สถานการณ์จำลอง.....	144
8 แสดงความสามารถในการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ใช้เทคนิคแม่แบบ และในกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ใช้สถานการณ์จำลอง.....	145

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

- 1 องค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยการสังเกตตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม
ของแบนดูรา..... 13

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การที่คนเราจะอยู่รวมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ปัจจัยที่สำคัญมากปัจจัยหนึ่งคือ "ความเป็นผู้นำ" ของกลุ่มต่าง ๆ ผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคมมีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคม สังคมจะก้าวหน้าหรือเสื่อมลงเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับกรกระทำของผู้นำเป็นสำคัญ เราอาจจะทำนายว่าสังคมนั้นจะดำเนินไปอย่างไรในอนาคต จะพิจารณาได้จากลักษณะความเป็นผู้นำในสังคมนั้นนั่นเอง ปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในระยะเร่งรัดพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมซึ่งจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีประสิทธิภาพทั้งทางด้านการบริหาร งานระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ยิ่งในภาวะฉุกเฉินด้วยแล้ว ผู้นำย่อมมีความสำคัญที่สุด

ความเป็นผู้นำเป็นคุณสมบัติหรือลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่แสดงออกเมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม หรือเมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งจะทำให้งานของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จความเป็นผู้นำมิใช่จำเป็นเฉพาะผู้นำเท่านั้น แต่ความเป็นผู้นำเป็นคุณสมบัติของมนุษย์ทุกคน และเป็นคุณสมบัติที่บุคคลในระบอบประชาธิปไตยพึงมี (รัศมี ภิบาลแทน. 2523 : 40 - 42) ความเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อกลุ่มมาก เพราะหมายถึงการที่บุคคลในกลุ่มรู้บทบาทหน้าที่ของตนกล่าวคือ สมาชิกมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการแสดงออกของกลุ่ม และมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในกลุ่ม ลักษณะความเป็นผู้นำจะปรากฏระหว่างการทำงานร่วมกัน (เขาวพา เศรษฐปต์. 2522 : 130) นอกจากนี้ ชูริส (สาลี จบศรี. 2531 : 1 ; อ้างอิงมาจาก Uris . 1964 : 4-9) ยังกล่าวว่าความเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการทำงานและการดำรงชีวิตเป็นปัจจัยที่สำคัญในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการทำงานเป็นหมู่คณะ และจากการศึกษา ของ โรเบิร์ต อาร์เบลิค (Robert R. Blake) เจน เอส มอตตัน (Jane S. Mouton) และ เรนสิส ไลเคิร์ต (Rensis Likert) พบว่า ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเป็นแบบที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดสำหรับทุกสถานการณ์ (สมยศ นาวิการ. 2522 : 419)

นักพฤติกรรมศาสตร์และนักจิตวิทยาสังคม ได้พยายามพิสูจน์ให้เห็นว่าความเป็นผู้นำสามารถพัฒนาขึ้นได้จากประสบการณ์ การศึกษา และการฝึกอบรม (ประชุม รอดประเสริฐ. ม.ป.ป. : 59) ความเป็นผู้นำมิได้ถูกจำกัดโดยพันธุกรรมหรือประสบการณ์ในวัยเด็ก แต่สามารถพัฒนาได้โดยการฝึกอบรม (Miles. 1971 : 21) นอกจากนี้ ฮัลลี (Stogdill. 1981 : 179 ; Citing Healy. 1962 : 2233) ทำการวิจัยพบว่าสามารถฝึกเด็กนักเรียน ให้มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยได้

สมัยนี้เราเชื่อกันแล้วว่าคุณลักษณะของความเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมาจากหลังมิใช่ว่าจะมีติดตัวมาแต่กำเนิด หรือสืบทอดกันเป็นพันธุกรรม ดังที่ แกลตัน (ไพศาล กิจเพชร. 2513 : 8 ; อ้างอิงมาจาก ; Galton. n.d. unpagged) นักวิทยาศาสตร์ชาวอังกฤษได้ยืนยันไว้ในหนังสือ Heredity Genius ว่าได้ตรวจสอบประวัติของผู้นำโลกเป็นจำนวนมาก ไม่ปรากฏว่าท่านเหล่านั้นเคยมีญาติพี่น้องเป็นผู้นำมาก่อนเลย และก็ไม่มีบุตรหลานเป็นผู้นำสืบทอดกันมา จึงอาจสรุปได้ว่า “ผู้นำมิได้สืบสายโลหิต”

ประเทศไทยมีการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาจนถึงปัจจุบันเพราะเป็นการปกครองที่ยึดประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่เกิดจากการเรียนรู้และการปฏิบัติ ต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็กเพราะเป็นวัยที่มีความคิดที่บริสุทธิ์สามารถซึมซับสิ่งที่ได้รับการสั่งสอนและอบรมได้ง่าย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2527 : คำนำ) ซึ่งสอดคล้องกับ วิท (วิมลพรรณ กลางมณี. 2536 : 1 ; อ้างอิงมาจาก Wit. 1963) ที่กล่าวว่ารากฐานประชาธิปไตยที่แท้จริงเกิดจากระบบโรงเรียน เพราะโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการสร้างบุคลิกภาพต่าง ๆ ให้เกิดในตัวนักเรียน สมิธ เคราส์ และ แอทกินสัน (วิมลพรรณ กลางมณี. 2536 : 1 ; อ้างอิงมาจาก Smith, Krouse and Atkinson. 1969 : 347) กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนในสังคมประชาธิปไตยว่า โรงเรียนมีความรับผิดชอบในการเตรียมประสบการณ์ที่จะทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปกครอง ถ้าประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดความซาบซึ้งและไม่เห็นคุณค่าของประชาธิปไตยและการทำงานร่วมกับคนอื่นในสังคมแล้ว รากฐานการปกครองของประเทศก็จะล้มเหลว วุฒิสมาชิก เฮดเวด เคนเนดี กล่าวต่อรัฐสภาว่า “การนำเด็กเข้าสู่ความรับผิดชอบต่อสังคมควรเป็นส่วนสำคัญของการศึกษา เพื่อความเป็นพลเมืองดีในระบบการศึกษาของเราและควรจะเริ่มตั้งแต่ อายุยังน้อยเพราะจะทำให้ผลการเรียนอยู่ในจิตใจของเด็กไปอีกร้าน” (27 กรกฎาคม 1989)

อย่างไรก็ตามนักเรียนส่วนใหญ่แสดงความเป็นประชาธิปไตยไม่ถูกต้อง ยังไม่เข้าใจวิธีปฏิบัติตน เป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม ทำให้เกิดปัญหาไม่สามารถร่วมกลุ่มได้หรือทำความยุ่งยากให้กับสมาชิกในชั้นเรียน บางคนไม่กล้าแสดงความคิดเห็น และชอบเก็บตัวไม่เข้าร่วมกลุ่ม ในการทำกิจกรรมทำให้เกิดปัญหาในการเข้าร่วมกิจกรรม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2526 : 197) จากการศึกษาของ ประทวน อิศรพงศ์ (2526 : 22) กล่าวว่า ชาวคนไทยขาดการส่งเสริมในการทำงานกลุ่ม ซึ่งเป็นจุดอ่อนทำให้ขาดคุณลักษณะสำคัญ ๆ ไปถึงในเรื่องการขาดลักษณะการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ซึ่งแนวคิดของเมอร์ฟีฟิลด์ (Merrifield. 1961 : 100 - 107) กล่าวว่าลักษณะความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับกลุ่มมากกว่าแต่ละบุคคล เมื่อเข้าสู่กลุ่มบุคคลแต่ละคนจะ

นำเอาลักษณะเฉพาะตัว ทักษะที่มี การปรับตัวเข้าสู่กลุ่ม เพื่อจะได้มีวัตถุประสงค์สอดคล้องกัน ความเป็นผู้นำภายในกลุ่มจึงถูกกำหนดโดยผลรวมของทัศนคติความต้องการของกลุ่มมากกว่า บุคลิกภาพของบุคคลเพียงคนเดียวและเครื่องซึ่งบังคุณภาพของผู้นำคือการวิเคราะห์ผู้ตามในการที่จะฝึกฝนผู้เรียนระดับมัธยม ซึ่งมีอายุคาบเกี่ยวอยู่ในวัยรุ่นซึ่งเด็กวัยนี้ ดักลาส (ปราณี วัฒนนิมิตกุล. 2532 : 3 ; อ้างอิงมาจาก Douglass. 1955 : 56) กล่าวว่า เป็นวัยที่กระตือรือร้น ต้องการเป็นอิสระในการแสดงออก ต้องการให้เป็นที่ยอมรับของหมู่คณะ ฉะนั้นอิทธิพลของกลุ่มจะสามารถนำบุคคลที่เข้าไปรวมกลุ่มไปในทางที่ดี หรือตรงข้ามก็ได้ อันจะทำให้อยู่ในกลุ่มได้อย่างมีความสุข เพราะกลุ่มให้ความมั่นใจและยอมรับในพฤติกรรมของตน

การที่จะทำให้ผู้เรียนในวัยรุ่นได้แสดงพฤติกรรมในสภาพที่เหมาะสม บทบาทครูจะต้องให้แนวทางในการแสดงออกให้เหมาะสมกับสถานการณ์โอกาสไม่ปิดกั้นอย่างเคร่งครัดและปล่อยอย่างเสรีจนเกินความพอดี (โกวิท ประวาลพุกฤษ. 2528 : 6 - 7) เด็กวัยรุ่นจึงควรได้รับการฝึกฝน ลักษณะความเป็นผู้นำที่ดีจะทำให้เกิดประโยชน์อย่างมากต่อสังคม

จากการที่ผู้วิจัยรับผิดชอบการจัดคาบกิจกรรมแนะแนว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษาได้สำรวจปัญหาเบื้องต้นโดยการสังเกตการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน และสัมภาษณ์ครูผู้สอน ครูประจำชั้น ประชุมคณะกรรมการบริหารโรงเรียน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 66 คน จากนักเรียน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 55 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 48 คน จากนักเรียน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 40 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 72 คน จากนักเรียน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 60 ไม่สามารถเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยได้ โดยมีพฤติกรรมไม่มีการปรึกษาหารือ ไม่เปิดโอกาสให้เพื่อนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือวางแผนใด ๆ ไม่รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ไม่ใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจปัญหาใด ๆ โดยเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2540 ไม่สามารถเป็นผู้นำในการปฏิบัติหน้าที่สถานักเรียนของโรงเรียนได้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องปลูกฝังให้กับเด็กและเยาวชน ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเกิดจากการเรียนรู้มิได้เกิดจากสัญชาตญาณ จึงสามารถเปลี่ยนแปลงและแก้ไขได้ถ้าใช้เทคนิคและวิธีการที่เหมาะสมผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการนำเทคนิคแม่แบบและสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อช่วยให้นักเรียนเหล่านั้นนำทักษะที่ได้ฝึกฝนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งยังจะช่วยพัฒนาชาติบ้านเมืองให้พัฒนาต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าเทคนิคแม่แบบเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาส่งเสริมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนได้ เพราะการใช้แม่แบบเป็นกลวิธีหนึ่งในการสร้าง หรือสอน

พฤติกรรมให้เกิดขึ้น โดยการเสนอแม่แบบที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้นักเรียนสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมาย ซึ่งแบนดูรา (วีระ อุสาหะ. 2534 : 4 : อ้างอิงมาจาก Bandura. 1977) กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ของบุคคลส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำตามแบบที่ผู้อื่นกระทำ จึงควรให้บุคคลได้เห็นตัวอย่างพฤติกรรมแล้วให้บุคคลรู้จักคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผลก่อนที่จะเลียนแบบเพื่อไม่ต้องลองผิดลองถูก

จากการศึกษาผลการใช้แม่แบบของ สุนีย์ ชินศักดิ์ชัย (2525 : 33 - 35) กัญญา ประสงค์เจริญ (2526 : 31 - 32) และ ศศิธร บรรลือสินธุ์ (2530 : 46) ให้ผลสอดคล้องกันว่า การใช้เทคนิคแม่แบบสามารถทำให้นักเรียนเลียนแบบและเกิดพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์ได้

นอกจากเทคนิคแม่แบบแล้ว การใช้สถานการณ์จำลอง ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถฝึกทักษะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยให้กับเด็กได้ เพราะการใช้สถานการณ์จำลองเป็นการจัดสภาพแวดล้อมให้ใกล้เคียงหรือเลียนแบบสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้ผู้เรียนเผชิญกับสภาพการณ์ด้วยตนเองโดยการปฏิบัติ และแสดงออกในความเห็นคิด ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้ผู้เรียนสามารถ เข้าใจ มีความรู้สึกร่วมกับเหตุการณ์ได้ดี อีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ ไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไปได้สถานการณ์จำลองสามารถสร้างอารมณ์และทัศนคติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่จะชี้ความสามารถของผู้เรียนและความจำไว้ด้วยกัน คือผู้เรียนจะพัฒนาทั้งความจำและขีดความสามารถ กิจกรรมจะจูงใจผู้เรียนให้ประกอบกิจกรรมได้นาน ดึงความสนใจของผู้ทำกิจกรรมไว้ได้ ผู้เรียนจะสามารถเลือกสนองตอบต่อสถานการณ์ทางสังคมจากสถานการณ์จำลองได้ และสถานการณ์จำลองจะช่วยปรับความแตกต่างระหว่างบุคคลรวมทั้งชักจูงผู้เรียนให้เข้าสู่พฤติกรรมที่ต้องการได้

จากการศึกษาผลการใช้สถานการณ์จำลอง ของ ณีฎฐา ระกำพล (2535 : 55 - 57) วชิรพร จับเกตู (2535 : 36 - 40) วรณา เลิศขันธ์ (2528 : 53 - 54) จันทวิส พันธุ์สุข (2533 : 41) สมบูรณ์ เสนีย์วงศ์ ณ อุรุทยา (2525 : 57 - 58) ชำรงค์ น่วมศิริ (2527 : 53) ให้ผลสอดคล้องกันว่า การใช้สถานการณ์จำลองสามารถชักจูงผู้เรียนให้เข้าสู่พฤติกรรมที่ต้องการได้

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้เทคนิคแม่แบบและสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ
2. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง
3. เพื่อ เปรียบเทียบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบและได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ
2. นักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบและนักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความรู้ ความเข้าใจเทคนิคแม่แบบและสถานการณ์จำลองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำเทคนิคแม่แบบ และสถานการณ์จำลองไปใช้ในการพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. **ประชากร** เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2540 ที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมาจำนวน 30 คน
2. **กลุ่มตัวอย่าง** เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษา อยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2540 ที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 16 คน แล้วสุ่ม เป็นกลุ่มทดลองจำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน
3. **ตัวแปรที่ศึกษา**
 - 3.1 **ตัวแปรอิสระ** คือวิธีพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ

3.1.1 การใช้เทคนิคแม่แบบ

3.1.2 การใช้สถานการณ์จำลอง

4 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การใช้เทคนิคแม่แบบ หมายถึง วิธีการที่ทำให้นักเรียนเรียนรู้ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย โดยให้สังเกตพฤติกรรมตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ของตัวแบบและเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบวิธีการนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ผู้วิจัยนำเข้าสู่การเสนอแม่แบบโดยการสนทนาซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการให้นักเรียนสังเกตในครั้งนั้น

ขั้นที่ 2 ขั้นเสนอแม่แบบ ผู้วิจัยเสนอเรื่องราวของแม่แบบให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบ โดยการฉายวีดิทัศน์และให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายซักถามเกี่ยวกับสิ่งที่สังเกต เพื่อให้เกิดความคิดที่จะเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบและเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบจากนั้นให้นักเรียนแสดงความรู้สึกหลังการเลียนแบบและให้ปฏิบัติอีกครั้งหนึ่งถ้าทำยังไม่ได้

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้รับจากการใช้เทคนิคแม่แบบแล้วผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม และมอบหมายให้ไปฝึกค่อที่บ้านและที่โรงเรียน

วิธีนี้ใช้กับกลุ่มทดลองที่ 1

2. การใช้สถานการณ์จำลอง หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมให้ใกล้เคียงหรือเลียนแบบสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนเผชิญกับสภาพการณ์ด้วยตนเอง โดยการปฏิบัติ และแสดงความคิดเห็นซึ่งวิธีการนี้จะทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไปเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย โดยมีขั้นตอนการใช้สถานการณ์จำลอง 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยบอกวัตถุประสงค์ของการทดลองในแต่ละครั้งที่ต้องการให้นักเรียนทราบ และให้นักเรียนอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวที่จะแสดงบทบาทในการปฏิบัติต่อความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยตามสถานการณ์ที่จัดขึ้น

2.2 ขั้นดำเนินกิจกรรม นักเรียนแสดงบทบาท ดังกล่าวในข้อ 2.1 ไปตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ใช้เวลาประมาณ 10 - 15 นาที

2.3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล เมื่อกิจกรรมสิ้นสุดลงผู้วิจัยให้นักเรียนทบทวนและวิเคราะห์ประสบการณ์ต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติกิจกรรมโดยเน้นที่กระบวนการและบรรยากาศของการแสดง

2.4 ขั้นสรุป นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยกันสรุปและผู้วิจัยสรุป
เพิ่มเติม

วิธีนี้ใช้กับกลุ่มทดลองที่ 2

➢ 3. ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมของนักเรียนที่มี
อิทธิพลต่อผู้อื่น ในการทำกิจกรรมร่วมกันในชีวิตประจำวัน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตาม
จุดประสงค์ที่ตั้งไว้ พฤติกรรมดังกล่าวมีลักษณะดังนี้คือ

3.1 จัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อวางแผนการทำงานและเพื่อแก้ปัญหา
ที่เกิดขึ้นในการทำงาน ได้แก่ การจัดให้มีการปรึกษาหารือกันระหว่างสมาชิก เพื่อร่วมกันวางแผน
การทำงานและแก้ปัญหาด่าง ๆ ในระหว่างการทำงาน

3.2 เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็น โดยทั่วถึงกัน ได้แก่ การซักถาม
หรือให้โอกาสสมาชิกทุกคนในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น

3.3 ให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็น เมื่อถึงคราวจำเป็น ได้แก่ การเสนอแนะ
วิธีการหรือให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการทำงานของกลุ่ม เมื่อกลุ่มมีปัญหาในการทำงาน

3.4 ใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจปัญหา ได้แก่ การให้กลุ่มหาข้อสรุปแล้วนำ
ข้อสรุปของกลุ่มมาเป็นแนวปฏิบัติในการตัดสินใจปัญหาด่างๆ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นลำดับขั้นดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ
 - 1.1.1 ความหมายของเทคนิคแม่แบบ
 - 1.1.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม
 - 1.1.3 กระบวนการเรียนรู้จากแม่แบบ
 - 1.1.4 ลักษณะของแม่แบบ
 - 1.1.5 กลวิธีในการเรียนรู้จากตัวแบบ
 - 1.1.6 วิธีการให้ตัวแบบ
 - 1.1.7 การเห็นผลตอบแทนที่ตัวแบบได้รับ
 - 1.1.8 อิทธิพลของแม่แบบที่มีต่อผู้สังเกต
 - 1.1.9 ข้อดีและข้อจำกัดของวิธีการให้ตัวแบบ
 - 1.2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ
 - 1.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
 - 1.2.2 งานวิจัยในประเทศ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง
 - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง
 - 2.1.1 ความหมายของสถานการณ์จำลอง
 - 2.1.2 จุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของสถานการณ์จำลอง
 - 2.1.3 ขั้นตอนในการสร้างสถานการณ์จำลอง
 - 2.1.4 ขั้นตอนในการใช้สถานการณ์จำลอง
 - 2.1.5 วิธีเสนอสถานการณ์จำลอง
 - 2.1.6 ประโยชน์ของสถานการณ์จำลอง
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง
 - 2.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
 - 2.2.2 งานวิจัยในประเทศ
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
 - 3.1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

- 3.1.1 ความหมายของผู้นำ
- 3.1.2 ความหมายของความเป็นผู้นำ
- 3.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ
- 3.1.4 ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
- 3.2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
 - 3.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
 - 3.2.2 งานวิจัยในประเทศ
- 1.. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ

ความหมายของแม่แบบ (Models)

แม่แบบ หรือ ตัวแบบ หมายถึง สิ่งที่เป็นแบบอย่างที่ดีถือเป็นบรรทัดฐานเป็นแบบหรือให้เห็นเพื่อเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบและเป็นแบบอย่างในการเลียนแบบ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 61 ; อ้างอิงมาจาก Bandura. 1968 : 99 - 108)

 - 1.1.1 ความหมายของเทคนิคแม่แบบ

เทคนิคแม่แบบ หมายถึง กลวิธีสร้างหรือสอนพฤติกรรมใหม่โดยให้ผู้ประสงค์จะเลียนแบบสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบที่เขาสนใจ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 6 ; อ้างอิงมาจาก Bandura. 1968 : 99 - 108) การเรียนรู้ส่วนใหญ่ของเด็กเกิดจากการทำตามผู้อื่น เด็กจะเรียนรู้จากแม่แบบ โดยแม่แบบจะทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้า ให้ผู้เรียนสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมาย ซึ่งกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตเป็นวิธีการเรียนรู้แบบพื้นฐานที่ให้ประโยชน์กว้างขวางและมีข้อดีตรงที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ โน้ตสนที่ซับซ้อน หรือยาก ๆ ได้ดีและรวดเร็ว (Patterson. 1974 : 38 - 139)

 - ✓ 1.1.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

ทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานการวิจัยครั้งนี้คือทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ แบนดูรา (Bandura. 1977 : 10 - 29) ซึ่งอธิบายแนวคิดที่สำคัญในการเรียนรู้ทางสังคมไว้ดังนี้คือ

พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากการปะทะสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนจะเลียนแบบตัวแบบการเลียนแบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ รวมถึงการสังเกตการตอบสนองและปฏิกิริยาต่าง ๆ ของตัวแบบ ผลกรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตัวแบบ คำบอกเล่าเกี่ยวกับตัวแบบ ความน่าเชื่อถือของตัวแบบ ความมีชื่อเสียงของตัวแบบ ฯลฯ ผลจากการสังเกตจะทำให้ผู้สังเกตสามารถเลียนพฤติกรรมของตัวแบบหรือ แสดงพฤติกรรมใหม่ได้ ทำให้ไม่ต้องลองผิดลองถูก พฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์เป็น

ผลมาจากการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ พฤติกรรมกับผลที่เกิดขึ้น ความรู้ที่มนุษย์เรียนรู้นี้จะกลายเป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ เมื่อบุคคลเรียนรู้ว่าเหตุการณ์ใดเกิดตามเหตุการณ์ใดอย่างไร เมื่อประสบเหตุการณ์หนึ่งมนุษย์ก็เกิดความคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่จะเกิดตามมาได้ ทำให้เกิดความตื่นตัว ความวิตกกังวล ความกลัวขึ้นล่วงหน้า ความคาดหวังนี้ทำให้มนุษย์ตัดสินใจทำพฤติกรรมหนึ่งให้เกิดผลตามที่ตนปรารถนา

การเรียนรู้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดจากประสบการณ์ตรงและจากการสังเกตการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การประสบเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเองหรือผลที่เกิดจากกระทำต่าง ๆ ของตนเองแต่วิธีเรียนรู้ด้วยประสบการณ์นี้มีข้อจำกัดตรงสิ่งที่จะเรียนรู้มีมากเกินไปกว่าเวลาและโอกาสของผู้เรียนแต่ละคนจะอำนวย และผลของการกระทำบางอย่างเป็นอันตรายถ้าจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง แบนดูรา (Bandura. 1977 : 22 - 29) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้แม่แบบ เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนอันเกิดจากการที่บุคคลได้เห็นพฤติกรรมของผู้อื่นและพฤติกรรมนั้น ๆ จะชี้นำพฤติกรรมของเขาได้

1.1.3 กระบวนการเรียนรู้จากแม่แบบ

แบนดูรา (Bandura. 1977 . 22 - 27) กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ว่าเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้จากแม่แบบโดยกระบวนการสังเกต (Observation Learning) ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมและผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้อื่น เช่น การได้ยินคำบอกเล่าการได้อ่านเอกสาร บันทึก ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางอ้อม และจะเป็นข้อมูลที่บุคคลนำมาพิจารณาสำหรับการกระทำพฤติกรรมใหม่ในอนาคต ผู้ที่ช่างสังเกตและช่างคิดก็จะมีโอกาสเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าและลึกซึ้งกว่าและผู้เรียนที่ประสบตัวอย่างหรือแบบอย่างที่แตกต่างกันก็จะเกิดการเรียนรู้ที่ต่างกันด้วย เมื่อบุคคลได้เห็นตัวแบบก็จะสามารถรับรู้สัญลักษณ์ของการกระทำนั้น และสัญลักษณ์เหล่านี้จะชี้นำให้แสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมการเรียนรู้ จากแม่แบบประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. กระบวนการใส่ใจ (Attentional Process) เป็นกระบวนการรับรู้ลักษณะสำคัญของตัวแบบอย่างละเอียดที่สุดโดยการสังเกตและรวบรวมสิ่งที่รับรู้มาเป็นขั้นตอน บุคคลจะไม่สามารถเรียนรู้ได้โดยถ้าขาดความสนใจ และขาดความรู้พฤติกรรมที่แม่แบบแสดงออก สิ่งที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการนี้คือ

1.1 ลักษณะของแม่แบบ แม่แบบที่มีความเด่นชัด จดจำง่าย มีความดึงดูดใจสูงไม่ซับซ้อน จะมีโอกาสทำให้ผู้สังเกตสนใจได้มาก นอกจากนี้ถ้าพฤติกรรม กิจกรรมและลักษณะของแม่แบบมีความสำคัญใกล้เคียงกับผู้สังเกต จะโน้มน้าวจิตใจให้ผู้สังเกตสนใจมากขึ้น

1.2 ลักษณะของผู้สังเกตกระบวนการนี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถในด้าน การสังเกต การรับรู้ การรวบรวมและตีความจากพฤติกรรมของแม่แบบ รวมทั้งความสนใจพฤติกรรมของแม่แบบ

2. กระบวนการเก็บจำ (Retentional Process) ในการเรียนรู้โดยการสังเกตบุคคลไม่สามารถจะเรียนรู้ได้มากถ้าปราศจากเก็บจำ กระบวนการนี้เป็นการรวบรวมรูปแบบพฤติกรรมของแม่แบบที่ได้สังเกตทุกครั้ง แล้วนำมาวางรูปแบบของพฤติกรรมที่เด่นชัดในรูปสัญลักษณ์ (Symbolic Coding) ที่จะช่วยให้จำพฤติกรรมของตัวแบบได้แม้จะเห็นตัวแบบในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ก็ตาม การเก็บจำในรูปสัญลักษณ์กระทำได้ 2 ลักษณะ คือ มโนภาพ (Imaginal Coding) และภาษา (Verbal Coding) การเก็บจำในรูปมโนภาพจะง่ายเมื่อมีการเสนอแม่แบบให้เห็นบ่อย ๆ ส่วนการเก็บจำในรูปภาษาพัฒนาดีกว่าและช่วยให้การเรียนรู้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น เพราะสัญลักษณ์ในรูปภาษาสามารถให้ข้อมูลที่มากพอและง่ายต่อการสะสมความรู้ที่ได้มา นอกจากนี้ การฝึกคิด หรือกระทำตามแม่แบบยังช่วยให้การเรียนรู้จากการสังเกตได้ผลดียิ่งขึ้น การเลียนแบบจึงอาจเกิดขึ้นตามการกระทำของแม่แบบโดยตรงทันที หรืออาจเกิดขึ้นหลังจากสังเกตแม่แบบแล้วระยะหนึ่ง

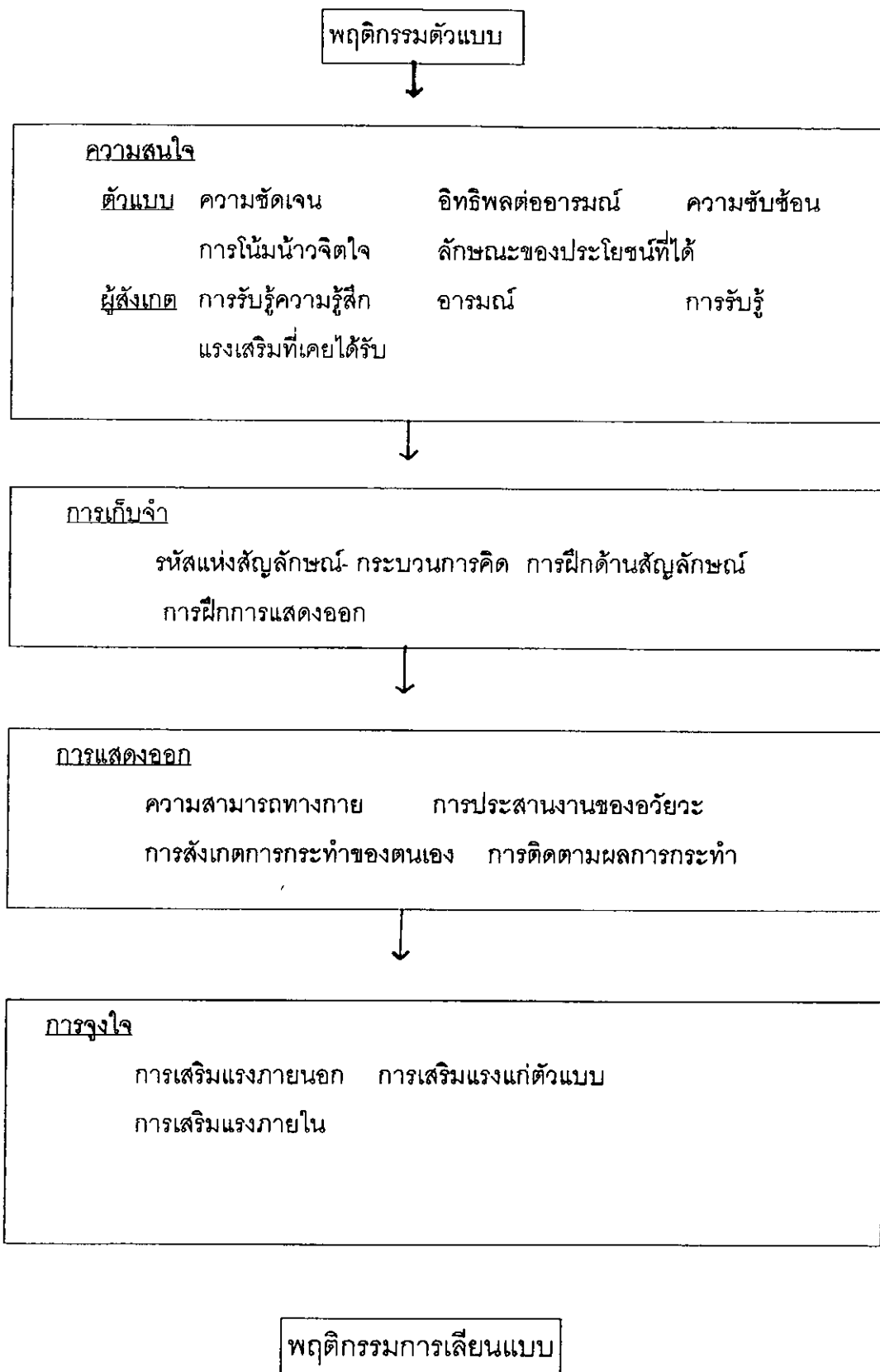
3. กระบวนการแสดงออก (Motor Reproductional Process) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตคัดลอกสัญลักษณ์จากการเก็บจำมาเป็นการกระทำที่เหมาะสม กระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับร่างกายและจิตใจ พฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นการตอบสนองอย่างดีที่สุดเพื่อให้สอดคล้องกับตัวแบบ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจบ่อเกิดและข้อบกพร่องของพฤติกรรมได้ ผู้สังเกตจะแสดงพฤติกรรมได้ครบถ้วนตามที่เขาสังเกตได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับระดับความคิดและความซับซ้อนของพฤติกรรม ในระยะแรกการคัดลอกสัญลักษณ์ให้เป็นการกระทำที่เหมาะสมนั้นทำได้ยาก แต่เมื่อทราบข้อบกพร่องระหว่างสัญลักษณ์กับการคัดลอกให้เป็นพฤติกรรมก็จะช่วยให้การกระทำตัวแบบในคราวต่อไปถูกต้องมากยิ่งขึ้น การแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นเป็นการปรับปรุงทักษะพื้นฐานที่มีอยู่ด้วยการให้ตัวแบบและการฝึกฝน

ในปัจจุบันมีข้อมูลแสดงว่าการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ๆ ของมนุษย์เกิดจากกระบวนการสังเกตตัวแบบซึ่งผู้เรียนค่อย ๆ ปรับพฤติกรรมของตนตามที่ได้พบเห็นที่ละขั้นตอนจนแบบแผนที่เหมาะสมที่สุด

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Process) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ได้เรียนรู้มากับการแสดงออก เพราะในชีวิตจริงบุคคลไม่สามารถจะกระทำตามแม่แบบได้ทั้งหมด บุคคลจึงเลือกที่จะกระทำตามแม่แบบเมื่อการกระทำนั้นก่อให้เกิดผลดีมากกว่าพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสีย การประเมินคุณค่าของพฤติกรรมของแม่แบบโดยผู้สังเกตเป็นไปในรูปของการรับเอาสิ่งที่ตนพึงพอใจและไม่ยอมรับสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วย

กระบวนการนี้มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ โดยการสังเกตเป็นอย่างมาก การเห็นตัวแบบมีพฤติกรรมเหมาะสมและได้รับผลตอบแทนที่ดีจากพฤติกรรมนั้น จะก่อให้เกิดการเลียนแบบ รวมทั้งพฤติกรรมที่ทำซ้ำอีกและพยายามปรับปรุงข้อบกพร่องจนได้รับรางวัลเป็นการตอบแทนก็ช่วยให้เกิดการเลียนแบบในสังคมส่วนใหญ่ด้วย

ดังนั้นสถานการณ์ของการเรียนรู้ด้วยการสังเกตหรือการเรียนรู้จากตัวแบบต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งหลายดังกล่าวมาแล้ว พฤติกรรมการเลียนแบบที่สมบูรณ์เกิดขึ้นได้ด้วยการจัดวางรูปแบบขององค์ประกอบการเรียนรู้จากตัวแบบอย่างเหมาะสม โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจตัวแบบอย่างจริงจังจนสามารถจดจำและสร้างสัญลักษณ์แทนพฤติกรรมของตัวแบบได้ และประกอบกับการจูงใจอย่างเหมาะสมและเพียงพอจะทำให้ผู้เรียนแสดงการตอบสนอง คือ การเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบได้ในที่สุดองค์ประกอบของการเรียนรู้โดยการสังเกตทั้ง 4 ประการ เขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 องค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยการสังเกตตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ
แบนดูรา (Bandura. 1977 : 23)

1.1.4 ลักษณะของแม่แบบ

การเรียนรู้ของเด็กจากแม่แบบนั้น เด็กจะเรียนรู้โดยแม่แบบที่ทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้าและเป็นสื่อกลางให้ผู้เรียนสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมาย แบนดูรา (Bandura. 40 - 51) แบ่งแม่แบบเป็น 2 ชนิด คือแม่แบบจากตัวจริงกับแม่แบบที่เป็นสัญลักษณ์ ซึ่งอาจเป็นคำพูด เอกสาร หรือใช้วัตถุแทนวัตถุ เช่น วิชิต โทไรทัศน์ สไลด์ หรือวีดิทัศน์ เป็นต้น ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วีดิทัศน์ ซึ่งเป็นแม่แบบที่เป็นสัญลักษณ์ เนื่องจากวีดิทัศน์ที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนมีค่าใช้จ่ายในการผลิตไม่สูงมากนัก การถ่ายทำจากของจริงก็ทำได้สะดวกไม่ต้องล้างฟิล์มเหมือนภาพยนตร์ในกรณีที่เป็นภาพยนตร์ที่ดีมีสาระก็สามารถยืมมาบันทึกเองได้ ประโยชน์ที่ได้รับในการเรียนการสอนคือ นักเรียนจะเห็นภาพและได้ยินเสียงเหมือนภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ ทำให้นักเรียนไม่เบื่อ (ไพบุลย์ จันทยศ. 2529 :11) นอกจากนี้ พินิต วัฒนโธ (2520 : 11) กล่าวว่า วีดิเทปมีบทบาทในการให้การศึกษา ให้ความรู้ได้ทุกรูปแบบตั้งแต่ความรู้ง่าย ๆ ไปหากระบวนการที่สลับซับซ้อนได้และเป็นเครื่องมือที่สามารถสอนได้เหมือนกับการสอนของครู

1.1.5 กลวิธีในการเรียนรู้จากตัวแบบ

ในการนำทฤษฎีแม่แบบของแบนดูราไปใช้เพื่อให้ผู้สังเกตเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นนั้นแบล็คแมนและซิลเบอร์แมน (Blackman and Silberman. 1975 : 57) ได้สรุปเพื่อนำไปใช้ดังนี้

1. กำหนดพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้สังเกตเรียนรู้
2. มีแบบซึ่งแสดงพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้สังเกตเรียนรู้ที่เหมาะสม
3. ให้แรงเสริมกับแม่แบบ เมื่อแม่แบบสามารถแสดงพฤติกรรมที่ต้องการจะให้ผู้

สังเกตเรียนรู้

วัชรีย์ ทรัพย์มี (2525 : 212 - 213) สรุปหลักการเรียนรู้จากตัวแบบไว้ดังนี้

1. ให้ผู้สังเกตได้เรียนรู้พฤติกรรมใหม่จากการสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สังเกตได้เรียนรู้ทักษะในการก่อให้เกิดพฤติกรรมใหม่
2. ผู้สังเกตอาจจะรับรู้วิธีการที่จะนำมาสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนามาก่อนแล้วแต่ยังไม่ได้ทำหรือคิดว่าจะทำไม่ได้ จากการสังเกตพฤติกรรมที่แม่แบบแสดง จะช่วยกระตุ้นให้ผู้สังเกตได้แสดงพฤติกรรมที่เรียนรู้มาแล้วนั้น
3. แม่แบบจะต้องมีลักษณะน่าสนใจ เพื่อเป็นแรงจูงใจหรือส่งเสริมให้ผู้สังเกตเลียนแบบ
4. หลังจากผู้สังเกตได้สังเกตพฤติกรรมของแม่แบบแล้ว จะจดจำไว้ในความทรงจำ เพื่อนำไปแสดงในอนาคต ควรให้ออกาสผู้สังเกตฝึกฝนพฤติกรรมนั้นแล้วผู้ควบคุมเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้สังเกต

ได้มีผู้นำกลวิธีการเรียนรู้จากตัวแบบไปใช้ ในการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้านต่าง ๆ โดยให้สังเกตตัวแบบที่แสดงลักษณะที่พึงประสงค์ และตัวแบบที่ได้รับแรงเสริมจากการแสดงพฤติกรรมนั้นซึ่งกลวิธีการเรียนรู้จากตัวแบบสามารถทำได้หลายรูปแบบด้วยกัน ได้แก่

1. ให้สังเกตพฤติกรรมของบุคคลจริง ๆ (Live Models)

ในลักษณะของการปะทะสัมพันธ์ระหว่างแม่แบบกับสิ่งเร้าที่กำหนดให้โดยตรงในการแสดงพฤติกรรมของแม่แบบนี้ควรได้รับการแรงเสริมทางบวกด้วย

2. การให้แม่แบบภายใน (Covert Models)

เป็นกลวิธีการที่ให้ผู้สังเกตหรือผู้รับการบำบัด จินตนาการว่าตนเองกำลังสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบที่แสดงในสถานการณ์ต่าง ๆ ตามคำสั่งของผู้บำบัด

3. แม่แบบที่อยู่ในรูปสัญลักษณ์ (Symbolic Models)

โดยให้ผู้สังเกตหรือผู้รับการบำบัดสังเกตแม่แบบที่เป็นคนหรือกลุ่มคนในภาพยนตร์หรือ วีดีโอ ซึ่งแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สังเกตสนใจ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วีดิทัศน์ซึ่งเป็นแม่แบบที่อยู่ในรูปสัญลักษณ์เพราะวีดิทัศน์มีบทบาทในการให้การศึกษา ให้ความรู้ได้ทุกรูปแบบตั้งแต่ความรู้ง่าย ๆ ไปหากระบวนการที่สลับซับซ้อนได้ และเป็นเครื่องมือที่สามารถสอนได้เหมือนกับการสอนของครู (พินิต วัฒน 2520 : 11) อีกทั้งนักเรียนยังได้เห็นภาพและได้ยินเสียงเหมือนภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ ทำให้นักเรียนไม่เบื่อ (ไพบูลย์ จันทยศ. 2526 : 11)

1.1.6 วิธีการให้ตัวแบบ

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530 : 61 - 69) กล่าวว่า วิธีการให้ตัวแบบโดยเสนอตัวแบบที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อให้ผู้สังเกต ได้สังเกตพฤติกรรมตลอดทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ของตัวแบบ ผลจากการสังเกตจะทำให้บุคคลนั้นเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบหรือเกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่พึงประสงค์

วิธีการให้ตัวแบบอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่อไปนี้

1. การคัดเลือกตัวแบบ

1.1 ตัวแบบจะต้องมีชื่อเสียง มีความน่าเชื่อถือ และเป็นตัวแบบที่ได้รับการคัดเลือกแล้วว่าเป็นตัวอย่างที่ดีเหมาะสม และสอดคล้องกับเป้าประสงค์ ซึ่งจะทำให้ผู้เลียนแบบมั่นใจที่จะเลียนแบบตัวแบบนั้นมากยิ่งขึ้น

1.2 ตัวแบบและผู้เลียนแบบควรจะมีคล้ายคลึงกัน หรือมีลักษณะ หรือคุณสมบัติร่วมกันซึ่งจะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้สังเกต และจะช่วยให้ประสิทธิภาพของการเลียนแบบสูงขึ้น เช่น อยู่ในวัยเดียวกัน เป็นเพื่อนกัน เป็นต้น

1.3 ลักษณะของกิจกรรมที่เลียนแบบ ควรจะเป็นกิจกรรมที่ประกอบด้วย พฤติกรรมที่ไม่สลับบ้างข้อ จะทำให้การเลียนแบบเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและดึงดูดความสนใจของผู้สังเกตได้เป็นอย่างดี

2. การเสนอตัวแบบมีวิธีการดังต่อไปนี้

2.1 เสนอตัวแบบควบคู่กับการเสริมแรง โดยจะต้องให้แรงเสริมแก่ตัวแบบ และแก่ผู้สังเกตเมื่อสามารถแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้เช่นเดียวกับตัวแบบ หรือเกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ อย่างเหมาะสม

2.2 เสนอตัวแบบควบคู่กับสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่าง โดยสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่างจะทำหน้าที่เป็นสัญญาณบอกให้ผู้สังเกตรู้ว่า ถ้าแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้ว จะได้รับการเสริมแรง สิ่งเร้าประเภทนี้ควรเสนอควบคู่กับการเสริมแรงจะทำให้การเลียนแบบเกิดขึ้นอย่างคนทนถาวรและมีประสิทธิภาพ

2.3 เสนอตัวแบบควบคู่กับสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่าง การเสริมแรงทางบวกและการให้ข้อมูลย้อนกลับ

สมโภชน์ เขียมสุภาษิต (2528 : 408) กล่าวถึงหลักการที่จะใช้ตัวแบบในการเสริมสร้างพฤติกรรมให้มีประสิทธิภาพดังนี้คือ ต้องกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการจะให้ตัวแบบแสดงเพื่อให้บุคคลสังเกตและเลียนแบบให้ชัดเจน ซึ่งความชัดเจนของพฤติกรรมนั้นต้องหมายถึงการสังเกตเห็น วัดได้โดยใช้คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และพฤติกรรมที่ตั้งแบบแสดงนั้นจะต้องอยู่ในระดับความสามารถที่จะกระทำได้ มิฉะนั้นจะก่อให้เกิดความคับข้องใจในการเรียนรู้ ผู้สังเกตจะต้องสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบอย่างตั้งใจ เมื่อผู้สังเกตเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบได้ถูกต้องหรือใกล้เคียงแล้วควรให้แรงเสริมทันที ผู้ดำเนินโปรแกรมจะต้องไม่ควบคุมความสนใจของผู้สังเกตด้วยวิธีการรุนแรงเช่น ตี หรือดุด่า

1.1.7 การเห็นผลตอบแทนที่ตัวแบบได้รับ

แบนดูรา (Bandura. 1977 : 117 - 121) ได้สรุปเกี่ยวกับการเสริมแรงแม่แบบไว้ว่า ในชีวิตประจำวันคนจะสังเกตเห็นการกระทำและผลที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งมีทั้งผลกรรมที่เป็นรางวัล การลงโทษ และการไม่สนใจใยดีคนจึงได้ประโยชน์จากการเรียนรู้วิธีการที่นำมาซึ่งความสำเร็จ และวิธีการที่จะก่อให้เกิดความผิดพลาดจากบุคคลอื่นพอ ๆ กับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การได้เห็นผลจากการกระทำของบุคคลอื่นสามารถทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้เช่นเดียวกันกับการที่บุคคลนั้นได้ลงมือกระทำพฤติกรรมนั้นด้วยตนเอง การได้เห็นความสำเร็จจากการกระทำของบุคคลอื่น ทำให้แนวโน้มในการกระทำพฤติกรรมนั้นด้วยตนเอง

การได้เห็นความสำเร็จจากการกระทำของบุคคลอื่นทำให้แนวโน้มในการกระทำพฤติกรรมนั้นสูงขึ้น ส่วนการได้เห็นความล้มเหลวจากการกระทำของผู้อื่นทำให้แนวโน้มในการกระทำพฤติกรรมนั้นลดต่ำลง

1. การเสริมแรงที่เกิดจากการเห็นตัวแบบได้รับแรงเสริม (Vicarious Reinforcement)

การเสริมแรงแบบนี้เกิดขึ้นเมื่อผู้สังเกตเห็นว่าบุคคลอื่น กระทำพฤติกรรมเช่นนั้นแล้วได้รับแรงเสริม ผลจากการศึกษาจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าการที่ได้พฤติกรรมของตัวแบบได้รับรางวัลย่อมมีประสิทธิภาพกว่าการเห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นอย่างเดียว ผลกรรมทางบวกที่บุคคลสังเกตเห็นเป็นตัวส่งให้บุคคลรับเอาพฤติกรรมนั้นมาเป็นของตน บุคคลจะแสดงพฤติกรรมออกมาเมื่อมีสิ่งจูงใจให้เขากระทำเช่นนั้น

2. การเสริมแรงที่เกิดจากการเห็นตัวแบบถูกลงโทษ (Vicarious Punishment)

จากการสังเกตเห็นผลกระทบของตัวแบบ สามารถทำให้พฤติกรรมนั้นเพิ่มมากขึ้นหรือลดลงได้ การได้เห็นผลกระทบทางลบจะมีผลให้แนวโน้มของการกระทำทำนองนั้นหรือการกระทำที่ใกล้เคียงกับพฤติกรรมนั้นลดลง ปรากฏการณ์เช่นนี้พบมากที่สุดในการศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวทางกาย การได้เห็นว่าการกระทำที่ก้าวร้าวได้รับการลงโทษทำให้การแสดงความก้าวร้าวเกิดขึ้นน้อยกว่าการได้เห็นว่าการกระทำนั้นได้รับรางวัล หรือไม่ได้รับผลกระทบใดเลย (Bandura. 1977 ; citing Bandura. 1973)

บุคคลอาจได้เห็นตัวอย่างมาก่อนว่า พฤติกรรมของตัวแบบถูกลงโทษทางวาจาหรือทางร่างกายจากบุคคลอื่น และตัวแบบที่แสดงการกระทำที่เป็นการลงโทษตัวเองจากการที่มีพฤติกรรมที่บกพร่อง ซึ่งการได้เห็นตัวแบบกระทำเช่นนั้นมีผลกระทบต่อบุคคลในการยับยั้งการกระทำในทำนองเดียวกันกับตัวแบบ การได้เห็นตัวแบบวิจารณ์การกระทำบางอย่างของตนว่าไม่สมควรที่จะให้รางวัลตัวเอง จะมีผลทางลดแนวโน้มที่จะให้รางวัลตัวเอง ของบุคคลเมื่อกระทำในลักษณะเดียวกัน (Bandura. 1977 ; citing Bandura. 1971)

1.1.8 อิทธิพลของแม่แบบที่มีต่อผู้สังเกต

แบนดูรา (Bandura. 1977 : 41 - 45) ได้สรุปอิทธิพลของแม่แบบที่มีต่อผู้สังเกตดังนี้คือ

1. การสร้างพฤติกรรมใหม่ เมื่อผู้สังเกตได้เห็นการกระทำที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อนของแม่แบบ ผู้สังเกตจะรวบรวมรูปแบบของการกระทำใหม่นี้ในรูปของสัญลักษณ์และถ่ายทอดออกมาเป็นพฤติกรรมใหม่

2. การสร้างกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่ จะเกิดขึ้นในสภาพการณ์ที่ผู้สังเกตเห็นการ

กระทำของแม่แบบในลักษณะต่าง ๆ เช่น การตัดสินใจ รูปแบบทางภาษา เป็นต้น จากนั้น ผู้สังเกต จะทดสอบการกระทำตามตัวแบบลักษณะต่าง ๆ ภายใต้สภาพการณ์ต่าง ๆ และถ้าการตอบสนอง ส่งผลทางบวก ผู้สังเกตจะรวบรวมรูปแบบลักษณะของตัวแปรในรูปแบบต่าง ๆ แล้วนำมาสร้าง เป็นกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่

3. การสอนความคิดและพฤติกรรมสร้างสรรค์ การมีตัวแบบจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ เพราะเมื่อนุ้บเห็นตัวแบบกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง มนุษย์อาจใช้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ประกอบการกระทำของตัวแบบมาพัฒนาเป็นความคิด หรือ พฤติกรรมใหม่ขึ้นมาอย่างไรก็ตามพฤติกรรมสร้างสรรค์จะไม่มีอิทธิพลต่อการกระทำของผู้สังเกต ถ้ามีประสิทธิภาพไม่พอหรือผู้สังเกตมีทักษะจำกัด พฤติกรรมสร้างสรรค์จะไม่มีอิทธิพลเพียงพอ ต่อการกระทำตามของผู้สังเกต

4. การยับยั้งการกระทำและการลดความหวั่นเกรงที่จะกระทำการที่ให้เห็นแม่แบบถูก ลงโทษ ผู้สังเกตมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำตามแม่แบบนั้นและในทำนองเดียวกันถ้าได้เห็นแม่แบบ ทำพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องและถูกห้ามปรามแล้วไม่มีผลกระทบใด ๆ ตามมา ผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะกระทำตามแบบ

5. การส่งเสริมการกระทำ การมีแม่แบบจะมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการกระทำทั้งที่เป็น ทางบวกและทางลบ ถ้าผู้สังเกตได้เห็นแม่แบบแสดงพฤติกรรมหนึ่งและได้รับรางวัลผู้สังเกตก็มี แนวโน้มที่จะกระทำตามมากขึ้น ในทำนองเดียวกันถ้าผู้สังเกตได้เห็นแม่แบบที่แสดงความก้าวร้าว และได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่งดีผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะกระทำตามมากขึ้นดังนั้นการเสนอ แม่แบบในสังคมจำเป็นต้องมีความระมัดระวังอย่างยิ่ง เพราะอาจจะมีผลต่อการเพิ่มพฤติกรรม ทางลบได้

6. ทางด้านอารมณ์ การมีแม่แบบนอกจากจะส่งผลต่อการกระทำแล้ว ยังมีผลต่ออารมณ์ ของผู้สังเกตให้รุนแรงเพิ่มขึ้นและกระตุ้นให้เกิดอารมณ์คล้อยตามไปด้วย

7. การเอื้ออำนวยให้เกิดการกระทำตามแม่แบบ การกระทำใดที่คนให้คุณค่าและมีความ ชื่นชอบอยู่เสมอ การกระทำของแม่แบบนั้นก็ทำให้ผู้สังเกตกระทำได้โดยรวดเร็วและกระทำ ตามได้ง่าย นอกจากนี้เมื่อคนสามารถกระทำตามแม่แบบได้เร็วจะทำให้เกิดการแผ่ขยายจากสังคม หนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่งได้โดยเร็วด้วย ดังจะเห็นได้ว่าการมีแม่แบบนอกจากจะทำให้ผู้สังเกตมี ความเปลี่ยนแปลงภายในตนเองแล้ว ยังทำให้สังคมนั้น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอีกด้วย

1.1.9 บุคคลที่เด็กเลียนแบบ

สวนา พรพัฒน์กุล (2525 : 2 - 7) กล่าวว่า บุคคลที่เด็กจะเลียนแบบนั้นจะเริ่มค้นจากคนใกล้ชิดที่สุดแล้วค่อย ๆ ห่างออกไปจากตัวเด็ก ตามพัฒนาการทางสังคมของเขา ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1. เลียนแบบจากพ่อแม่และครู ในช่วงที่เด็กเริ่มเลียนแบบได้ เด็กจะเลียนแบบบุคคลใกล้ชิดที่สุด คือ พ่อ แม่ ซึ่งมีความหมายถึงผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องดูแลเด็กแทนพ่อแม่ด้วย เมื่อเด็กเติบโตขึ้นเด็กไปโรงเรียนใช้เวลาครึ่งหนึ่งของชีวิตในแต่ละวันอยู่กับครู ดังนั้นความสำคัญของครูในการเป็นตัวแทนจึงพอ ๆ กับพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูจึงควรเป็นตัวแทนที่ดี แต่ต้องไม่แสวงแสดงบทบาทของตัวแทนให้แก่เด็ก

2. เลียนแบบจากตัวแบบที่เด็กชอบ จะต้องเป็นตัวแทนที่ก่อให้เกิดความพอใจแก่เด็ก อาจเป็นเพื่อนและบุคคลอื่น ๆ ที่แวดล้อมเขาอยู่

3. เลียนแบบจากตัวแบบที่ตรงกับความสนใจ การเลียนแบบจะเกิดขึ้นเมื่อตัวแบบนั้นตรงตามความสนใจ เด็กหญิงจะเลียนแบบแตกต่างไปจากเด็กชายเนื่องจากความสนใจแตกต่างกัน แม้ในกลุ่มเด็กหญิงหรือเด็กชายด้วยกันความสนใจก็จะแตกต่างกันไปอีก เช่น เด็กหญิงบางคนสนใจเลียนแบบการทำงานในบ้านของพ่อแม่ แต่บางคนอาจจะสนใจศิลปะการแสดงต่าง ๆ ที่คนเห็นในรายการโทรทัศน์และพยายามที่จะเลียนแบบสิ่งนั้นก็ได้

4. เลียนแบบจากผู้กล้าหาญ ไม่ว่าจะเด็กหญิงหรือเด็กชายย่อมจะมีผู้กล้าหาญที่ตนยกย่องและพอใจจะเลียนแบบตาม ตัวแบบอาจมาจากเรื่องจริงหรือไม่ก็ได้ ตัวแบบของเด็กมักเป็นบุคคลที่อายุมากกว่า

5. เลียนแบบจากตัวละคร ซึ่งเป็นตัวละครในนิยาย ภาพยนตร์และโทรทัศน์เป็นต้น

1.1.10 ข้อดีและข้อจำกัดของวิธีการให้ตัวแบบ

การใช้วิธีการใดก็ตามย่อมมีทั้งผลดีและผลเสีย ดังนั้นจึงควรทราบข้อดีและข้อจำกัดของการใช้แม่แบบก่อนที่จะนำไปใช้ เพื่อป้องกันความผิดพลาด (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 69)

1). ข้อดีและวิธีการให้ตัวแบบ

1.1) ถ้ามีการเสริมแรงแก่ผู้สังเกตภายหลังที่ผู้สังเกตสามารถเลียนแบบ หรือแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้เช่นเดียวกับตัวแบบ หรือผู้สังเกตสามารถแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่เหมาะสม จะทำให้ความถี่ของการเกิดพฤติกรรมค่อย ๆ สูงขึ้นและจะคงทนถาวรยิ่งขึ้น

1.2) การให้ตัวแบบช่วยให้ผู้สังเกตหรือผู้เลียนแบบเกิดพฤติกรรมใหม่ที่ไม่เคยเกิดมาก่อน

1.3) การให้ตัวแบบช่วยเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้สังเกตหรือผู้เลียนแบบ

1.4) การให้ตัวแบบช่วยเอื้ออำนวยให้พฤติกรรมของผู้สังเกตที่เคย เรียนรู้มาก่อนแล้วมีแนวโน้มที่จะแสดงออกมา

2) ข้อจำกัดของวิธีการให้ตัวแบบ

2.1) การให้ตัวแบบแต่เพียงอย่างเดียว ทำให้การเกิดพฤติกรรมใหม่มีความล่าช้า ด้วยเหตุนี้ควรให้ตัวแบบควบคู่กับการเสริมแรงทางบวก การให้ข้อมูลย้อนกลับและสิ่งเร้าที่จำแนกความแตกต่าง เพื่อให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ต้องการสร้าง หรือสอนนั้นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

2.2) การคัดเลือกตัวแบบ ตลอดทั้งกิจกรรมที่จะให้เลียนแบบผู้คัดเลือกจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าวนี้ เพราะมีฉะนั้นจะทำให้เสียเวลาในการทดลอง

1.2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคแม่แบบ

1.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

แบนดูรา รอส และรอส (Bandura, Ross and Ross. 1963 : 3) ได้ศึกษาผลของการใช้แม่แบบต่อการเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าว โดยจัดแบ่งแม่แบบเป็น 3 ลักษณะ คือ แม่แบบที่เป็นจริง แม่แบบที่เป็นภาพยนตร์แสดงด้วยคนจริง และแม่แบบที่ทำเป็นภาพยนตร์การ์ตูน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กก่อนวัยเรียน ผลการทดลองพบว่าเด็กที่ได้รับแม่แบบก้าวร้าวมีพฤติกรรมก้าวร้าวมากขึ้น ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้รับแม่แบบไม่ค่อยมีพฤติกรรมก้าวร้าวปรากฏและแม่แบบที่เป็นภาพยนตร์ มีผลต่อพฤติกรรมของผู้สังเกตทัดเทียมกับแม่แบบที่เป็นจริง

ฮิคส์ (Hicks. 1965 : 95 -100) ได้ทดลองใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ประเภทภาพยนตร์ศึกษาพฤติกรรมการเลียนแบบที่เกิดจากการเห็นตัวแบบที่ก้าวร้าว (Aggressive Models) กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 3 ปี 5 เดือน - 6 ปี 4 เดือน จำนวน 60 คน ชาย 30 คน หญิง 30 คน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ให้เป็นตัวแบบเป็นผู้ใหญ่ชาย กลุ่มที่ 2 ให้เห็นตัวแบบเป็นผู้ใหญ่หญิง กลุ่มที่ 3 ให้เห็นตัวแบบเป็นเด็กชายวัยเดียวกัน กลุ่มที่ 4 ให้เห็นตัวแบบเป็นเด็กหญิงวัยเดียวกัน กลุ่มที่ 5 เป็นกลุ่มควบคุม ผลการทดลอง พบว่าเด็กจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวตามตัวแบบที่เป็นเด็กชายวัยเดียวกันมากที่สุด และจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวตามตัวแบบที่เป็นผู้ใหญ่ชายน้อยที่สุด

แบนดูรา กรูเช็ก และเมนเลฟ (Bandura, Grusec and Menlove. 1967 : 16 - 23) ได้ทำการทดลองเพื่อปรับพฤติกรรมด้วยการใช้ตัวแบบกับเด็กที่กลัวสุนัข โดยแบ่งเด็กออกเป็น 4 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ให้ดูตัวแบบที่เล่นกับสุนัขในงานวันเกิด

กลุ่มที่ 2 ให้ดูตัวแบบที่เล่นกับสุนัขในบรรยากาศปกติ

กลุ่มที่ 3 ให้ดูสุนัขที่อยู่ในงานวันเกิดโดยไม่มีตัวแบบ

กลุ่มที่ 4 ให้ดูบรรยากาศในงานวันเกิดโดยมีสุนัขและตัวแบบ

ผลการทดลองปรากฏว่าเด็กที่ได้ดูตัวแบบแสดงการปะทะสัมพันธ์กับสุนัขในงานเลี้ยง และบรรยากาศปกติมีความกลัวลดลงมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ดูตัวแบบ

โอ คอร์เนอร์ (O Cornor. 1969 : 15 - 22) ได้ศึกษาการปรับพฤติกรรมของเด็กที่แยกตนเอง ผลปรากฏว่าการใช้ตัวแบบในรูปสัญลักษณ์ทำให้เด็กเปลี่ยนแปลงเป็นคนที่ไม่แยกตัวเอง ได้รวดเร็วกว่ากระบวนการแต่งพฤติกรรมของครูในชั้นเรียน

แจฟฟี และคาร์ลสัน (Jaffe and Carlson. 1972 : 329 -339) ได้ศึกษาบทบาทของตัวแบบที่มีประสิทธิภาพในการลดความวิตกกังวลในการสอบ พบว่าผู้ถูกทดลองทั้ง 4 กลุ่ม ที่ได้ดูตัวแบบมีความวิตกกังวลลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุม

มิดลาสกี ไบรอัน และบริคแมน (Midlarsky, Bryan and Brickman. 1975 : 321 - 328) ได้ศึกษาผลของการใช้แม่แบบและรางวัลที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ การทดลองใช้สถานการณ์โดยให้เล่นเกม พบว่า แม่แบบและรางวัลที่เป็นคำพูดยกย่องมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังให้เกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ

ซิมเมอร์แมน และแจฟเฟอร์ (อัจฉรา ชีวาพัฒนานุวงศ์. 2536 : 20 ; อ้างอิงมาจาก Zimmerman and Jaffer. 1977 : 733 - 788) ได้ศึกษาผลของแม่แบบที่มีต่อความสามารถในการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชาย 18 คน และเด็กหญิง 18 คน อายุระหว่าง 6 ปี 8 เดือน ถึง 8 ปี 6 เดือน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ให้สังเกตแม่แบบแสดงการจัดจำแนกประเภทของภาพจากบัตรภาพ 4 ชุด รวม 12 ภาพ กลุ่มที่ 1 ให้ดูผลจากการจัดภาพของแม่แบบเท่านั้น กลุ่มที่ 2 ให้ดูวิธีการจัดภาพของแม่แบบ กลุ่มที่ 3 ให้ดูวิธีการจัดภาพอย่างละเอียด แล้วให้ทดลองจัดภาพตามแบบผลการทดลองพบว่า กลุ่มที่ 3 มีความสามารถในการจัดภาพสูงกว่ากลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พอช และคนอื่น ๆ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 65 ; อ้างอิงมาจาก Poch and others. 1981 : 169 - 176) ได้ศึกษาการสอนพฤติกรรมการป้องกันตนเองโดยการใช้ตัวแบบ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กหญิง 1 คน เด็กชาย 2 คน อายุระหว่าง 3 - 5 ปี ตัวแบบเป็นชาย 2 คน อายุ 20 ปี และ 35 ปี แสดงแบบเป็นผู้ลักพาตัวคนหนึ่ง และเป็นนักเรียนคนหนึ่ง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการป้องกันตัวอย่างเหมาะสม ตอนหลังแม้ไม่ได้ฝึกอีก พฤติกรรมดังกล่าวก็ยังคงอยู่สอดคล้องกับ อีเกล และคนอื่น ๆ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 65 - 67 ; อ้างอิงมาจาก Egel and others. 1981 : 3 - 12) ซึ่งศึกษาการใช้ตัวแบบที่เป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียน และอยู่ในวัยเดียวกัน กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กออทิสติก (Autistic) จำนวน 4 คน เป็นชาย 2 คน และหญิง 2 คน อายุระหว่าง 5 ปี ถึง 7 ปี 9 เดือน ตัวแบบเป็นนักเรียนระดับเขาวนั้ปัญญาปกติ

อายุระหว่าง 6 - 9 ปี เป็นชาย 3 คน หญิง 1 คน ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมชั้นกับกลุ่มตัวอย่าง กิจกรรมที่จะให้กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนเลียนแบบแตกต่างกัน ตัวแบบจึงแสดงพฤติกรรมเป้าหมายแตกต่างกัน ตามชนิดของกิจกรรมที่กำหนดสำหรับกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน ผลการศึกษาพบว่า การใช้ตัวแบบที่อยู่ในวัยเดียวกัน เพศเดียวกัน อายุใกล้เคียงกัน ทำให้การเลียนแบบพฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูง

โรเซนทอลและซิมเมอร์แมน (Rosenthal and Zimmerman. 1973 : 606 - 613) ศึกษาผลของขบวนการตัวแบบที่มีต่อความสามารถในการสร้างสิ่งของที่เกี่ยวกับสี รูปร่าง และตำแหน่งของวัตถุในเด็กนักเรียนระดับเกรด 3 และ เกรด 5 จำนวน 72 คน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 มีตัวแบบไม่มีคำแนะนำ กลุ่มที่ 2 ไม่มีตัวแบบมีคำแนะนำ กลุ่มที่ 3 มีตัวแบบมีคำแนะนำ และกลุ่มที่ 4 ไม่มีตัวแบบไม่มีคำแนะนำ ผลปรากฏว่าตัวแบบและคำแนะนำทำให้ความสามารถของเด็กสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บรูเนอร์, โอเวอร์ และกรีนฟิลด์ (Zimmerman and Rosenthal. 1974 : 35 ; citing Bruner , Olver and Greenfield. 1966 : 86 - 102) ศึกษาลักษณะตัวแบบที่มีต่อความสามารถในการตั้งคำถามของเด็กระดับประถมศึกษาตอนต้น วิธีศึกษาคือให้เด็กดูตัวแบบที่แสดงวิธีการเลือกภาพที่ถูกต้องจากบัตรภาพ 42 บัตร โดยกลุ่มที่ 1 ดูตัวแบบที่เลือกโดยการตั้งคำถามผู้ทดลองที่ละลักษณะ ซึ่งได้จัดประเภทไว้ กลุ่มที่ 2 ดูตัวแบบที่เลือกโดยตั้งคำถามทีละรูป กลุ่มที่ 3 ไม่ได้ดูตัวแบบ หลังจากที่ดูตัวแบบแล้วให้เด็กเลือกรูปเหล่านั้นบ้าง ผลปรากฏว่า เด็กกลุ่มที่ 1 เลือกภาพโดยตั้งคำถามน้อยกว่ากลุ่มที่ 2 และ 3 ตามลำดับ และมีความสามารถในการตั้งคำถามที่เป็นประโยชน์ได้ดีที่สุด

มิดลาสกี ไบรอัน และบริคแมน (Midlarsky , Bryan and Brickan. 1973 : 321 - 328) ศึกษาผลการใช้แม่แบบและรางวัลที่มีต่อการฝึกพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กหญิงเกรด 6 ใช้แม่แบบ 3 ลักษณะ คือ แบบเอื้อเฟื้อ เป็นกลาง และละโมภ การวัดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อทำภายหลังการสังเกตแม่แบบ และเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อทำภายหลังการสังเกตแม่แบบ และเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อที่ต้องการก็จะได้รับรางวัลเป็นคำพูดยกย่องผลปรากฏว่าแม่แบบและรางวัลมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็ก

นอกจากนี้ แวน เดล พอล และ คนอื่น ๆ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 67 - 68 ; อ้างอิงมาจาก Van Del Pol and others. 1981 : 61 - 639) ได้ใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ที่เป็นสไลด์สอนทักษะการรับประทานอาหารในภัตตาคาร 4 ทักษะ คือ 1. ทักษะการหาสถานที่ตั้งของภัตตาคาร 2. ทักษะการสั่งอาหาร 3. ทักษะการรับประทานอาหาร และ 4. ทักษะการชำระค่าอาหารและหาทางออกจากภัตตาคาร กลุ่มตัวอย่างเป็นชาย 3 คน อายุ 17 - 20 ปี มีระดับเชาวน์ปัญญา ระหว่าง 46 - 75 โดยให้กลุ่มตัวอย่างสไลด์ แล้วแสดงบทบาทสมมติตามผลการศึกษาพบว่า ทักษะต่าง ๆ สามารถเกิดขึ้นได้ และมีความคงทนแม้จะไม่ได้รับการฝึกอีกหลังการทดลอง

1.2.2 งานวิจัยในประเทศไทย

ได้มีผู้นำเทคนิคแม่แบบมาใช้ศึกษาค้นคว้าดังนี้

ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก (2520 : 3 - 6) ได้ศึกษาจริยธรรมของเยาวชนไทย เพื่อหาสาเหตุและผลของพฤติกรรมชื้อสตัยในสถานการณ์ชั่วยุ กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นชายอายุระหว่าง 13 - 15 ปี เล่นเกมเสี่ยงโชคเพื่อชิงรางวัลในสถานการณ์ซึ่งผู้เล่นอาจโกงคะแนนได้โดยไม่คาดว่าจะมีผู้รู้เห็น ในขณะที่เล่นจัดให้พบกับตัวแบบที่มีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ 1. อับอายผู้อื่นและดีใจที่ตนไม่ได้โกง 2. ละอายใจตนเองและดีใจที่ตนไม่ได้โกง 3. อับอายผู้อื่นและเสียใจที่ตนไม่ได้โกง 4. ละอายใจตนเองและเสียใจที่ตนไม่ได้โกง 5. กลุ่มที่ไม่ได้พบตัวแบบ ผลการทดลอง สรุปได้ว่า การมีหรือไม่มีตัวแบบที่กระทำความดีมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กมากกว่าลักษณะทางจริยธรรมในตัวเด็กเอง ส่วนผู้ที่มีจริยธรรมต่ำไม่ค่อยยอมรับอิทธิพลของตัวแบบ

กรรณิการ์ สิทธิศักดิ์ (2522 : 46 - 51) ได้ศึกษาผลของตัวแบบและการเสริมแรงที่มีต่อพฤติกรรมการเล่นแบบ ผลการทดลองปรากฏว่า ตัวแบบที่แสดงพฤติกรรม การจัดการอย่างละเอียดส่งเสริมการเล่นแบบได้ดีกว่าตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมจัดการอย่าง ไม่ละเอียด และพบว่า การเสริมแรงแก่ตัวแบบและเด็กส่งเสริมการเล่นแบบได้ดีที่สุด

กาญจณี แก้วทอง (2522 : 3 - 35) ได้ทดลองใช้แม่แบบเพื่อเปลี่ยนแปลงมโนภาพแห่งตน ผลการศึกษาพบว่า การใช้แม่แบบมีผลทำให้ผู้รับแม่แบบมีมโนภาพแห่งตนแตกต่างจากกลุ่มที่ไม่ได้รับแม่แบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์ (2524 : 52 - 53) ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ ผลปรากฏว่ากลุ่มทดลองซึ่งได้รับแม่แบบมีจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนีย์ ชินศักดิ์ชัย (2525 : 33 - 35) ที่ทดลองใช้หุ่นเชิดมือเป็นแม่แบบเพื่อ

พัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ พบว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กันยา ประสงค์เจริญ (2526 : 31 - 32) ได้ศึกษาการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ากลุ่มทดลองมีการพัฒนาตนเองด้านความรู้สึกรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทัณจิมา ระเบียบดี (2529 : 46) ศึกษาผลการใช้เทคนิคแม่แบบโดยใช้สไลด์การ์ตูน เพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย กรุงเทพมหานคร ผลปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้แม่แบบมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศศิธร บรรลือสินธุ์ (2530 : 46) ศึกษาผลของการใช้ตัวแบบที่มีต่อคุณธรรมด้านกตัญญูกตเวทีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ จังหวัดอุตรดิตถ์ ผลปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุปรียา อินทวิโรทัย (2529 : 68 - 71) ได้ศึกษาการใช้แม่แบบในการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการเรียนและทัศนคติในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2528 จำนวน 36 คน ผลการศึกษาพบว่าความแตกต่างของพฤติกรรมกรรมการเรียนและทัศนคติในการเรียนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01และคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการเรียนและทัศนคติในการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศรินยา ชัยเพียรเจริญกิจ (2530 : 42) ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อการประหยัคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชลกันยานุกูล จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน สุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน โดยกลุ่มทดลองสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบ กลุ่มควบคุมใช้การสอนแบบปกติ หลังการทดลองพบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีการประหยัคสูงขึ้นกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบทำให้นักเรียนมีการประหยัคสูงกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดวงจันทร์ หนูทอง (2533 : 85 - 89) ศึกษาผลของการใช้แม่แบบหนังสือที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดฉิมจิระภูมิตรีภาพที่ 227 จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ใช้ภาษาท้องถิ่นที่บ้าน และมีคะแนนแบบสอบถามการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่ำกว่าชั้นที่ 3 ลงมา จำนวน 24 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 12 คนผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนกลุ่มทดลองมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วีระ อุสาหะ (2534 : 66 - 69) ศึกษาผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อมารยาทในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสรรพวิทยวิทยา จังหวัดชัยนาท ปีการศึกษา 2535 กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 8 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบและการให้ข้อเสนอเทศมีมารยาทในชั้นเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ ส่วนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบ มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับมารยาทในชั้นเรียนดีขึ้นมากกว่านักเรียนที่ได้รับการ

สอนโดยให้ข้อสนเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พรพันธ์ วันศุกร์ (2534 : 69 - 70) ศึกษาการเปรียบเทียบผลของเทคนิคแบบสไลด์การ์ตูน กับโปรแกรมการพัฒนาสุขนิสัยที่มีต่อสุขนิสัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบันไดม้า จังหวัดนครราชสีมา ผลปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบสไลด์การ์ตูน มีสุขนิสัยด้านการรักษาความสะอาดของร่างกาย และด้านกิจวัตรประจำวันสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการใช้โปรแกรมการพัฒนาสุขนิสัย

กษมา จันทร์แดงผล (2535 : 62) ศึกษาการเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบกับชุดพัฒนาความขยันหมั่นเพียร ที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช ลักขณาราม กรุงเทพมหานคร ผลปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบมีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการใช้ชุดพัฒนาความขยันหมั่นเพียรในการเรียน

วิมลพรรณ กลางมณี. (2536 : 59) ศึกษาผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการระดมความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านใจดี อำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2535 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านการระดมความคิดต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 จำนวน 20 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 10 คน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบมีพฤติกรรมประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

ต้องจิตต์ ทะสุวรรณ. (2538 : 58 - 60) ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบกับการใช้บทบาทสมมุติที่มีต่อความเมตตากรุณา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนการัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี ผลปรากฏว่า นักเรียนมีความเมตตากรุณาเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบหุ่นมือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบหุ่นมือกับนักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมุติมีความเมตตากรุณาเพิ่มขึ้นไม่แตกต่างกัน

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะพบว่า มีผู้นำการใช้เทคนิคแม่แบบมาพัฒนานักเรียนอย่างแพร่หลาย เช่น การพัฒนาพฤติกรรมความสามารถในการเรียน การปรับตัวทางสังคม คุณธรรม และจริยธรรม เป็นต้น สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะทดลองใช้เทคนิคแม่แบบ เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา กรุงเทพมหานคร

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง

2.1.1 ความหมายของสถานการณ์จำลอง

สถานการณ์จำลองเป็นเทคนิคหนึ่ง ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของสถานการณ์จำลอง ได้ดังนี้คือ

เบค และ มอนโร (พุทธชาติ เพชรสถิต. 2535 : 19 ; อ้างอิงมาจาก Beck and Monroe. 1965 : 45) กล่าวว่า ความหมายดั้งเดิมของสถานการณ์จำลองคือความหลอกลวง หรือการแสดงผิด แต่ปัจจุบัน สถานการณ์จำลองหมายถึง กระบวนการซึ่งอยู่ในรูปแบบคล้ายคลึงกับสภาพที่เป็นจริง ซึ่งสร้างขึ้นมาเพื่อตรวจสอบภาวะ หรือเพื่อการสอน

ชูลทซ์ (วัชรินทร์ จัปกฤต. 2535 : 7 ; อ้างอิงมาจาก Schultz. 1972 : 4 กล่าวถึงการใช้ สถานการณ์จำลอง ว่าเป็นการปฏิบัติการที่ใช้แบบจำลอง หรือกระบวนการต่าง ๆ ให้คล้ายคลึงกับสภาพที่เป็นจริง โดยฝึกให้ผู้อยู่ในสถานการณ์ได้ฝึกปฏิบัติและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง และครุคแซงค์ (จันทวิช พันธุ์สุข. 2533 : 15 ; อ้างอิงมาจาก Cruichank. 1972) กล่าวว่าสถานการณ์จำลองคือ ผลผลิตที่เกิดขึ้นเมื่อมีสถานการณ์ หรือ ผลของสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว สถานการณ์จำลองนี้ จะรวมไปถึงภาพทิวทัศน์ และการเล่นละครด้วย

สำหรับในประเทศไทย นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของสถานการณ์จำลองไว้ดังนี้คือ

ทิตนา แคมณี (2522 : 202) ได้ให้ความหมายของสถานการณ์จำลองไว้ว่า สถานการณ์หมายถึง การจำลองสถานการณ์ หรือการสร้างสถานการณ์ ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์ หรือ การสร้างสถานการณ์ ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และให้มีปฏิริยาโต้ตอบกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลอง แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจไม่กล้าแสดง เพราะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับมากเกินไป

อัญชลี แจ่มเจริญ (2522 : 104) ให้ความหมายว่า สถานการณ์จำลองคือ การจัดสภาพแวดล้อมเลียนแบบของจริง ให้ใกล้เคียงสภาพความเป็นจริงมากที่สุด และให้ผู้เรียนฝึกฝนการแก้ปัญหา และตัดสินใจในสภาพการณ์ที่เขากำลังเป็นอยู่

สิริวรรณ สุวรรณอาภา (2522 : 104) ได้ให้ความหมายของสถานการณ์จำลองว่าเป็นการนำเอาสภาพการณ์ที่เป็นจริงมาจัดในรูปของเกม โดยมุ่งให้ผู้เรียนสวมบทบาทต่าง ๆ กันซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสภาพการณ์ที่เป็นจริงทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจมีความรู้สึกร่วมต่อเหตุการณ์นั้นได้ดี อีกทั้งยังสามารถเรียนรู้ถึงวิธีการตัดสินใจ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ลำเรียง เวชสุนทร (2523 : 18 - 19) กล่าวว่า สถานการณ์จำลอง คือ การจำลองสถานการณ์ หรือสภาพการณ์นั้นโดยจำลองมาจากสภาพที่เป็นจริง หรือคล้ายคลึงกับสิ่งที่เป็นจริงในสังคมมากที่สุด การปฏิบัติเหล่านี้ผู้เรียนจะได้กระทำเหมือนว่าเขาอยู่ในสภาพการณ์นั้นจริง ๆ ซึ่งเป็นวิธีการฝึก ที่ไม่ทำให้ผู้เรียนหรือผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดอยู่ในสภาพที่เป็นอันตราย หรือได้รับความเสียหายใด ๆ อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ มีโอกาสตัดสินใจเลือกวิธีการในการแก้ปัญหา และเลือกหลักการหรือทฤษฎีมาใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาได้

ครูเซงค์ (จันทวิช พันธุ์สุข. 2533 :15 ; อ้างอิงมาจากCruichank.1972) กล่าวว่า สถานการณ์จำลอง คือผลิตผลที่เกิดขึ้นเมื่อมีสถานการณ์ หรือผลของสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นแล้ว สถานการณ์จำลองนี้จะรวมไปถึงเรื่องจำลองภาพทิวทัศน์และการเล่นละครด้วย

บุญทัน อยู่ชมบุญ (2533 : 154) ได้ให้ความหมายของสถานการณ์จำลองไว้ว่าสถานการณ์จำลอง คือการจัดเลียนแบบสถานการณ์จำลองจริงให้มากที่สุด ให้ผู้เรียนได้กระทำเพื่อฝึกการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจจากสภาพการณ์ที่เขากำลังเผชิญอยู่นั้น ราวกับเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเองโดยตรง และตัวนักเรียนยังมีโอกาสทราบว่าความคิดเห็นของเขานั้นเป็นอย่างไร ถูกต้อง แคลต่างหรือเหมือนกับเพื่อนอย่างไร จากการอภิปรายร่วมกับเพื่อนและอาจารย์ผู้สอน

จากความหมายของสถานการณ์จำลองดังกล่าว พอสรุปได้ว่า สถานการณ์จำลองหมายถึง การจำลองเหตุการณ์หรือการเลียนแบบสภาพการณ์จัดสภาพแวดล้อมทำให้ใกล้เคียงกับสภาพที่เกิดขึ้นจริงให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียน ได้มีการปฏิบัติ แสดงความคิดเห็นทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมต่อเหตุการณ์ อีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง นำมาใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

2.1.2 ความมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์จำลอง

อัญชลี แจ่มเจริญ (2522 : 5) กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์จำลองไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้พบ และรู้จักวิธีการแก้ปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้ให้นักเรียนรู้จักคิด และนำเหตุผลมาอภิปราย เพื่อประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหา
3. เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ให้รู้จักวิพากษ์วิจารณ์และอดทนต่อการวิพากษ์วิจารณ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีวินัยในตนเอง คำนึงสิทธิ และหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น
4. เพื่อเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการเรียนการสอน จากการศึกษาแต่ผู้เดียวมาเป็นการศึกษาให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

2.1.3 ขั้นตอนในการสร้างสถานการณ์จำลอง

ทเวลเกอร์ (สมบูรณ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. 2525 : 17 - 20 ; อ้างอิงมาจาก Twelger : 1969) กล่าวถึงการสร้างสถานการณ์จำลองว่า ในการออกแบบสร้างสถานการณ์จำลอง เพื่อการสอน ควรพิจารณาถึงสิ่งสำคัญดังต่อไปนี้

1. จะสอนเนื้อหาอะไร
2. จะสอนอย่างไรจึงจะได้ผลดี ต้องคำนึงถึงภูมิหลังของผู้เรียนด้วย
3. ทำอย่างไรระบบที่ออกมาจะมีความสมบูรณ์ ซึ่งต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์

ในการศึกษา

ในการสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อการเรียนการสอนมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดขอบเขตปัญหาการสอนโดยผู้สร้างจะต้องรู้และเข้าใจว่าปัญหานั้นคืออะไร ปัญหาที่กำหนดขึ้นนั้นมีจุดมุ่งหมายอย่างไร และจะใช้สภาวะแวดล้อมอะไรเป็นแรงจูงใจที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหา
2. พิจารณาว่าใช้กับนักเรียนกี่คน ใช้เครื่องมืออะไร มีวิธีการอย่างไร ใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างไร การดำเนินการจะเป็นไปในรูปแบบใด มีสิ่งที่จะช่วยอำนวยความสะดวกได้บ้าง และปรัชญาการสอนจะเป็นไปในแนวใด
3. ขึ้นปรับสถานการณ์เข้าสู่ปัญหา เพื่อจะให้ปัญหานั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ต้องอาศัยสภาพการที่พิจารณาแล้วว่าเหมาะสมกับปัญหา หรือเลือกวิธีการที่จะนำปัญหาเข้าสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
4. ขึ้นกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ให้อยู่ในรูปของพฤติกรรมที่สามารถจัดได้
5. ขึ้นกำหนดเกณฑ์การวัดผล ซึ่งจะใช้วัดพฤติกรรมของผู้เรียน โดยแบ่งเกณฑ์การวัดออกเป็น 2 แบบ คือ เกณฑ์การวัดผลขั้นสุดท้ายในการเรียน และเกณฑ์การวัดระดับความสามารถที่เปลี่ยนแปลงไป
6. ขึ้นเสนอผลของสถานการณ์จำลอง
7. ขึ้นการเลือกชนิดของเครื่องมือที่จะนำมาเป็นส่วนประกอบในสถานการณ์จำลอง เช่น ใช้เครื่องช่วยสอน หนังสืออ่านประกอบ เกม หรือการแสดงบทบาทเป็นต้น
8. ขึ้นพัฒนาการสถานการณ์จำลอง โดยเลือกสื่อหลายอย่างมาใช้ แล้วจึงเลือกสื่อที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดมาเป็นเครื่องมือ
9. ขึ้นพัฒนาระบบของสถานการณ์จำลอง โดยพิจารณาหาข้อบกพร่องของแต่ละขั้นตอนเพื่อนำไปแก้ไข สถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้น ให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด
10. ขึ้นทดลองใช้สถานการณ์จำลองเพื่อหาข้อบกพร่องหรือข้อจำกัดของสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้น อาจทดลองกับนักเรียนกลุ่มเล็ก หรือแบบตัวต่อตัว โดยให้ผู้รับการทดสอบทำเครื่องหมายที่เป็นปัญหา หรือเปิดโอกาสให้อภิปรายกับผู้สร้างโดยตรง
11. ขึ้นเปลี่ยนแปลงแก้ไขสถานการณ์จำลอง หลังการทดลอง ถ้าหากพบข้อบกพร่องต้องทำการปรับปรุงให้เหมาะสม
12. ขึ้นใช้สถานการณ์จำลองเป็นอุปกรณ์ หรือกิจกรรมในการสอนจริงซึ่งผู้สร้างจะต้องดูประสิทธิผลของสถานการณ์จำลองนั้นด้วย
13. ขึ้นปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ให้สถานการณ์จำลองเหมาะสมกับสภาวะการณ์ในอนาคต ในการนำสถานการณ์ไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสอนนั้น มักจะพบการเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ในการสอนจริงอยู่เสมอ จึงต้องปรับปรุงและเตรียมสถานการณ์จำลองให้ทันสมัยอยู่เสมอ

สุทิน บุญชูวงษ์ (2530 : 84 - 87) ได้ให้ขั้นตอนในการสร้างสถานการณ์จำลองไว้ดังนี้

1. ขั้นสำรวจและวิเคราะห์

ก่อนสร้างสถานการณ์จำลอง ต้องศึกษาและสำรวจจุดประสงค์ ว่าต้องการให้ผู้เรียนรู้เรื่องใดบ้าง ศึกษาสถานการณ์ต่าง ๆ เมื่อได้พิจารณาและศึกษาเป็นอย่างดี แล้วนำมาวิเคราะห์ว่า สถานการณ์จำลองนั้นจะมีผลต่อการเรียนรู้อะไร และจะให้ผลเสียอะไร สถานการณ์ที่นำมาวิเคราะห์นั้นใกล้เคียงกับความจริงแค่ไหน เพื่อให้สถานการณ์นั้นมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้มากที่สุด

2. ขั้นการกำหนดจุดประสงค์

ในการกำหนดจุดประสงค์นั้นมุ่งให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอะไร เมื่อนักเรียนเรียนรู้จากสถานการณ์แล้ว นักเรียนจะเป็นอย่างไร การสร้างสถานการณ์จำลองก็จะต้องสร้างให้ตรงกับจุดประสงค์

3. ขั้นการเลือกสถานการณ์

สถานการณ์ที่เป็นจริงและสามารถจำลองมาใช้ในชั้นเรียน ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ข้างต้น พิจารณาเลือกและสามารถนำสถานการณ์ที่เป็นจริงมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับการใช้ในชั้นเรียน โดยสถานการณ์จำลองนั้นได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์ ตัดสินใจ ก่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะที่ต้องการ ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

4. ขั้นการกำหนดโครงสร้างของสถานการณ์จำลอง

การกำหนดโครงสร้างของสถานการณ์จำลอง ประกอบด้วยสิ่งสำคัญดังนี้

- 4.1 การกำหนดจุดประสงค์ของสถานการณ์จำลอง
- 4.2 กำหนดบทบาทของผู้ร่วมกิจกรรมแต่ละคน
- 4.3 เตรียมข้อมูล ข่าวสารที่จำเป็น เนื้อหา
- 4.4 กำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เห็นเหมือนจริงในสังคม
- 4.5 ลำดับขั้นของเหตุการณ์ เวลา และปัญหาจากสถานการณ์
- 4.6 จบสถานการณ์ สรุป อภิปราย

5. ขั้นการสร้างและออกแบบสื่อการเรียนและสร้างกฎเกณฑ์

การสร้างและออกแบบสื่อการเรียน เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการประกอบกิจกรรม เช่น บัตรคำ รูปภาพ บัตรคำสั่ง เป็นต้น สื่อการเรียนที่จะสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดในกิจกรรม ควรวางเงื่อนไขแต่ละขั้นตอนของการแสดงว่า ต้องกำหนดการเล่นตามลำดับเหตุการณ์นั้น ๆ อย่างไร

6. ขั้นการทดลองใช้

เมื่อสร้างสถานการณ์เสร็จแล้ว ควรนำสถานการณ์จำลองนั้น ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มอื่น เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่อง ด้านวิธีการ ภาษา ตลอดจนการใช้สื่อ และเงื่อนไขต่าง ๆ ว่าควรแก้ไข

และปรับปรุงในแง่ใดบ้าง เพื่อให้ได้สถานการณ์จำลองที่สมบูรณ์ เหมาะที่จะนำไปใช้กับนักเรียนแต่ละวัย ได้อย่างเหมาะสม

2.1.4 ขั้นตอนในการใช้สถานการณ์จำลอง

สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 76 -77) กล่าวถึงขั้นตอนในการใช้สถานการณ์จำลองในชั้นเรียนไว้ดังนี้

1. ขั้นเตรียม เป็นขั้นที่เริ่มนำเข้าสู่บทเรียน โดยการให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่นักเรียน การเล่าเรื่องสรุปของสถานการณ์ที่นำมาใช้ บอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนได้ดู แนะนำรูปแบบของสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้น ประสบการณ์ ข้อมูล ความเข้าใจเบื้องต้น การแบ่งกลุ่ม กฎเกณฑ์ กติกาต่าง ๆ บทบาทของนักเรียนบางคน เป็นต้น

2. ขั้นดำเนินกิจกรรม ในขั้นนี้นักเรียนจะปฏิบัติตามกิจกรรมที่ระบุไว้ตามบทบาทที่ได้รับ

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล เมื่อกิจกรรมสิ้นสุดลงครุควรนำให้นักเรียนได้วิเคราะห์ประสบการณ์ต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติกิจกรรม สาเหตุและผลที่เกิดขึ้นของกิจกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างกฎเกณฑ์และกติกา การเปรียบเทียบข้อมูลที่เกิดขึ้น จากการศึกษาาร่วมกัน

4. ขั้นสรุป เน้นให้ผู้เรียนเปรียบเทียบเนื้อหาของสิ่งที่เรียนรู้กับชีวิตการประยุกต์เชื่อมโยงเหตุการณ์จริงกับสถานการณ์จำลอง ให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับการสร้างสถานการณ์จำลอง

ทเวลเคอร์ (วราภรณ์ ตระกูลสฤกษ์. 2537 : 17 - 20 ; อ้างอิงมาจาก Twelker. 1969) กล่าวถึงการสร้างสถานการณ์จำลองว่าควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

1. ถ้าหากสามารถหาความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ได้มากเพียงใดจะช่วยให้อ่านสถานการณ์จำลองได้เหมาะสมมากขึ้น

2. ผู้สร้างสถานการณ์จำลองจะต้องศึกษาสถานการณ์จำลองที่คนอื่นสร้างให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ก่อนจะสร้างสถานการณ์จำลองขึ้นเอง ถ้าสามารถศึกษาได้มากเพียงใดก็จะสร้างสถานการณ์จำลองได้ดีเพียงนั้น

3. สถานการณ์จำลองที่เป็นไปได้หรือคล้ายคลึงสภาพความเป็นจริงมากที่สุด เป็นสถานการณ์จำลองที่ดีที่สุด

4. ส่วนประกอบต่าง ๆ ของเครื่องมือในสถานการณ์จำลองไม่ใช่จุดหมายปลายทาง แต่เป็นเพียงสื่อที่จะนำสถานการณ์จำลองไปสู่จุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2.1.5 วิธีเสนอสถานการณ์จำลอง

สุภา กิจจาทร (2529 : 197) กล่าวถึงการเสนอสถานการณ์จำลองต่อผู้เรียนไว้ดังต่อไปนี้

1. ให้ดูรูปภาพแล้วเล่าเรื่องประกอบ
2. ให้ดูรูปภาพซึ่งเรียงลำดับเหตุการณ์
3. ให้ดูภาพยนตร์หรือสไลด์เกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
4. ให้ดูการแสดงบทบาท (Role - playing)
5. เล่าให้ฟังถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือใช้กรณีตัวอย่าง
6. ให้ดูจากสถานที่ที่ตกแต่งเหมือนสถานที่จริง และมีการแสดงบทบาทประกอบ

2.1.6 กระบวนการคิดแก้ปัญหา

เมื่อผู้เรียนได้ฟังหรือดูสถานการณ์จำลองมาแล้ว จะต้องนำมาคิดแก้ปัญหา การคิดนั้นจะต้องค้นคว้าหาเหตุผลของความคิดนั้น ๆ แนวทางที่จะช่วยให้ใช้ความคิดมีขั้นตอน ดังนี้

1. หาสาเหตุ

6. การประเมินค่าของการตัดสินใจ (การเลือกนั้นมีผลที่ดีที่สุดอย่างไร)

2. ขอบข่ายของการตัดสินใจ วางเกณฑ์ที่นำมาประกอบการพิจารณา

ศึกษามาจนพบปัญหาแล้วดำเนินตามขั้น 1 - 6

3. ทางเลือกที่เป็นไปได้

5. ตัดสินปัญหาเพราะอะไร ทำไม

4. มีข้อมูลเพียงพอ

2.1.7 ประโยชน์ของสถานการณ์จำลอง

สมบูรณ สนิยวงศ์ ณ อรุณา (2525 : 17 - 18) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของสถานการณ์จำลอง ไว้ดังนี้

1. สถานการณ์จำลอง สามารถสร้างอารมณ์และสร้างทัศนคติเป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้
2. สถานการณ์จำลองสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะชี้ความสามารถของผู้เรียนและความจำไว้ด้วยกัน คือ ผู้เรียนจะพัฒนาทั้งความจำและขีดความสามารถ

3. สถานการณ์จำลอง จะช่วยให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมได้นาน

4. ผู้เรียนจะสามารถเลือกสนองตอบต่อสภาวการณ์ทางสังคม ฯลฯ จากสถานการณ์จำลองได้

5. สถานการณ์จำลองดึงความสนใจของผู้เรียนไว้ได้ทั้งการทำแบบฝึกหัด และแม้แต่การเรียนเนื้อหาหลายอย่าง

6. สถานการณ์จำลอง จะช่วยปรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

7. สถานการณ์จำลอง สามารถชักจูงผู้เรียนให้เข้าสู่พฤติกรรมที่ต้องการได้

สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 74 - 75) กล่าวถึงประโยชน์ของสถานการณ์จำลองว่า

1. สถานการณ์จำลองเป็นรูปแบบของกระบวนการที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้น ปัญหาต่าง ๆ การรู้จักหาแหล่งข้อมูล การติดต่อสื่อสาร การแก้ปัญหา การค้นพบ การวินิจฉัย และการตัดสินใจ

2. สถานการณ์จำลองช่วยสร้างความเข้าใจในการบูรณาการระบบต่าง ๆ ในสังคม ที่ก่อให้เกิดปัญหาทางจริยธรรมได้ รู้จักการสัมพันธ์ความคิด ข้อมูลที่ได้รับ และเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

3. สถานการณ์จำลอง สามารถพัฒนาความเจริญส่วนบุคคลได้ในเรื่องของลักษณะนิสัยที่มีอยู่ เช่น ความรู้สึก ความช่วยเหลือ การทำงานกลุ่ม การอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น การปรับพฤติกรรม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดความเข้าใจ เจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต ในสังคม และผู้อื่นอยู่เสมอ

4. สถานการณ์จำลองเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนในการแสวงหาข้อเท็จจริง การทดลอง กับระบบข้อมูล ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต เปรียบเทียบ ระมัดระวัง และละเอียดรอบคอบในเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นจริง

ครุฑแซงค์ (วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์. 2537 : 16 ; อ้างอิงมาจาก Cruichank. 1972 : 17 - 19) กล่าวถึงส่วนดีที่ได้รับจากใช้สถานการณ์จำลองไว้ดังนี้

1. ใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งแสดงออก ภายใต้อาณัติอย่างใดอย่างหนึ่ง

2. จากการศึกษาของผู้เรียน ในสถานการณ์จำลองจะสามารถบอกได้ว่าเขาได้นำหลักการ หรือทฤษฎีต่าง ๆ ที่ได้เรียนมาแล้วไปใช้แค่ไหน อย่างไร

3. เป็นวิธีการให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียน โดยที่ประสบการณ์นั้นไม่อาจมีโดยตรง ในขณะที่ศึกษา เช่น การแก้ปัญหาที่ปรากฏในชีวิตจริงในสังคม การสร้างสถานการณ์จำลองขึ้นมา จึงเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการหาวิธีแก้ปัญหาเหล่านั้น

4. เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประสบเฉพาะความจริงที่เลือกสรรแล้ว และมีระดับความยากง่าย ความซับซ้อนที่เหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน

5. ผู้เรียนจะได้มีประสบการณ์ได้ฝึกในสิ่งที่ถ้าเป็นสภาพแท้จริงแล้วจะเสียภัยอันตรายมาก แต่เมื่อสถานการณ์นั้นถูกจำลองมา ผู้เรียนจะสามารถฝึกและมีประสบการณ์ได้โดยไม่มีอันตรายใด ๆ

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง

2.2.1 งานวิจัยต่างประเทศ

ลีโอฟอลโด (Leopoldo. 1972 : 1567-1568) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สถานการณ์จำลองของครูที่สอนภาษาต่างประเทศ เพื่อใช้ฝึกกิจกรรมเฉพาะอย่างและการแก้ปัญหาโดยได้ส่งแบบสอบถามไปยังนิสิตระดับปริญญาตรีที่เรียนวิชาการสอนภาษาต่างประเทศจำนวน 15 คน ของมหาวิทยาลัยไอโฮไอ ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์จำลองเป็นเทคนิคที่มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการสอนภาษาต่างประเทศ ช่วยให้ครูสามารถแยกแยะและแก้ปัญหาในการสอนได้ อีกทั้งมีคุณค่าต่อการนำไปใช้สอนเป็นคณะ ในปีเดียวกัน เซอร์รี่ (Cherry. 1972 : 5087) ได้ทำการศึกษาการจัดรูปแบบพฤติกรรมสำหรับสถานการณ์จำลองเพื่อการอบรมครูใหม่โดยผู้วิจัยใช้กลุ่มทดลอง 2 กลุ่มฝึกกับสถานการณ์จำลองของปัญหา 20 ปัญหา พร้อมทั้งวิธีแก้ปัญหา เปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม ที่ไม่ใช้ฝึกกับสถานการณ์จำลอง ผลการวิจัยพบว่า การใช้สถานการณ์จำลองในการฝึกอบรมครูใหม่มีประสิทธิภาพดีกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สถานการณ์จำลองช่วยให้ครูใหม่เข้าใจเหตุการณ์ในโรงเรียนดีขึ้น ครูใหม่สามารถทราบปัญหาในห้องเรียนและหาวิธีแก้ปัญหาล่วงหน้าได้เมื่อออกไปเป็นครู

การ์วี (วารภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์. 2537 : 18 ; อ้างอิงมาจาก Garvey. 1966 : 18) ได้รายงานผลการใช้สถานการณ์จำลองในการเรียนการสอนว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สถานการณ์จำลองร้อยละ 90 เห็นว่าวิธีการสอนนี้ช่วยให้นักเรียนได้รับความสนุกสนานและไม่เบื่อหน่าย

โพสต์มา (Postma. 1974 : 4712 - 4713) ได้ศึกษาผลของการทดลองใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความคงทนในการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 394 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 152 คน และกลุ่มควบคุม 142 คน มีครูประจำการเข้าศึกษาในครั้งนี้อยู่ 6 คน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุมมีความคงทนในการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนทางด้านเจตคติต่อการใช้สถานการณ์จำลองของครูและนักเรียนพบว่า ครูที่เข้าร่วมในการศึกษามีความพอใจต่อเทคนิคสถานการณ์จำลอง เห็นว่าเป็นวิธีการที่มีประโยชน์ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนตามความสามารถของเขาเอง เป็นวิธีการช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้ได้แสดงออก ทำให้ผู้เรียนมีความคิดที่แตกฉานในการแก้ปัญหา ส่วนความรู้สึกรักของนักเรียนต่อการใช้สถานการณ์จำลองพบว่ามีเจตคติในทางบวกต่อวิธีสอนนี้ มีความสนใจและเพลิดเพลินกับการได้ทำงานร่วมกันและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างกระตือรือร้น

ในปี ค.ศ. 1978 เกลเลอร์ (Geller . 1978 : 219 - 235) ศึกษาการใช้สถานการณ์จำลองซึ่งนำมาแสดงเป็นบทบาทสมมุติ เพื่อปลูกฝังความเชื่อฟังของนักเรียน ทดลองกับนักเรียนจำนวน 91 คน ในการแสดงบทบาทสมมุติใช้วิดีโอเทปเข้าช่วย ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนที่เรียนโดยการแสดงบทบาทสมมุติจากสถานการณ์จำลองมีความเชื่อฟังเพิ่มมากกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และแอนเดอร์สัน (Anderson. 1979 : 181) ได้ศึกษาการใช้สถานการณ์จำลองเพื่อปลูกฝังความเชื่อฟังของนักเรียนในการสอนเรื่อง “การปิดกวาดบ้าน” กับนักเรียนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การสอนโดยวิธีการใช้สถานการณ์จำลอง ซึ่งใช้วิธีเสนอสถานการณ์จำลองด้วยการแสดงบทบาทสมมุติ มีผลต่อการสอนเรื่อง “การปิดกวาดบ้าน” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2.2 งานวิจัยในประเทศไทย

สำหรับงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง มีผู้ทำการวิจัยไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้คือ

สมบุรณ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2525 : 57 - 58) ทำการทดลองสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหน่วยการทำมาหากิน ด้วยวิธีการสอนแบบใช้และไม่ใช้สถานการณ์จำลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการสอนแบบใช้สถานการณ์จำลอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบไม่ใช้สถานการณ์จำลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศีกฤทธิ์ บุญบา (2526 : 60 - 62) ได้ทดลองสร้างสถานการณ์จำลองและไม่ใช้สถานการณ์จำลอง ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา หน่วยปัญหาโลกปัจจุบัน และศึกษาเจตคติและการพัฒนาเจตคติต่อการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 60 คน เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน กลุ่มทดลองใช้วิธีการเรียนการสอนแบบสถานการณ์จำลอง ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 23 คาบ คาบละ 50 นาที ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนจากการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง มีการพัฒนาทัศนคติต่อการสอนวิชาสังคมศึกษา หน่วยปัญหาโลกปัจจุบันสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธีรงค์ น่วมศิริ (2527 : 53) ได้ทดลองใช้ข่าวจากหนังสือพิมพ์รายวันสร้างเป็นสถานการณ์จำลองในการสอนจริยศึกษาเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจริยอนุสรณ์ 1 สังกัดกลุ่มโรงเรียนน้ำหมัน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2526 จำนวน 33 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 17 คน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้

ข่าวหนังสือพิมพ์ใช้เป็นสถานการณ์จำลองมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วรรณา เลิศขยันต์ (2528 : 53 -54) ได้ทดลองสอนโดยใช้เกมสถานการณ์เปรียบเทียบกับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มทดลองเรียนจากการสอนโดยเกมสถานการณ์จำลอง ส่วนกลุ่มควบคุมเรียนจากการสอนตามคู่มือ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองเลือกใช้แนวคิดปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเลือกใช้แนวคิดแก้ปัญหาด้านการนำไปใช้มากที่สุด รองลงมา คือการวิเคราะห์ ความเข้าใจ และความรู้ ความจำตามลำดับ ส่วนกลุ่มควบคุมเลือกใช้แนวคิดแก้ปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่มทดลองเลือกใช้แนวคิดแก้ปัญหาด้านการวิเคราะห์และนำไปใช้สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01

จันทวิศ พันธุ์สุข (2533 : 41) ได้ศึกษาผลการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความสนใจอาชีพอิสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านปึงแคง จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 20 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 10 คนและกลุ่มควบคุม 10 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง กลุ่มควบคุมได้รับการสอนโดยวิธีปกติ ผลการศึกษาพบว่า การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง ทำให้นักเรียนมีความสนใจในอาชีพอิสระสูงกว่าการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัชรินทร์ จีบเกตุ (2535 : 36 - 40) ได้ศึกษาผลของสถานการณ์จำลองที่มีต่อความเสียดสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอินทรมิตรย์อนุสรณ์ จังหวัดสมุทรปราการ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม เป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการเข้าร่วมสถานการณ์จำลองจำนวน 15 คน และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบให้ข้อสนเทศ 15 คน ผลการทดลองปรากฏว่ากลุ่มทดลองมีความเสียดสีสูงเกินกว่าเดิมและสูงเกินกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และฉัญญา ระกำพล (2535 : 55 - 57) ได้ศึกษาผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อวินัยในห้องเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีนันทบุรี ปีการศึกษา 2534 จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน และกลุ่มควบคุม 8 คน กลุ่มทดลองสอนโดยใช้ สถานการณ์จำลอง ใช้เวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน ครั้งละ 40 นาที และกลุ่มควบคุมใช้วิธีการสอนแบบปกติจากการศึกษาครั้งนี้พบว่านักเรียนที่มีการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองมีวินัยในห้องเรียนสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

3.1 เอกสารเกี่ยวกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

3.1.1 ความหมายของผู้นำ

กู๊ด (Good. 1973 : 313) ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่ได้รับการยกย่องหรือได้รับการยอมรับว่า เป็นผู้ที่มีความสามารถในการนำหมู่คณะไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายในการทำงาน นอกจากนี้ ดันน์ (ประชุม รอดประเสริฐ ม.ป.ป. : 3 อ้างอิงมาจาก Dunn. 1973 : 178) กล่าวว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นโดยชักชวนให้บุคคลเหล่านั้นช่วยปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่ง เทอร์รี่ (Terry. 1977 : 412) มีความเห็นสอดคล้องกับ ดันน์ โดยให้ความหมายว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นในกลุ่มและเป็นผู้ที่ใช้อิทธิพล ทำให้บุคคลในกลุ่มปฏิบัติงานร่วมกับตนอย่างมีความพึงพอใจและบรรลุถึงเป้าหมายดังที่ปรารถนา

ฟีดเลอร์ (Fiedler. 1967 : 78 - 79) มีความเห็นว่า ผู้นำจะต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามเกณฑ์ดังนี้ (1) ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้นำของกลุ่ม (2) เป็นผู้นำที่ได้รับการเลือกจากกลุ่ม (3) ผู้นำอาจไม่ได้รับเลือกหรือแต่งตั้งให้เป็นผู้นำ แต่เขาเป็นผู้ที่แสดงให้เห็นว่ามีอิทธิพลมากที่สุดจากการใช้สังคมมิติ นอกจากนี้ เดโซ สวานานนท์ (เดโซ สวานานนท์ 2510 : 134 - 135) มีความเห็นสอดคล้องกับความเห็นของ ฟีดเลอร์ดังกล่าว และยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ผู้นำคือผู้ที่เป็นจุดรวมของพฤติกรรมของสมาชิกในหมู่คณะคือเป็นความสัมพันธ์รูปหนึ่งของหมู่คณะซึ่งแสดงความรักต่อผู้นำนั่นเอง ผู้นำอีกนัยหนึ่งคือ ผู้ที่มีพฤติกรรมผู้นำหรือมีความเป็นผู้นำคือผู้ที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น เร่งเร้าให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ทำให้งานสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

พิชิต สุขเจริญพงศ์. (2521 : 51 - 52) มีความเห็นว่าผู้นำที่ยิ่งใหญ่แต่ละคนในประวัติศาสตร์ของโลกล้วนแต่มีบุคลิกที่แตกต่างกันแต่สิ่งหนึ่งที่พวกเขามีเหมือนกันก็คือ วิธีการและการปฏิบัติงานเพื่อให้สมเป็นผู้นำ ผู้นำที่ยิ่งใหญ่เหล่านี้มีความสามารถในการทำให้สิ่งต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ โดยใช้วิธีปฏิบัติของผู้นำ ซึ่งวิธีต่าง ๆ เหล่านี้ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่ยากแต่การที่จะทำให้ตนมีความสามารถในการปฏิบัติตนอย่างผู้นำจำเป็นต้องอาศัยการฝึกฝนและปฏิบัติงานกลายเป็นความเคยชินและปลูกฝังอยู่ในตัวตลอดไป

ภิญโญ สาร. (2523 : 344) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำ คือบุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มหลาย ๆ คน ที่มีอำนาจ อิทธิพล หรือความสามารถในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตาม ความคิดเห็น ความต้องการ หรือคำสั่งของเขาได้ ผู้นำมีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติตนหรือพฤติกรรมของผู้อื่น

ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หรือทั้งหมดใน 3 ลักษณะ (ภิญโญ สาร. 2514 : 223-224) ดังนี้

1. บุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มคนหลาย ๆ คน มีอำนาจ อิทธิพล หรือความสามารถในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการหรือคำสั่งของเขาได้
2. บุคคลที่มีอำนาจเหนือในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3. บุคคลที่มีความแตกต่างจากหัวหน้าหรือผู้บริหาร ไม่จำเป็นต้องไปเป็นผู้กำกับหัวหน้า จะเป็นบุคคลคนเดียวกัน หัวหน้าหรือผู้บริหารหลายคนมีหน้าที่โดยตำแหน่งแต่อาจไม่ใช่ผู้นำที่แท้จริงของกลุ่ม ผู้นำที่แท้จริง อาจเป็นคนอื่นซึ่งไม่ใช่หัวหน้า หากแต่เขามีอำนาจอิทธิพลและความสามารถในการจูงใจคนให้ประพฤติปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการหรือคำสั่งเขาได้

เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2533 : 60) กล่าวว่าผู้นำ(Leader) คือ บุคคลที่มีบทบาทหรือมีอิทธิพลต่อผู้อื่นในองค์การหรือในหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นความคิดหรือพฤติกรรมการทำงาน

จากที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่า ผู้นำคือบุคคลที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นในกลุ่ม เป็นอิทธิพลในทางบวก คือบุคคลในกลุ่มยอมรับและยอมปฏิบัติตามความคิดหรือคำสั่งด้วยความเต็มใจ ผู้นำและผู้บริหารไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลเดียวกัน ผู้บริหารมีอำนาจหน้าที่โดยตำแหน่ง แต่อาจไม่ใช่ผู้นำที่แท้จริงของกลุ่มเพราะขาดความเป็นผู้นำ บุคคลอื่นในกลุ่มอาจเป็นที่ยอมรับนับถือของสมาชิกในกลุ่มและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มมากกว่า เพราะเขามีความเป็นผู้นำอยู่ในตัว ดังนั้น ในกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งอาจมีผู้นำหลายคนนอกเหนือจากผู้นำโดยตำแหน่ง

3.1.2 ความหมายของความเป็นผู้นำ

คำว่า ความเป็นผู้นำ (Leadership) นี้ ในภาษาไทยเรียกแตกต่างกันออกไป เช่นการเป็นผู้นำ ความเป็นผู้นำ ภาวะผู้นำ ประมุขศิลป์ เป็นต้น ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความเป็นผู้นำนั้น ปัญหาแรกที่พบคือการให้คำจำกัดความของคำ ๆ นี้ซึ่งได้รับการยอมรับ เนื่องจากเรื่องของความเป็นผู้นำเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ มากมาย นักจิตวิทยาและผู้วิจัยให้คำจำกัดความแตกต่างกันไป

เบนนิส (สาลี จบศรี. 2531 : 20 ; อ้างอิงมาจาก Bennis. 1959 : 259 - 262) อธิบายว่า ความเป็นผู้นำเป็นกระบวนการซึ่งผู้กระทำจูงใจให้ผู้อื่นได้บังคับบัญชาปฏิบัติในสิ่งที่ต้องการ

ทิด (สาลี จบศรี. 2531 ; อ้างอิงมาจาก Tead. 1963 : 20) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำเป็นการกระทำที่มีอิทธิพลจูงใจให้ผู้อื่นร่วมมือปฏิบัติงาน เพื่อให้งานสำเร็จตามความมุ่งหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ เฮร์เซย์ และ แบลงชาร์ด (Hersey and Blanchard. 1972 : 68) ที่กล่าวว่าความเป็นผู้นำเป็นกระบวนการใช้อิทธิพลในการปฏิบัติงานบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่มุ่งให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดให้ ถ้าสถานการณ์เปลี่ยนแปลง รูปแบบของกระบวนการใช้อิทธิพลก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย

โซโลมอน (สาลี จบศรี. 2531 : 20 อ้างอิงมาจาก Solomon. 1950 : 4 - 5) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำเป็นคุณสมบัติของการที่บุคคลใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ซึ่งสามารถทำให้ผู้อื่นรับฟังเห็นด้วย และยอมทำตามคำแนะนำของเขา เพื่อให้กลุ่มดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ รัศมี กิบาลแทน (2523 : 40) มีความเห็นสอดคล้องกับโซโลมอนว่า ความเป็นผู้นำหมายถึงลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาเมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม เป็นความ

สามารถที่เกิดขึ้นระหว่างที่มีการทำงานร่วมกัน หรือร่วมอยู่ในเหตุการณ์เดียวกัน ในอันที่จะทำให้งิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จ

แคทซ์ และ คาห์น (Katz and Kahn. 1978 : 574) ได้เสนอว่า คำจำกัดความของความ เป็นผู้นำที่ปรากฏในสังคมวิทยานั้นมี 3 ความหมายกว้าง ๆ คือ (1) เป็นคุณลักษณะของตำแหน่ง (2) เป็นลักษณะของบุคคล (3) เป็นประเภทของพฤติกรรม

ทานเนนเบน (สุรชาติ สังข์รุ่ง.2520 : 9 ; อ้างอิงมาจาก Tannenbuan. 961 : 24) ให้ความหมายผู้นำไว้ว่า เป็นการใช้อิทธิพลระหว่างบุคคลโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

เอกซ์ กีสซพันซ์. (2533 : 60) กล่าวว่า การเป็นผู้นำ (leadership) หรือภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการวางแผนการจัดองค์การ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การตัดสินใจและการจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์การ

พีร์สคัลด์ ทองมาก (สาลี จบศรี. 2531 : 20 ; อ้างอิงมาจาก พีร์สคัลด์ ทองมาก. 2518 : 20) ได้สรุปแนวความคิด และผลงานวิจัยของนักวิชาการเกี่ยวกับความเป็นผู้นำไว้ว่า ความเป็นผู้นำลักษณะสำคัญ คือ เป็นคุณสมบัติส่วนตัวของผู้นำ ที่มุ่งแสวงหามรรควิธีที่จะนำผู้ร่วมงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานตามที่กำหนดไว้ความเป็นผู้นำจะแสดงออกในรูปของพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ฯลฯ เพื่อก่อให้เกิดผลในแง่ของควมมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน

3.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ

รอสส์ และ ชาร์ลส์ (สาลี จบศรี. 2531 : 21 ; อ้างอิงมาจาก Merrifield. 1961 : 100 - 105 ; citing Ross and Charles. 1959 : 17 - 36) ได้แสดงแนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้นำไว้ 3 ประการ คือ

1. ความเป็นผู้นำเป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ภายในตัวผู้นำแต่ละคน (Leadership as trait within the individual leader) ในสมัยก่อนเชื่อว่า ความเป็นผู้นำเป็นผลมาจากพันธุกรรม คือ เป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด (Leader was born, not made) แต่ในปัจจุบันเชื่อว่าความเป็นผู้นำสามารถเรียนรู้ และปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลได้

2. ความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับกลุ่ม (Leadership as a function of the group) ความเป็นผู้นำเป็นโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มมากกว่าบุคคล กล่าวคือบุคคลแต่ละคนจะเอาลักษณะเฉพาะตัว ทักษะ และความต้องการส่วนตัวติดตามมาด้วย เมื่อเข้ากลุ่มทุกคนจะต้องปรับตัวเพื่อที่ตนเองและกลุ่มได้มีวัตถุประสงค์หรือความต้องการสอดคล้องกัน ทั้งนี้เพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับผลตามเป้าหมาย กล่าวโดยสรุปความเป็นผู้นำภายในกลุ่มถูกกำหนดโดยผลรวมของทักษะและความต้องการของกลุ่มมากกว่าบุคลิกภาพของบุคคลเพียงคนเดียว

3. ความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ (Leadership as a function of the situation) ความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มหรือองค์กรนั้น ๆ สถานการณ์มีบทบาทต่อความเป็นผู้นำมาก สถานการณ์ที่กลุ่มกำลังเผชิญขณะนั้นก่อให้เกิดผู้นำได้ เอกซ์ กีสซัน (2533 : 73) กล่าวว่า

3.1.4 ผู้นำที่มีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร

ผู้นำที่มีประสิทธิภาพควรเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพต่อไปนี้

1. มองปัญหาที่จะเกิดขึ้นในวันพรุ่งนี้ และผลจากการทำงานในวันนี้มีอะไรบ้างที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอนาคต
 2. พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเพื่อผลประโยชน์ขององค์กร
 3. กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาให้สูง โดยมีการชี้แจงวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและเข้าใจตรงกัน
 4. พยายามสร้างหรือปลูกฝังค่านิยมในการทำงานที่ถูกต้องให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน เพื่อให้เขาเกิดความเชื่อมั่นในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ
 5. ต้องกล้าตัดสินใจด้วยความเชื่อมั่นว่าถูกต้อง และมีเหตุผลเพียงพอ
 6. สุขุมใจเย็น และรู้จักเวลาที่เหมาะสมสำหรับการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง
 7. สร้างบรรยากาศในการทำงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความกระตือรือร้นในการทำงานอยู่เสมอ
 8. ให้ความสนใจต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้ใต้บังคับบัญชาโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชา
 9. จัดให้มีการสื่อสารระบบเปิด เป็นไปอย่างทั่วถึงทุกระดับ
 10. กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ใต้บังคับบัญชาให้ชัดเจนแน่นอน ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาให้สูงขึ้นอยู่เสมอ
 11. ยอมรับว่าแต่ละคนมีแรงจูงใจในการทำงานที่แตกต่างกัน ดังนั้นต้องพยายามวิเคราะห์ดูว่า อะไรเป็นแรงจูงใจในการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา แล้วให้ความสนใจกับสิ่งนั้นเพื่อเป็นการจูงใจให้เขาได้ปฏิบัติงานตามเป้าหมายขององค์กรให้มากที่สุด
 12. กำหนดขอบเขตอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน หรือมอบหมายงานให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีอิสระหรือมีความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน
- นอกจากนี้ ซีคเคอริง (สาลี จบศรี. 2531 : 21 ; อ้างอิงมาจาก Chickering. 1974 : 254 - 259) กล่าวถึง อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่มีต่อความเป็นผู้นำสรุปได้ว่าในกรณีที่บุคคลอยู่รวมกันมีความสนิทสนมกันจะสังเกตเห็นพฤติกรรมของกันและกันอยู่เสมอ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเลียน

แบบพฤติกรรมนั้น ๆ อาจจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม และกลุ่มเพื่อนในวัยศึกษาที่มีการคบหาสมาคมกันอย่างสนิทสนม การเลียนแบบซึ่งกันและกันย่อมจะเกิดขึ้นมากด้วย

3.1.5 ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leadership)

ในการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้นำอาจใช้กลวิธีในการนำกลุ่มที่แตกต่างกันไป ความเป็นผู้นำจึงมีหลายลักษณะด้วยกัน ในการวิจัยครั้งนี้เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย จึงขอเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยไว้ดังนี้

คาสเซล และ สเตนนิค (สาลี จบศรี. 2531 : 22 ; อ้างอิงมาจาก Cassel and Stanick. 1962 : 2 - 10) ได้กล่าวถึงลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยไว้ว่าเป็นลักษณะที่ผู้นำให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อวางแผนหรือกระทำการใด ๆ มติของกลุ่มถือว่าสำคัญ มีการประชุมปรึกษาหารืออย่างต่อเนื่อง และคำนึงถึงความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน ผู้นำ แสดงตนเป็นทั้งผู้นำและสมาชิกในกลุ่มสามารถเข้าถึงความต้องการของสมาชิก

ฟลิปโป (สาลี จบศรี. 2531 : 22 ; อ้างอิงมาจาก Flippo. 1966 : 232) กล่าวถึงความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยไว้ว่าผู้นำจะถืออำนาจของกลุ่มเหนือกว่าตนเอง จะดำเนินการบริหารงานสิ่งใดมักจะกระทำในนามของกลุ่มเพราะต้องการที่จะให้เกิดความร่วมมือร่วมใจจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงเน้นหนักไปในทางที่จะให้เกิดความเข้าใจอันดีกันเสียก่อน และมีความต้องการให้เกิดผลงานจากการที่ตนได้รับความนิยมนกย่องเป็นสำคัญ

ลิปปีทท์ และ ไวท์ (สาลี จบศรี. 2531 : 22 ; อ้างอิงมาจาก Cartwright and Zander. 1968 : 319 ; citing Lippitt and White. 1943 : 485 - 508) กล่าวว่าความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยคือลักษณะที่ผู้นำจะให้โอกาสแก่สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น นโยบายและการตัดสินใจใด ๆ เกิดจากการปรึกษาหารือกันภายในกลุ่ม โดยได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนอย่างดีจากผู้นำ เมื่อกลุ่มต้องการคำแนะนำทางด้านการปฏิบัติ ผู้นำมักจะเสนอแนะวิธีการหลายวิธีในกลุ่มมีโอกาสนเลือกกระทำสมาชิกในกลุ่มมีอิสระในการเลือกทำงานร่วมกับผู้ที่เขาเลือก มีการแบ่งงานกันทำระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ผู้นำมีความยุติธรรมในการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานและพยายามทำตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม

เลวิน (อัจฉรา รัตนบุญสิน. 2537 : 2 ; อ้างอิงมาจาก Lewin, Lippitt and White. 1937 : 271 - 299) กล่าวว่าผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leader) มีพฤติกรรมใช้อำนาจ โดยนโยบายทุกอย่างเกิดจากการตัดสินใจของกลุ่ม โดยมีผู้นำคอยช่วยเหลือและคอยช่วยเหลือ ผู้นำทำตนเองเป็นแหล่งที่ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำ ผู้นำพยายามทำตนเป็นสมาชิกของกลุ่ม

เลวิน (โกศล มีคุณ. 2518 : 2 ; อ้างอิงมาจาก Lewin, Lippitt White, 1939) กล่าวว่า ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leader) มีการแบ่งงานภายในกลุ่มตามความเห็นชอบ

ของสมาชิก รับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการวางจุดมุ่งหมายและนโยบาย การตัดสินใจของกลุ่มมาจากเสียงส่วนใหญ่

เครช และบัลลาที (วิรัช วิเศษสุวรรณ. 2521 : 10 ; อ้างอิงมาจาก Krech and Ballaky. 1962 : 420 - 423) กล่าวว่าผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leader) คือลักษณะผู้นำที่ปฏิบัติงานโดยไม่ถือความเห็นของคนเป็นใหญ่ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิกและระหว่างสมาชิกกับสมาชิกตัดสินใจโดยรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มสมาชิกทุกคนมีโอกาสได้ร่วมแสดงความคิดเห็น โครงสร้างของกลุ่มผู้นำเป็นศูนย์กลางแต่สมาชิกมีความสัมพันธ์กันหลายทิศทาง

อุทัย หิรัญโต (2524 : 21) กล่าวว่า ผู้นำ แบบประชาธิปไตย (Democratic leaders) เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นแบบอย่างผู้นำที่ดี อำนวยผลในการบริหารงานมากที่สุด วิธีการทำงานของผู้นำที่ดี อำนวยผลในการบริหารงานมากที่สุด วิธีการทำงานของผู้นำประเภทนี้คือให้ความสำคัญความเห็นของกลุ่มเหนือกว่าของตนเอง และยอมรับความสำคัญของกลุ่มโดยเชื่อว่าความสำเร็จแห่งงานเกิดขึ้นเพราะพลังของกลุ่ม

สมพงษ์ เกษมสิน (ณรงค์ รมณียกุล. 2517 : 2 ; อ้างอิงมาจาก สมพงษ์ เกษมสิน. 2516 : 398 - 401) ได้กล่าวถึงผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leader) ว่าเป็นผู้นำที่มีใจกว้าง ถือความคิดเห็นของกลุ่มเหนือกว่าตนเอง ดำเนินการบริหารสิ่งใดมักจะกระทำไปในนามของกลุ่มเพราะต้องการจะให้ความเข้าใจอันดีเสียก่อน และมีความต้องการให้เกิดผลงานที่ได้รับนิยมนกย่องเป็นสำคัญ

พยอม วงศ์สารสี (2534 : 34) กล่าวว่า ผู้นำแบบประชาธิปไตย หรือผู้นำแบบร่วมมือกัน (Democratic or Participative Leader) เป็นผู้นำที่อาศัยการทำงานโดยร่วมมือกันระหว่างผู้นำและผู้บังคับบัญชา การตัดสินใจอยู่บนรากฐานของการปรึกษาหารือกัน

เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2533 : 64) กล่าวว่า ผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative Leader) หรือแบบประชาธิปไตย หมายถึง ผู้นำที่เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีโอกาสได้ซักถามเสนอข้อมูล แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงานมากที่สุด ผู้นำแบบประชาธิปไตยมีผลกระทบกับงานและผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

ข้อดี

ผู้ใต้บังคับบัญชามีความพอใจในการทำงานสูง เกิดความผูกพันกับทีมงานมาก มีความพอใจในการตัดสินใจร่วมกัน เป็นการใช้ทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสีย

การตัดสินใจล่าช้า ต้องใช้เวลามาก ผู้ใต้บังคับบัญชาอาจไม่แน่ใจในความรู้ความสามารถของผู้นำ เกิดความขัดแย้งในกลุ่ม

นอกจากนี้ พอสม วทานิช (2523 : 9 - 10) ได้สรุปความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยไว้ว่า ในการปฏิบัติงานมักให้สมาชิกในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นเสมอ มีการปรึกษาหารือกับสมาชิกในกลุ่ม ขยายความรับผิดชอบไปยังสมาชิกเน้นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ส่วนการวินิจฉัยสั่งการอาจถือเอาเสียงข้างมากตัดสิน หรือวินิจฉัยเองหลังจากฟังข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของผู้อื่นแล้ว โดยสรุปจะเป็นผู้ตัดสินใจโดยยึดหลักการและเหตุผลเป็นหลัก

สมพงศ์ เกษมสิน (2523 : 289 - 290) ได้กล่าวถึงลักษณะการบริหารงานแบบประชาธิปไตยไว้ดังนี้คือ

1. ส่งเสริมให้มีการปรึกษาหารือกับผู้บังคับบัญชาก่อนเสมอ
2. เปิดโอกาสให้ผู้บังคับบัญชาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเต็มที่
3. ผู้บังคับบัญชาทำตัวเป็นทั้งผู้นำและผู้ให้คำแนะนำแก่ผู้ร่วมงาน
4. เปิดโอกาสให้ผู้บังคับบัญชาได้มีโอกาสใช้ความคิดและวินิจฉัยเลือกวิธีการทำงานได้ด้วยตนเอง
5. สร้างความนิยมนให้ผู้บังคับบัญชารู้สึกว่ามีเพื่อนร่วมงานคอยให้คำแนะนำ มิใช่มีนายเหนือหัว
6. ในการปฏิบัติงาน มีความไว้วางใจ มีสัมพันธภาพอันดีต่อกัน มีการร่วมมือและประสานงานกันอย่างจริงจังและเต็มใจ

บรรยากาศของการทำงานแบบประชาธิปไตย มีการวางแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีการปรึกษาหารือกันฉันท์มิตร ทุกคนเต็มใจที่จะทำงานด้วยความพึงพอใจ โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน และมีความภูมิใจในผลงานหรือความสำเร็จของหมู่คณะร่วมกัน ผู้นำแบบประชาธิปไตยจึงมีบทบาทที่จะช่วยเหลือให้สมาชิกมีมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อกัน พยายามให้เกิดความร่วมมือซึ่งกันและกัน และถ่ายทอดลักษณะความเป็นผู้นำให้แก่คนอื่นด้วย (โสภา ชูพิกุลชัย และ อรทัย ชื่นมณูย์. ม.ป.ป. : 228 - 229)

3.2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

3.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1939 เลวิน (Lewin) ลิปปิทท์ (Lippitt) และ ไวท์ (White) (สาลี จบศรี. 2531 : 24 ;อ้างอิงมาจาก Cartwright and Zander.1968 : 318 - 335) ได้ทดลองให้หัวหน้าหรือผู้นำกลุ่มใช้วิธีการปกครองลูกน้องแบบต่าง ๆ กัน เพื่อที่จะศึกษากระบวนการและประสิทธิภาพในการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มผู้นำ โดยศึกษาเด็กอายุประมาณ 10 ขวบ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม แล้วให้แต่ละกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ใหญ่ที่ได้รับการฝึกให้ปกครองเด็ก เหล่านั้น โดยใช้วิธีการ 3 แบบ คือ แบบประชาธิปไตย แบบอิตาเลียน และแบบเสรีนิยม ผู้นำจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันในกลุ่มทั้งสิ้น ทำให้เด็กในแต่ละกลุ่มได้ผู้นำที่มี

การปกครองแตกต่างกัน ผลการทดลองครั้งนี้ พบว่า เด็กเกือบทั้งหมด 19 ใน 20 คน รายงานว่าชอบผู้นำแบบประชาธิปไตยมากกว่า ผู้นำแบบเสรีนิยมและแบบอิตาเลียนโดยตามลำดับ ส่วนปริมาณงานของแต่ละกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างเด่นชัดนัก แต่ผลงานของกลุ่มที่มีผู้นำแบบประชาธิปไตยได้รับการตัดสินว่า มีคุณภาพสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ สมาชิกมีขวัญดีมาก แม้ว่าผู้นำไม่อยู่สมาชิกก็ทำงานอย่างสม่ำเสมอ การทะเลาะวิวาทกันมีน้อย ส่วนแบบอิตินิยม ขวัญของสมาชิกในกลุ่มไม่ดี สมาชิกมีความรู้สึกที่ไม่ค่อยดีต่อผู้นำ มีการทะเลาะและแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อกันมาก สมาชิกคนใดที่อ่อนแอที่สุดจะกลายเป็นแพะรับบาปจนทนอยู่ไม่ไหวและต้องออกจากกลุ่มไปในที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าในกลุ่มที่ผู้นำแบบอิตาเลียนโดยก่อน แล้วต่อมาผู้นำแบบเสรีนิยมจะมีการแสดงความก้าวร้าวมากเมื่อได้ผู้นำประเภทหลัง

ต่อมาในปี ค.ศ. 1943 ลิปปิทท์ (Lippitt) และไวท์ (White) ได้ศึกษาทดลองเกี่ยวกับความเป็นผู้นำแบบต่าง ๆ อีก ซึ่ง โสกา ซูพิกุลซิช และ ออร์ทัย ซีนมุนย์ (ม.ป.ป. : 226 - 228) ได้กล่าวถึงงานวิจัยครั้งนี้ว่าเป็นการทดลองโดยแบ่งกลุ่มสมาชิกให้มีผู้นำ 3 แบบ คือ แบบประชาธิปไตย แบบอิตาเลียนโดย และแบบเสรีนิยม ผลปรากฏว่า สมาชิกส่วนใหญ่รายงานว่าชอบผู้นำแบบประชาธิปไตยมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการทดลองในปี ค.ศ. 1939 แต่กลุ่มที่มีผู้นำแบบอิตาเลียนโดยกลับมีผลงานสูงสุด นอกจากนี้ยังสรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับผู้นำทั้งสามแบบไว้ว่า ผู้นำแบบประชาธิปไตยจะพยายามให้กลุ่มตัดสินใจปัญหาาร่วมกัน พยายามให้กลุ่มตั้งวัตถุประสงค์และหามาตรฐานการทำงาน มีการวางแผนปฏิบัติไว้ล่วงหน้าและปรึกษาหารือกันฉันท์มิตร ทุกคนเต็มใจร่วมกันทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ส่วนผู้นำแบบอิตาเลียนโดย ผลงานจะมีมาก บรรยากาศของการทำงานมีลักษณะก้าวร้าวทุกคนปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด แต่ละคนเห็นแก่ตัวไม่พอใจผู้นำ ทำงานโดยปราศจากความร่วมมือ ผู้นำต้องคอยควบคุมการทำงานอยู่ตลอดเวลา การทำงานอยู่ในลักษณะชิงดีชิงเด่น ผู้ทำงานไม่ภูมิใจในผลงานที่ตนทำ แบบสุดท้าย คือ ผู้นำแบบเสรีนิยม จะไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มหรือมีก็น้อย บรรยากาศของหมู่คณะจะมีเสรีภาพอย่างไม่มีขอบเขต การทำงานไม่มีแผนล่วงหน้า ต่างคนต่างทำ สมาชิกในกลุ่มมีความคับข้องใจและขาดความร่วมมือในการทำงาน

ในปี ค.ศ. 1955 ชอว์ (Shaw. 1981 : 329) ได้ศึกษาอิทธิพลของผู้นำแบบประชาธิปไตยเปรียบเทียบกับผู้นำแบบอิตาเลียนโดย โดยทำการทดลองกับนักศึกษาระดับวิทยาลัย ใช้นักศึกษา กลุ่มละ 4 คน ร่วมกันแก้ปัญหาเลขคณิต 3 ข้อ โดยให้แต่ละกลุ่มติดต่อสื่อสารกันภายในกลุ่ม ด้วยวิธีเขียนสารติดต่อกัน ผลปรากฏว่า กลุ่มที่มีหัวหน้าแบบอิตาเลียนโดยซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของลิปปิทท์และไวท์ ในปี ค.ศ. 1943 แต่ ชอว์พบว่า สมาชิกในกลุ่มแบบประชาธิปไตยมีความพอใจในกลุ่มของตนมากกว่าสมาชิกในกลุ่มแบบอิตาเลียนโดย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเลวินและคณะและผลการวิจัยของลิปปิทท์และไวท์ด้วย ชอว์ยังพบผลการวิจัยที่ทำให้เชื่อได้ว่าเป็นผู้นำแบบอิตาเลียนโดยที่คือนั้นเป็นได้ง่ายกว่าการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยมาก

นอกจากนี้ ชอว์ (Shaw. 1981 : 329 - 330) กล่าวถึงงานวิจัยของฮิลล์ (Hill) ในปี ค.ศ. 1976 ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการยึดความคิดของตนเองของผู้นำกลุ่มที่มีผลต่อกลุ่มโดยใช้ผู้นำกลุ่มที่ได้รับการฝึกให้แสดงพฤติกรรมการยึดความคิดของตนเองในระดับต่าง ๆ กันพบว่า ผู้นำที่ไม่ยึดความคิดของตนเองคือรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มทำให้กลุ่มมีโอกาสที่จะเป็นเอกฉันท์ได้ นอกจากนี้กลุ่มจะมองว่าผู้นำแบบนี้เป็นผู้ที่มีความสามารถและเที่ยงตรงกว่าผู้นำที่ยึดความคิดของตนเป็นหลัก ซึ่งการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มนี้ เป็นส่วนหนึ่งของความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยจึงกล่าวได้ว่าผลการวิจัยของฮิลล์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของชอว์ ด้วยในแง่ทัศนคติที่ดีของสมาชิกที่มีต่อผู้นำแบบประชาธิปไตย

แลมเบิร์ต และ เวสบรอด (สาลี จบศรี. 2531 : 26 ; อ้างอิงมาจาก Lambert and Weisbrod. 1977 : 222 - 230 ; citing Mead. 1967 : 3 -7) กล่าวถึงงานวิจัยของมีด (Mead) ในปี ค.ศ.1967 เกี่ยวกับผลของความเป็นผู้นำแบบอัตตาธิปไตยและประชาธิปไตยที่มีต่อการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม โดยศึกษาเด็กฮินดูอายุประมาณ 10 - 11 ขวบ ซึ่งอาศัยอยู่ในภาคเหนือของอินเดียจำนวน 24 คน แบ่งเป็นกลุ่มละ 6 คน ให้เด็กเหล่านี้ทำงานกับผู้นำทั้งแบบประชาธิปไตยและแบบอัตตาธิปไตยให้เสร็จ 6 ชิ้น ผลปรากฏว่าเด็กชอบผู้นำแบบอัตตาธิปไตยมากกว่าแบบประชาธิปไตย งานของกลุ่มอัตตาธิปไตยที่เสร็จตามเวลาที่กำหนดให้มีจำนวนมากกว่าและมีคุณภาพดีกว่างานของกลุ่มประชาธิปไตย ผลการวิจัยนี้กล่าวได้ว่าขัดแย้งกับผลการวิจัยของเลวินและคณะโดยสิ้นเชิง ซึ่ง มีด (Mead) อธิบายว่าในอินเดียนั้นโครงสร้างทางสังคมและครอบครัวเป็นอัตตาธิปไตย ลักษณะความเป็นผู้นำแบบอัตตาธิปไตย จึงเป็นลักษณะที่กลุ่มตัวอย่างคุ้นเคยอยู่ ผิดกับกลุ่มตัวอย่างของเลวินและคณะ ซึ่งเติบโตมาในสังคมอเมริกันซึ่งมีระเบียบประเพณีแบบประชาธิปไตยมาเป็นเวลานาน

3.2.2 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยนี้ เท่าที่มีผู้สนใจทำการศึกษาไว้ก็มี ณรงค์ รณชัยกุล (ณรงค์ รณชัยกุล. 2515 : 32 - 33) ซึ่งศึกษาลักษณะผู้นำต่าง ๆ ของครูใหญ่ที่ส่งผลต่อขวัญหรือกำลังใจของครูในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย จากกลุ่มตัวอย่างครูใหญ่ 117 คน และครู 468 คน รวมทั้งสิ้น 585 คน ในปีการศึกษา 2516 โดยสร้างแบบสอบถามวัดลักษณะผู้นำของครูใหญ่ 3 แบบ คือ แบบประชาธิปไตย แบบอัตตาธิปไตย และแบบเสรีนิยม จากนั้นก็ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจสอบถามครูได้บังคับบัญชาของครูใหญ่เหล่านั้น แต่ไม่พบว่าลักษณะผู้นำของครูใหญ่ทั้ง 3 แบบ ดังกล่าว มีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจของครูน้อยของคนแต่อย่างใด นอกจากนี้ยังพบว่า ลักษณะผู้นำทั้ง 3 แบบ เหล่านั้น มิได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบด้านคุณวุฒิ และประสบการณ์แต่อย่างใด ซึ่งผลการวิจัยนี้ขัดแย้งกับผลการวิจัยของโกศล มีคุณ (: 30 - 35) ซึ่งศึกษาอิทธิพลของผู้นำแบบประชาธิปไตยและแบบอัตตาธิปไตยที่มีต่อขวัญและกำลังใจในการทำงานของลูกน้องโดยใช้ทัศนคติศาสตราจารย์ในวิทยาลัยครูจังหวัดราชบุรี

จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ให้แต่ละกลุ่มที่มีผู้นำแบบต่าง ๆ ดังกล่าว ทำกิจกรรมหาคำหรือข้อความแทนตัวเลขหรือตัวอักษรที่อยู่ในบทร้อยกรอง เพื่อให้บทประพันธ์นั้นอ่านได้ความสมบูรณ์ขึ้น ผู้นำของทุกคนกลุ่มในการทดลองนี้ ผู้วิจัยเลือกโดยจับฉลากจากสมาชิกในแต่ละกลุ่มแล้วได้รับคำแนะนำจากผู้ทดลอง ให้แสดงบทบาทของผู้ผู้นำแบบอัคราธิปไตยและประชาธิปไตย ผลการทดลองของ โกศล มีคุณ ที่สำคัญคือ สมาชิกในกลุ่มที่มีผู้นำแบบประชาธิปไตย มีขวัญและกำลังใจสูงกว่าสมาชิกในกลุ่มที่มีผู้นำแบบอัคราธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่กลุ่มที่มีผู้นำแตกต่างกันนี้มีประสิทธิภาพในการไขอักษรไม่แตกต่างกัน

บุญรัตน์ วงษ์ใหญ่ (2525 : 37 - 45) ได้ศึกษาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของศึกษานิเทศก์ในเขตการศึกษา 8 ตามทัศนคติของนายอำเภอและครูใหญ่ และเปรียบเทียบความแตกต่างของความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของศึกษานิเทศก์โดยจำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ และอายุ กลุ่มตัวอย่างคือนายอำเภอ ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 8 จำนวน 240 คน ผลพบว่า ศึกษานิเทศก์ในเขตการศึกษา 8 โดยส่วนรวมมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับสูงทั้งสามด้าน เป็นรายด้านพบว่าศึกษานิเทศก์มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยด้านคารวธรรมสูงกว่าด้านสามัคคีธรรมและด้านปัญญาธรรมอยู่เล็กน้อย เมื่อพิจารณาความแตกต่างกันในเรื่องการศึกษา ประสบการณ์และอายุ พบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยโดยรวมเป็นรายด้าน ทั้งด้านคารวธรรมและเมื่อเปรียบเทียบทัศนคติของนายอำเภอและครูใหญ่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของศึกษานิเทศก์อำเภอ พบว่าไม่แตกต่างกันตามนัยทางสถิติ

สาตี จบศรี (2531 : 46 - 50) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสาม “พิวศรีราษฎร์บำรุง” จังหวัดปทุมธานี จำนวน 16 คน พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงขึ้นและนักเรียนกลุ่มทดลองมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่สำคัญในการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมประชาธิปไตยทั้งในฐานะผู้นำ และผู้ตาม กล่าวคือ ผู้นำที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยจะทำให้สมาชิกมีความพึงพอใจในกลุ่ม มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน นอกจากนี้ผู้ตามที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยจะรับบทบาทหน้าที่ของตนและให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม ทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความเป็นผู้นำนี้สามารถพัฒนาขึ้นได้ เทคนิคแม่แบบและสถานการณ์จำลอง ก็เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้บุคคลพัฒนาตนเองไปในแนวทางที่พึงประสงค์ได้ ผู้วิจัยจึงมีความคิดที่จะนำ เทคนิคแม่แบบและสถานการณ์จำลอง มาทดลองใช้ในการพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2540 ที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา จำนวน 30 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชายและหญิงที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2540 ที่มีความเป็นผู้นำประชาธิปไตยต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา ซึ่งได้มาจากสุ่มจากประชากร จำนวน 16 คน จาก 3 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 5, 5 และ 6 คน แล้วสุ่มห้องเรียนโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่ง เป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน โดยมีขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา ปีการศึกษา 2540 จำนวน 3 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 40 คน จำนวน 120 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ แล้วเรียงคะแนนสูงสุดไปต่ำสุด คัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมาได้ จำนวน 30 คน แล้ว แล้วตามความสมัครใจปรากฏว่านักเรียนสมัครใจทุกคน ผู้วิจัยจึงสุ่มอย่างง่ายมาจำนวน 16 คน

2.2 ผู้วิจัยสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
2. โปรแกรมการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยโดยใช้เทคนิคแม่แบบ
3. โปรแกรมการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยโดยใช้สถานการณ์จำลอง

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1. แบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างดังนี้
 - 1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
 - 1.2 ให้นิยามศัพท์เฉพาะของความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

1.3 สร้างแบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย โดยดัดแปลงจากแบบประเมินความสามารถในการเป็นผู้นำ (The Leadership Ability Evaluation) ซึ่งสร้างโดย คาสเซล (Cassel) และ สเตนิก (Stanick) ในปี ค.ศ. 1961 และ ผ่องพรรณ อยู่ประเสริฐ (2512 : 76 - 89) ได้นำมาแปลเป็นภาษาไทยเพื่อใช้ในการวิจัยเมื่อปี พ.ศ. 2511 แบบสอบถามความเป็นผู้นำของ จวงจันท์ พวงจันท์แดง (2526 : 90 - 101) แบบสำรวจลักษณะความเป็นผู้นำของ สันต์ชัย เหล่าสันติสุข (2528 : 156 - 172) แบบทดสอบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของ สาลี จบศรี (2531 : 104 - 112) และ แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพด้านความเป็นผู้นำ ของ ชมพู พึ่งธรรม (2526 : 149 - 157) แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพประชาธิปไตย ของ รัชณี ชัยบุตร. (2526 : 69-97) แบบทดสอบความเป็นผู้นำ ของ อุคม ลำอังก์กุล (2529 : 79-80) แบบทดสอบการวัดความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย ของ สนองศรี รุคศิษฐ์ (2523 : 32-34) แบบสอบถามความเป็นผู้นำ ของ พรณี เดชกำแหง (2515 : 81-84) โดยปรับปรุงให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง

1.4 ลักษณะของแบบสอบถามและการตรวจให้คะแนน

แบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ประกอบด้วยสถานการณ์สมมุติจำนวน 30 ข้อ แต่ละข้อมีคำตอบให้เลือก 3 คำตอบแต่ละคำตอบจะแสดงถึงการตัดสินใจของผู้ตอบที่จะแสดงพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันโดยให้ผู้ตอบเลือก ก. หรือ ข. หรือ ค. ที่กำหนดให้เพียงข้อเดียวที่ผู้ตอบคาดว่าจะทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์ดังกล่าว การจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือ

(0) ทางราชการมอบเงินพัฒนาหมู่บ้านให้ 2,000 บาท ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านจำนวนหนึ่งต้องการนำเงินจำนวนนี้ไปใช้พัฒนาโรงเรียนแต่ชาวบ้านอีกจำนวนหนึ่งเสนอว่าควรนำเงินไปใช้พัฒนาวัดในหมู่บ้าน ถ้านักเรียนเป็นผู้ใหญ่บ้านนักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. นำเงินไปใช้พัฒนาโรงเรียน (1)
- ข. เรียกประชุมชาวบ้านร่วมกันพิจารณาเรื่องนี้ (3)
- ค. แบ่งเงินออกเป็นสองส่วนใช้พัฒนาทั้งวัดและโรงเรียน (2)

การเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นโดยทั่วถึงกัน

(00) ในสนามเด็กเล่นของโรงเรียน มานี และเพื่อนกลุ่มใหญ่ ยังตัดสินใจไม่ได้ว่าจะเล่นอะไร ถ้านักเรียนเป็นมานี นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. จัดว่าเพื่อนคนไหนควรจะเล่นอะไร (2)
- ข. ถามเพื่อนสนิทว่าควรจะเล่นอะไร (1)
- ค. ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันเสนอว่าควรจะเล่นอะไรบ้าง (3)

การให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นเมื่อถึงคราวจำเป็น

(000) นักเรียนใหม่คนหนึ่งเผากระคายเล่นในบริเวณโรงเรียน พรรณีซึ่งเป็นนักเรียนในโรงเรียนนั้นเดินมาพบเข้า และเห็นว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎของโรงเรียนถ้านักเรียนเป็น พรรณีนักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. สั่งให้เขาหยุดเผากระคายทันที (1)
- ข. ชี้แจงให้เขาทราบกฎของโรงเรียน (2)
- ค. รายงานให้ครูเวรประจำวันทราบ (3)

การใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจ

(0000) วินัยและเพื่อนได้รับอนุญาตให้ขายอาหาร 1 อย่าง ในงานประจำปีของโรงเรียน เพื่อนคนหนึ่งเสนอว่าควรขายข้าวโพดคั่ว เพื่อนอีกคนหนึ่งเสนอว่าควรขายข้าวโพดคั้ม และเพื่อนอีกคนหนึ่งเสนอว่าการขายลูกชิ้นปิ้งถ้านักเรียนเป็นวินัยนักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ให้ขายข้าวโพดคั้มเพราะเห็นว่าทำง่ายที่สุด (1)
- ข. ให้ครูประจำชั้นช่วยตัดสินใจว่าควรขายอะไร (2)
- ค. ให้เพื่อนทั้งกลุ่มออกเสียงลงมติว่าควรขายอะไร (3)

เกณฑ์การให้คะแนน

คำตอบที่แสดงความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยมาก ได้ 3 คะแนน

คำตอบที่แสดงความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยปานกลาง

คือมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยปานกลางและมีความเป็นผู้นำแบบ

อัตตาธิปไตยปานกลาง ได้ 2 คะแนน

คำตอบที่แสดงความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยน้อย

คือมีความเป็นผู้นำแบบอัตตาธิปไตยมากที่สุด ได้ 1 คะแนน

1.5 การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

1.5.1 นำแบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยวิธีการหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์ณี และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา พิจารณาคัดสินว่าเป็นคำถามที่วัด ตรงตามคุณลักษณะต่าง ๆ ตามนิยามศัพท์เฉพาะที่ตั้งไว้หรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

1.5.2 การหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) แล้ว จำนวน 30 ข้อ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวาทะเทวี จำนวน 100 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อโดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์กลุ่มสูง - ต่ำ และใช้วิธีการทดสอบ ที (t-test) แล้วคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ไว้ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งคัดเลือกได้ทั้งหมด 23 ข้อ มีค่า t อยู่ในช่วงระหว่าง 2.1160 - 5.1223

1.5.3 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามกระทำโดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์ แอลฟา (Coefficient Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.6469

2. โปรแกรมการสอนโดยใช้เทคนิคแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคนิคแม่แบบ

2.2 ผู้วิจัยสร้างโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

2.3 ผู้วิจัยนำโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มี และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา ตรวจสอบเรื่องความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะ จุดมุ่งหมาย กิจกรรม เนื้อหา และวิธีดำเนินการ

2.4 นำโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบมาปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างในการทดลองจำนวน 8 คน เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้ในการวิจัย

2.5 นำโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบที่ทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการทดลอง

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ เป็นโปรแกรมการทดลองซึ่งใช้กับกลุ่มทดลองที่ 1 โดยดำเนินการตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาใช้เวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที คือ วันจันทร์ และ วันพุธ เวลา 15.30 น. - 16.20 น.(ดังรายละเอียดในภาคผนวก)

3. โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง

3.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สถานการณ์จำลอง

3.2 สร้างโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

3.3 นำโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มี และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะ จุดมุ่งหมาย กิจกรรม เนื้อหา และวิธีดำเนินการ

3.4 นำโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองมาปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างในการทดลองจำนวน 8 คน เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้ในการวิจัย

3.5 นำโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง ที่ทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการทดลอง

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองเป็นโปรแกรมการทดลองซึ่งใช้กลุ่มทดลองที่ 2 โดยดำเนินการตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาใช้เวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที คือ วันอังคาร และวันพฤหัสบดี ระหว่างเวลา 15.30 น.- 6.20 น. (ดังรายละเอียดในภาคผนวก)

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนวิจัยแบบ Randomized Two Group Pretest - Posttest Design (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2531 : 67) ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แบบแผนการทดลองแบบ Randomized Two Group Pretest - Posttest Design

กลุ่ม	ตรวจสอบก่อน	ทดลอง	ตรวจสอบหลัง
RE ₁	T ₁ E ₁	X ₁	T ₂ E ₁
RE ₂	T ₁ E ₂	X ₂	T ₂ E ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

- R₁E , RE₂ หมายถึงกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มกำหนดให้เป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2
- T₁E₁, T₁E₂ หมายถึง การทดสอบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยก่อนทำการทดลอง กลุ่มที่ 1 และ กลุ่มทดลองที่ 2
- T₂E₁, T₂E₂ หมายถึง การทดสอบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยหลังการทดลอง กลุ่มที่ 1 และ กลุ่มทดลองที่ 2
- X₁ หมายถึง การจัดใช้เทคนิคแม่แบบ
- X₂ หมายถึง การใช้สถานการณ์จำลอง

วิธีดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นดังนี้

1. ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามวัดความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยที่วิเคราะห์คุณภาพแล้วเพื่อนำผลบันทึกความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยก่อนการทดลอง

2. ดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยนำโปรแกรมเทคนิคแม่แบบไปทดลองกับกลุ่มทดลองที่ 1 และนำโปรแกรมสถานการณ์จำลองไปทดลองกับกลุ่มทดลองที่ 2 ดังนี้

2.1 กลุ่มทดลองที่ 1 ทำการทดลองสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 45 - 50 นาที ติดต่อกัน 6 สัปดาห์ รวม 12 ครั้ง โดยใช้เวลาหลังเลิกเรียนของวันจันทร์และวันพุธ เวลา 15.30 - 16.20 น. ตั้งแต่วันที่ 3 พฤศจิกายน 2540 ถึงวันที่ 10 ธันวาคม 2540

2.2 กลุ่มทดลองที่ 2 ทำการทดลองสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 45 - 50 นาที ติดต่อกัน 6 สัปดาห์ รวม 12 ครั้ง โดยใช้เวลาหลังเลิกเรียนของวันอังคาร และวันพฤหัสบดี เวลา 15.30 - 16.20 น. ตั้งแต่วันที่ 4 พฤศจิกายน 2540 ถึงวันที่ 11 ธันวาคม 2540

3. เมื่อเสร็จสิ้นการทดลองให้กลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม ตอบแบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ฉบับปรับปรุงฉบับหนึ่งเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยหลังการทดลอง

4. นำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบทดสอบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ทั้งก่อนและหลังการทดลองของทั้ง 2 กลุ่ม มาวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ โดยใช้การทดสอบของวิลคอกซัน (The Wilcoxon Matched Pairs Signed Ranks Test) (นิก้า ศรีไพโรจน์. 2533 : 91 - 97)

2. เปรียบเทียบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการใช้สถานการณ์จำลอง โดยใช้การทดสอบของวิลคอกซัน (The Wilcoxon Matched Pairs Signed Rank-Test) (นิก้า ศรีไพโรจน์. 2533 : 91 - 97)

3. เปรียบเทียบผลต่างของความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนและหลังการใช้เทคนิคแม่แบบและสถานการณ์จำลองของกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบของแมนวิทนี (The Mann - Whitney U Test) (นิก้า ศรีไพโรจน์. 2533 : 120 - 128)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐานได้แก่

1.1 ค่ามัธยฐาน (Median) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2531 : 147 - 150)

1.2 ส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์ (Quartile Deviation) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2531 : 147

- 150)

2. สถิติสำหรับวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ

2.1 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา

(- Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach)

2.2 หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ t-test (ล้วน สายยศ และ ยิ่งฉมา สายยศ.

2528 : 185)

3. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน

3.1 เปรียบเทียบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนภายในกลุ่มก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้การทดสอบของวิลคอกซัน (The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test) (นิภา ศรีไพโรจน์. 2533 : 91 - 97)

3.2 เปรียบเทียบผลต่างของความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนการทดลองและหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 และ กลุ่มทดลองที่ 2 โดยใช้การทดสอบของแมน-วิทนีย์ ยู (The Mann -Whitney U Test) (นิภา ศรีไพโรจน์. 2533 : 120 - 128)

คำนวณหาค่า U โดยใช้สูตร

$$U_1 = \frac{n_1 n_2 + n_1 (n_1 + 1) - \sum R_1}{2}$$

$$U_2 = \frac{n_1 n_2 + n_2 (n_2 + 1) - \sum R_2}{2}$$

เมื่อ U_1 U_2 แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาในการทดสอบ

n_1 แทน กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มมาจากประชากรกลุ่มที่ 1

n_2 แทน กลุ่มตัวอย่างอื่นที่สุ่มมาจากประชากรกลุ่มที่ 2

$\sum R_1$ แทน ผลรวมของอันดับของข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ 1

$\sum R_2$ แทน ผลรวมของอันดับของข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ 2

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้แทนความหมายดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
Mdn_{diff}	แทน	ค่ามัธยฐานของกลุ่มตัวอย่าง
Mdn^{\downarrow}	แทน	ผลต่างของค่ามัธยฐานของกลุ่มตัวอย่าง
Q.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์ของกลุ่มตัวอย่าง
$Q.D_{diff}$	แทน	ผลต่างของส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์ของกลุ่มตัวอย่าง
T	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาในการทดสอบของแมน-วิทนีย์
U	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบของวิลคอกชัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. เปรียบเทียบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ
2. เปรียบเทียบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง
3. เปรียบเทียบผลต่างของความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ของนักเรียนหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบและได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง
ดังแสดงในตาราง 2, 3 และ 4 ตามลำดับ

ตาราง 2 เปรียบเทียบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและ
หลังการใช้เทคนิคแม่แบบ

กลุ่มทดลองที่ 1	N	Mdn	QD.	T
ก่อนทดลอง	8	46.5	1.5	
หลังทดลอง	8	57.5	4.5	0**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 แสดงว่า ภายหลังการทดลองนักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ หลังจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบนักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น

ตาราง 3 เปรียบเทียบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและ
หลังการใช้สถานการณ์จำลอง

กลุ่มทดลองที่ 2	N	Mdn	Q.D.	T
ก่อนทดลอง	8	46	4.0	
หลังทดลอง	8	58	5.25	0**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 แสดงว่า ภายหลังการทดลองนักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า หลังจากได้รับการใช้สถานการณ์จำลองนักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น

ตาราง 4 เปรียบเทียบผลต่างของความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบและกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับใช้สถานการณ์จำลอง

กลุ่มทดลอง	N	Mdn diff	Q.D. diff	U
กลุ่มทดลอง 1	8	13.0	3.5	27.5
กลุ่มทดลอง 2	8	14.5	2.75	

จากตาราง 4 แสดงว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ
2. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง
3. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบกับนักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง

สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ
2. นักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นหลังจากการได้รับใช้สถานการณ์จำลอง
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบกับนักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2540 ที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 จำนวน 30 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2540 ที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 จำนวน 16 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอนแล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย แบ่งออกเป็น 2 วิธี

3.1.1 การใช้เทคนิคแม่แบบ

3.1.2 การใช้สถานการณ์จำลอง

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าประกอบด้วย

1. โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
2. โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
3. แบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

1. ก่อนการทดลอง ทำการทดสอบครั้งแรก (Pretest) โดยให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มตอบแบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. ดำเนินการทดลอง โดยผู้วิจัยดำเนินการทดลองดังนี้

2.1 ผู้วิจัยจัดกระทำกับกลุ่มทดลองที่ 1 ตามโปรแกรมการฝึกความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย โดยการใช้เทคนิคแม่แบบ เป็นเวลา 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ทุกวันจันทร์และวันพุธ ระหว่างเวลา 15.40 น.-16.30 น. ตั้งแต่วันที่ 3 พฤศจิกายน ถึงวันที่ 10 ธันวาคม 2540

2.2 ผู้วิจัยจัดกระทำกับกลุ่มทดลองที่ 2 ตามโปรแกรมการฝึกความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย โดยการใช้สถานการณ์จำลอง เป็นเวลา 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ทุกวันอังคารและวันพฤหัสบดี ระหว่างช่วงเวลา 15.40-16.30 น. ตั้งแต่วันที่ 4 พฤศจิกายน ถึงวันที่ 11 ธันวาคม 2540

2540

3. หลังจากสิ้นสุดการทดลอง ทำการทดสอบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย (Posttest) กับนักเรียนทั้งสองกลุ่มด้วยแบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย เช่นเดียวกับครั้งแรก (Pretest)

4. นำคะแนนความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ก่อนและหลังการทดลองมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ โดยใช้การทดสอบของ วิลคอกซัน (The Wilcoxon Matched Signed-Ranks Test)

2. เปรียบเทียบความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง โดยใช้ การทดสอบของ วิลคอกซัน (The Wilcoxon Matched Signed-Ranks Test)

3. เปรียบเทียบผลต่างของความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบและได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง โดยใช้การทดสอบของ แมน-วิทนี (The Mann-Whitney U Test)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าสรุปผลได้ดังนี้

1. นักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการใช้สถานการณ์จำลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ และนักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้สถานการณ์จำลอง ที่มีต่อความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา กรุงเทพมหานคร ปรากฏผลดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยหลังจากได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 1 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อัจฉรา ชีวาพัฒนานวงศ์ (2536 : 47) ที่ศึกษาเรื่องผลของการใช้

เทคนิคแม่แบบที่มีการใช้เวลาในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดแจ้งร้อน กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีการใช้เวลาในการเรียนดีขึ้นภายหลังได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ กษมา จันทร์แดงผล (2535 : 63 - 64) ที่ศึกษาเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบกับชุดพัฒนาความขยันหมั่นเพียรที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช กรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบเรื่องความขยันหมั่นเพียรในการเรียน มีพฤติกรรมความขยันหมั่นเพียรในการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า การใช้เทคนิคแม่แบบช่วยให้นักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงขึ้น ทั้งนี้เพราะเรื่องที่ผู้วิจัยนำเสนอเป็นพฤติกรรมแม่แบบซึ่งแสดงถึงความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยโดยแม่แบบมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันกับนักเรียน และในเรื่องยังแสดงให้เห็นถึงผลที่แม่แบบได้รับการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของเบนดูรา (Bandura. 1977 : 2) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำตามแบบผู้อื่น ดังนั้นการปรับพฤติกรรมเด็กจึงควรให้เด็กเห็นทั้งตัวอย่างที่ดีและไม่ดีเด็กจะรู้จักพิจารณาอย่างมีเหตุผลที่จะเลียนแบบหรือไม่เลียนแบบสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นแม่แบบที่ผู้วิจัยนำเสนอในวิดีโอ ซึ่งเป็นนักเรียนในวัยเดียวกันกับนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 จึงทำให้นักเรียนสนใจและเข้าใจพฤติกรรมของแม่แบบ รวมทั้งภายหลังการดูวิดีโอแล้วนักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายถึงพฤติกรรมที่เหมาะสม และไม่เหมาะสมของแม่แบบทำให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมจากแม่แบบได้อย่างเหมาะสม ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบมีความสามารถในการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น

2. นักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 2 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ พุทธชาติ เพชรสถิต (2535 : 57) ที่พบว่านักเรียนที่ใช้สถานการณ์จำลองมีพฤติกรรมการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นหลังการทดลอง และการวิจัยของ วรณา เลิศขันธ์ (2528 : 165 - 166) ที่พบว่า การใช้สถานการณ์จำลองทำให้นักเรียนเลือกใช้แนวคิดแก้ปัญหาด้านการนำไปใช้และด้านการวิเคราะห์สูงขึ้นหลังการทดลอง จากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการใช้สถานการณ์จำลองเป็นวิธีหนึ่ง ที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาเพราะสถานการณ์จำลอง เป็นกิจกรรมการเรียนที่นักเรียนจะต้องใช้กระบวนการคิด และหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยนักเรียนได้เรียนตามขั้นตอน คือได้เรียนเรื่องที่กำหนดขอบเขตของเนื้อเรื่องไว้ มีการหาตัวผู้แสดง เตรียมตัวผู้แสดง ผู้แสดงได้อ่านเอกสารและแสดงบทบาทตามสถานการณ์ในเอกสาร จากนั้นวิเคราะห์เรื่องที่แสดงร่วมกันทั้งชั้น แล้วอภิปรายและสรุปผลการแสดงบทบาท ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาตามขั้นตอน เกิดความกล้าแสดงออก

กล้าตัดสินใจ กล้าพูด คิด กระทำ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นที่มีเหตุผลดีกว่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เกิดความต้องการที่จะแสวงหาความรู้ (สมพงษ์ จิตระดับ. 2530 : 76 - 77) เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์ ตัดสินใจ ก่อนให้เกิดการเรียนรู้และทักษะที่ต้องการที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง มากที่สุด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจไม่กล้าแสดง เพราะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับมากเกินไป (ทิสนา แคมณี. 2522 : 202) อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนมีโอกาสตัดสินใจเลือกวิธีการในการแก้ปัญหา และเลือกหลักการหรือทฤษฎีมาใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาของเขา (สำเร็จ เวชสุนทร. 2523 : 18 - 19) ทำให้ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของเขาพัฒนาขึ้น

3. นักเรียนที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ กับนักเรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ การใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้สถานการณ์จำลอง ทำให้นักเรียนมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะวิธีการทั้ง 2 วิธีดังกล่าว เป็นวิธีการที่นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมซึ่งแตกต่างจากวิธีการสอนตามปกติ และมีขั้นตอนเป็นระบบอย่างชัดเจน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากทฤษฎีของเบนดورا ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในการใช้เทคนิคแม่แบบให้นักเรียนเลียนแบบ นั้น ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะได้ผลดีกว่าการใช้สถานการณ์จำลอง เพราะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ยังมีประสบการณ์น้อยถ้าได้เห็นตัวแบบที่ดี น่าจะเลียนแบบได้ดี แต่ปรากฏว่าถ้าพิจารณาเฉพาะค่ามัธยฐานของกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มกลับพบว่า กลุ่มที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองมีค่ามัธยฐานของความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบ (Mdn ของกลุ่มทดลองที่ 1 และ 2 เท่ากับ 13.0 และ 15.5 ตามลำดับ) แสดงว่าสถานการณ์จำลองน่าจะเหมาะสมกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพราะนักเรียนวัยนี้เริ่มเข้าสู่วัยรุ่นซึ่งต้องการการแสดงออกด้วยตนเองโดยอิสระเสรี ไม่ต้องมีคนมาชี้นำว่าควรทำอย่างไรบ้าง และยังทำให้เกิดความสนุกสนานกับการจำลองสถานการณ์ให้คล้ายสภาพจริง ดังที่ อัญชลี แจ่มเจริญ (2522 : 5) กล่าวว่า สถานการณ์จำลองเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจยิ่งขึ้นเนื่องจากผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ ขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีวินัยในตนเองและรู้จักคิดหาเหตุผลมาอภิปรายเพื่อประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิสนา แคมณี (2522 : 202) ที่กล่าวว่า สถานการณ์จำลองทำให้ผู้เรียนมีความสนใจและสนุกสนานเพลิดเพลินกับการเรียน ซึ่งจากผลสังเกตของผู้วิจัยขณะทดลอง พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรม มีการตื่นตัวจากความคาดหวังที่ตนเองอาจจะได้รับเลือกแสดงบทบาท บรรยากาศตลอดระยะเวลาในการทดลองของทั้งสองกลุ่มจึงไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก และจากการสัมภาษณ์นักเรียนทั้งสองกลุ่ม

พบว่าชอบและสนุกสนานตลอดระยะเวลาที่ทดลอง และทำให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยได้อย่างชัดเจน

ด้วยเหตุนี้ การใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้สถานการณ์จำลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นวัยรุ่นชอบสนุกสนาน ชอบลองกระทำด้วยตนเอง จึงให้ผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้ว่าตัวเลขค่ามัธยฐานจะต่างกันเพียง 1.5 แต่ทางสถิติเมื่อทดสอบแล้วมีค่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ในตัวผู้เรียน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนทุกวิชาในระดับมัธยมศึกษาจึงควรจึงควรสอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

1.2 เนื่องจากเทคนิคแม่แบบ และสถานการณ์จำลอง สามารถพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยได้ ไม่แตกต่างกันดังนั้น ครูผู้สอน ครูแนะแนว และผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่มีความชำนาญในการใช้เทคนิคทั้งสองดังกล่าวข้างต้น ควรนำเทคนิคที่ตนเองมีความชำนาญมากกว่าไปใช้พัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรืออาจใช้เทคนิคใดเทคนิคหนึ่งตามความเหมาะสมของสภาพโรงเรียนด้วย เช่น ถ้าโรงเรียนที่มีวิดิทัศน์น่าจะใช้เทคนิคแม่แบบได้ แต่ถ้าโรงเรียนไม่มีวิดิทัศน์หรือมีแต่มีจำนวนน้อยน่าจะใช้สถานการณ์จำลองมากกว่า เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ต่อไปโดยทดลองกับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ เช่น ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยโดยใช้เทคนิคอื่น ๆ นอกเหนือจากการใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้สถานการณ์จำลอง เป็นต้น

2.3 ควรศึกษาองค์ประกอบหรือตัวแปรอื่น ๆ ว่ามีความสัมพันธ์กับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยหรือไม่ เช่น สถิติปัญญา เพศ และการอบรมเลี้ยงดู เป็นต้น

2.4 ในการวิจัยเกี่ยวกับความเป็นผู้นำนั้น ควรใช้เทคนิคการสังเกตควบคู่ไปกับการใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. จิตวิทยาการศึกษา. ฉบับปรับปรุงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.
- กรรณิการ์ สิทธิศักดิ์. อิทธิพลของตัวแบบและการเสริมแรงที่มีต่อพฤติกรรมการเขียนแบบ
ของเด็กระดับอนุบาล. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.
- กษมา จันทร์แดงผล. การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบกับชุดพัฒนาความเข้
หมั่นเพียรในการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัด
กรุงเทพมหานคร. : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- กันชา ประสงค์เจริญ. ผลการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความรู้สึกรับผิดชอบ.
ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2531. อัดสำเนา.
- กาญจณี แก้วทวงง. การใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อเปลี่ยนมโนภาพแห่งตนของเด็กวัยรุ่นในสถาน
สงเคราะห์บ้านศรีธรรมราช. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- โกวิท ประวาลพุดักษ์ "มองการศึกษา", การศึกษาแห่งชาติ 19 (5) : 3 - 7 ; มิถุนายน -
กรกฎาคม 2528.
- โกศล ธรรมชาติ การศึกษาทัศนคติแบบประชาธิปไตยของนักเรียนอาชีวศึกษา ระดับ ม.ศ.6
เขตการศึกษา 2. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2519. อัดสำเนา.
- โกศล มีคุณ. รูปแบบของผู้นำและสภาวะการณ์ในการทำงานที่มีผลต่อขวัญและผลิตผลของกลุ่ม.
ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2518. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา
ประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา 512. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว,
2531.
- . คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน
ประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์, 2527.

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2535.
- ลิกฤทธิ์ บุญบา. ผลการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองและวิธีไม่ใช้สถานการณ์จำลองวิชา สังคมศึกษา หน่วยปัญหาในโลกปัจจุบัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.
- จวงจันทร์ พวงจันทร์แดง. ภาวะผู้นำของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ก.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. อัดสำเนา.
- จรีวรรณ วัฒนะจิตพงศ์. เปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและสถานการณ์จำลองที่มีต่อทักษะ ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านไร่พัฒนา อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537.
- จันทวิศ พันธุ์สุข. ผลของการใช้สถานการณ์จำลองต่อความสนใจอาชีพอิสระของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านปางแดง จังหวัดมุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- ชมพู พิงธรรม. การสร้างแบบทดลองวัดบุคลิกภาพด้านความเป็นผู้นำ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 3 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.
- ชูศักดิ์ แสนปัญญา. การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ ก.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534. อัดสำเนา.
- ดวงจันทร์ หนูทอง. ผลของการใช้แม่แบบหนังสือเล่มที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความ รับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมณีเจริญ มิตรภาพที่ 227 จังหวัด นครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. จริยธรรมของเด็กไทย. สถาบันวิชา พุทธศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520. อัดสำเนา.
- เดโช สวานานนท์. จิตวิทยาสังคม. โอเดียนสโตร์, 2518.
- ต้องจิตต์ ทะสุวรรณ. การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบหุ่นมือกับการใช้บทบาท สมมติที่มีต่อความเมตตากรุณาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนการัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ ก.ศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.

- ณรงค์ ชูพิทกุลชัย และ อรทัย ชื่นมนุชย์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ม.ป.ป., 236 หน้า.
- ณรงค์ รมณีกุล. การศึกษาลักษณะผู้นำต่าง ๆ ของครูใหญ่ที่ส่งผลต่อขวัญหรือกำลังใจของคณะครูในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย. 2527.
- นันทฐา ระคำพล. ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อวิสัยในห้องเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีนันทบุรี จังหวัดนันทบุรี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- ทรายทอง ตั้งวงศ์ถาวรกิจ. การเปรียบเทียบผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดธาตุทอง (เรือนเขียวสะอาด) กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- ทัศนิตมา ระเบียบคี. ผลการใช้เทคนิค “แม่แบบ” โดยใช้สไลด์การ์ตูนเพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- ธำรงค์ น่วมศิริ. การทดลองใช้ข่าวหนังสือพิมพ์สร้างสถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- นงนิต ธรรมสารสมบัติ. ลักษณะความเป็นผู้นำและขนาดของกลุ่มที่มีผลต่อการคล้อยตาม. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.
- บุญทัน อยู่ชมบุญ. หลักการสอน. คณะครุศาสตร์ : วิทยาลัยครูเชียงใหม่, 2533.
- บุญรัตน์ วงศ์ใหญ่. ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของศึกษานิเทศก์ในเขตการศึกษา 8 ตามทัศนะของนายอำเภอและครูใหญ่. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- ประจุม รอดประเสริฐ. ผู้นำและพฤติกรรมกรรมการบริหาร. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ม.ป.ป.
- ประเสริฐ เอื้อนครินทร์. การทดลองใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.

- ปราณี วัฒนนิมิตรกุล. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศน์. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- เปรมจิต ทศตะ. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประมาณค่าตน ลักษณะความเป็นผู้นำ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้หลักการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2516. อัดสำเนา.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมการแต่งตั้งข้าราชการ ทบวง มหาวิทยาลัย ทบวงมหาวิทยาลัย, 2530.
- ผ่องพรรณ อยู่ประเสริฐ. ความแตกต่างระหว่างลักษณะความเป็นผู้นำของนิสิตที่เป็นผู้นำและนิสิตที่ไม่ได้ เป็นผู้นำ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512.
- พยอม วงศ์สารศรี. องค์การและการจัดการ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภา, 2534.
- พรพันธ์ วันสุกร์. การเปรียบเทียบผลของเทคนิค “แม่แบบ” สไลด์การ์ตูนกับโปรแกรมการพัฒนาสุขนิสัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบันไคมา จังหวัดนครราชสีมา. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- พรพิมล หาญกล้า. ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความกตัญญูกตเวทีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชวินิต กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2537. อัดสำเนา.
- พรรณี เดชกำแหง. ความสำคัญระหว่างความคิดสร้างสรรค์ ผลสัมฤทธิ์ในการเรียน ความวิตกกังวลและพฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๑-๒. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2515. อัดสำเนา.
- พวงพยอม ชิดทอง. ผลการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อการประหยัดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเชียงใหม่คริสเตียน จังหวัดเชียงใหม่. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2530.

- พอสม วทานิช. การเปรียบเทียบผลของวิธีฝึกอบรมแบบพุทธปัญญาและวิธีฝึกอบรมแบบ
พฤติกรรมเพื่อ พัฒนาลักษณะความเป็นผู้นำ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- พัฒนา สวงวล้าจิต. แบบผู้นำของผู้บริหารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามทฤษฎีสถาปัตยกรรม
ของเรดคิน. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2526. อัดสำเนา.
- พิชิต สุขเจริญพงศ์. สุดยอดนักบริหาร. กรุงเทพฯ : บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น , 2521
- พินิต วัฒนโธ. การผลิตรายการโทรทัศน์. กรุงเทพฯ : บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น, 2521.
- พุทธชาติ เพชรสดีด. การเปรียบเทียบผลของสถานการณ์จำลองและการอภิปรายกลุ่ม
ที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนธรรมมงคล กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- ไพบุลย์ จันทยศ. "วิธีโอเทปก้าวใหม่ของการสร้าง," สารพัฒนาหลักสูตร. 25 : 42 ; ตุลาคม -
พฤศจิกายน 2526.
- ไพศาล กิจเพชร. "ลักษณะความเป็นผู้นำ," วารสารพัฒนาชุมชน. 10 (89) : 7 - 16 กุมภาพันธ์
2513.
- ปัญญา สาร. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศงส. การพิมพ์, 2523.
- เขาวพา เดชะคุปต์. ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517. อัดสำเนา.
- รัชณี ชัยบุตร. บุคลิกภาพประชากรปไตของผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.
- รัตนา ภัทรธัญญา. ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อการพึ่งตนเองด้านการเรียนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทุ่งทรายวิทยา อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร
ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2535. อัดสำเนา.
- รัศมี ภิบาลแทน. "คุณลักษณะของความเป็นผู้นำ," วารสารรวมคำแหง 1 : 40 - 45 ; มกราคม, 2523.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัทศึกษาพรจำกัด, 2536.
- วรรณมา เลิศขันธ์ดี. ผลการสอนโดยใช้เกมสถานการณ์จำลองที่มีต่อแนวคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปรินญาณีพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.

- วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์. ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความวิตกกังวลในการฝึกปฏิบัติงานบน หอผู้ป่วยจิตเวชของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ สังกัดการแพทย์กรุงเทพมหานคร. ปรินฤญาติพันธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- วริษฐา ภูมิพิทักษ์. ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านสังกะสี อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย. ปรินฤญาติพันธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.
- วัชรีย์ ทรัพย์มี. ทฤษฎีและกระบวนการให้คำปรึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- วัชรีย์พร จับเกตุ. ผลของสถานการณ์จำลองที่มีต่อความเสียสละของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอินทร์มรรยอนุสรณ์ จังหวัดสมุทรปราการ. ปรินฤญาติพันธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- วิมลพรรณ กลางมณี. ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านใจดี อำเภอขุนันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ. ปรินฤญาติพันธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- วิรัช วิเศษสุวรรณ. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับความพึงพอใจในงานของครูในโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร. ปรินฤญาติพันธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521. อัดสำเนา.
- วีรพัฒน์ อติโรจน์. การศึกษาการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและทัศนคติแบบประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก จังหวัดกาญจนบุรี. ปรินฤญาติพันธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- วีระ อุสาหะ. ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อมารยาทในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสรรพวิทยวิทยา จังหวัดชัยนาท. ปรินฤญาติพันธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- ศรินยา ชัยเพียรเจริญกิจ. ผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อการประหยัดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชลกัลยานุกูล จังหวัดชลบุรี. ปรินฤญาติพันธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- ศศิธร บรรลือสิทธิ์. ผลการใช้ตัวแบบที่มีต่อคุณธรรมด้านความกตัญญูคุณเดวทีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชลกัลยานุกูล จังหวัดชลบุรี. ปรินฤญาติพันธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.

- ศึกษาธิการ, กระทรวง. คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา. พุทธศักราช 2521 (ปรับปรุง พ.ศ.2533)
กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2533.
- สนองศรี รุดติษฐ์. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่กับความสามารถ
ในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัย, ปรินญาณิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- ✓ สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหารงานบุคคลแผนใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. ไทยวัฒนาพานิช, 2523.
- สมพงษ์ จิตระดับ. การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- สมบูรณ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. การเปรียบเทียบผลการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนหน่วย "การทำมาหากิน" ด้านการสอน
แบบใช้และไม่ใช้สถานการณ์จำลอง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- สมยศ นาวิการ. การบริหาร. กรุงเทพฯ : ดวงกมล, 2522.
- สมโภชน์ เข็ยมสุภามิต. ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- สวนา พรพัฒน์กุล. อิทธิพลของตัวแบบที่มีต่อการพัฒนาทางด้านความคิดและการเรียนรู้ทาง
สังคมของเด็กไทย. กรุงเทพฯ : รายงานการวิจัยฉบับที่ 3 ภาควิชาจิตวิทยา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525.
- สันต์ชัย เหล่าสันติสุข. ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์
ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2518. อัดสำเนา.
- สาลี จบศรี. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสาม "ศิวิลราษฎร์บำรุง" จังหวัดปทุมธานี.
ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2531. อัดสำเนา.
- สำเร็จ เวชสุนทร. "การใช้สถานการณ์จำลองในวิทยาลัยครู," คุรุปริทัศน์. 5 (2) : 18-19 :
ธันวาคม 2533.
- สุทิน บุญชูวงศ์. หลักการสอนตรงตามหลักสูตรสภาพการฝึกหัดครูพุทธศักราช 2530.
กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ,
2530.
- สุนีย์ ชินศักดิ์ชัย. การทดสอบใช้หุ่นมือเป็น "แม่แบบ" เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความ
เอื้อเฟื้อ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.

สุปรียา อินทิโรทัย. ผลการใช้แม่แบบในการพัฒนาพฤติกรรมกรรมการเรียนและทัศนคติในการเรียน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนจันทรประดิษฐารามวิทยาคม. ปรินิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.

สุภา กิจจากร. "การใช้สถานการณ์จำลอง," ใน เอกสารประชุมปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนการสอน
แบบจุดภาพ. หน้า 191-196. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตำรวจ, 2519.

สุรชาติ สังข์รุ่ง. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับความพึงพอใจในการทำงานของครู
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดและเทศบาลในเขตภาคกลาง.
ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2520. อัดสำเนา.

สุรศักดิ์ หลาบมาลา "เขาสอนประชาธิปไตยกันอย่างไร" สารพัฒนาหลักสูตร. 10 (104) : 18 ;
มกราคม - มีนาคม 2534.

สุรัฐ ศิลปอนันต์. นักบริหาร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2520.

โสภา ชูพิกุลชัย. การบริหารงานบุคคลแผนใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3 วัฒนาพานิช 2523, 380 หน้า.

สุวดี ศรีเลณวัดี. "ความสนใจของเด็กต่อการเล่น," การส่งเสริมคุณภาพการปฏิบัติการพยาบาล
รวมรายงานการประชุมวิชาการในโอกาสฉลอง 84 ปี คณะพยาบาลศาสตร์. กรุงเทพฯ :
เรือนแก้วการพิมพ์, 2526.

อังฉรา ชีวพัฒนานาวงศ์. ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อการใช้เวลาในการเรียนของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดแจ้งร้อน กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.

อังฉรา รัตนบุญสิน. การศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
จังหวัดตามทัศนะของบุคลากร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.

อัญชลี แจ่มเจริญ. "สถานการณ์จำลองกับการเรียนการสอน," มิตรรู. 21 (9) : 5 - 9 ;
พฤษภาคม 2522.

อุดม ลำอาจค์กุล. ลักษณะความเป็นผู้นำและความเชื่อมั่นในตนเองของวัยรุ่นไทยภาคกลาง.
ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2519. อัดสำเนา.

อุทัย หิรัญโต. ประมุขศิลป์ของการเป็นผู้นำ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2524.

เอกชัย กี่สุขพันธ์, ผศ. การบริหารทักษะและการปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2 อรุณการพิมพ์, 2533.

Anderson, Roberta, Charge... A Simulation Come Designed to teach Group Member Roles
to Prospective Teacher... Found to be Effectinee" Resources in education (Eric)
12 : 181, July, 1977.

- Bandura Albert. Social Learning. New Jersey Prentice Hall, 1977.
- Bandura^a and Ross. "Imitation of Film-Mediated Aggressive Models," Child Development and Behavior. ed. Freda Rebellahy and Lym Dorman. New York : 1963.
- Bandura, Grusec and Menlove "Factors Determining Vicarious Extinction of Avoidance Behavior Through Symbolic Modeling," Journal of Personality and Social Psychology. 8 : 1968.
- Blackman. Garth J. and Silberman Adolph. Modification of child and Adolescent Behavior Belmont, California : Wadsworth Publishing Company Inc., 1975.
- Dalton and Hylobelt "An Application of Principles of Social Learning to Training in Communication of Empathy," Journal of counseling psychology. 20 (1973) : 378-383.
- Daniel and Robert L. Kahn. The Social Psychology of Organization. 2 nd ed., New York : John Wiley and Sons. 1978.
- ✓ Fiedler, Fred E. A Theory of Leadership Effectiveness. New York : McGraw - Hill , 1967.
- ✓ Good, Carter V. Dictionary of Education. 3 rd ed., New York : Macmillan , 1973.
- Hersey, Paul and Kenneth H. Blanchard. Management of Organizational Behavior. 2 nd ed. : New York, John Wiley and Sons, 1978.
- Hicks, D.J. "Imitation and Relation of Film Aggressive Peer and Adult Models," Journal of Personality and Social Psychology. 2 : 197-200 ; 1965.
- Jaffee Perter G. and Carlson, M. peter "Modeling Therapy for Test Anxiety; The Role of Model Effect and Consequences," Behavior Research and Therapy. 10 ; 329-339 November, 1972.
- Katz, Daniel and Robert L. Kahn. The Social Psychology of Organization. 2 nd ed. New York : John Wiley and Sons, 1978.
- Kemp, C. Gratton. Perspectives on the Group Process: a Foundation for Counseling with Groups. 2 nd ed., Boston, Houghton Mifflin, Co., 1970, 388 P.
- Leopaleto, Joseph Macias, "The Use of Simulation in Foreign Language teacher Education in Activity Specific teaching Simulation," Dissertation Abstracts. 1972.
- ✓ Lewin, Lippitt K., and R. White "Leader Behavior and Member Reaction in Three Social Climates," Group Dynamics: Research and Theory. 2 nd. New York ; Harper and Row, 1960.
- Loefer, L.H. "Some Aspects of Group Dynamics," International Journal of Group Psychology. 21 : 5 - 19 ; January, 1957

- Merrifield, Charles W. Cd. headership in Voluntary Enterprise. New York, Oceana Publications, 1961, 232 P.
- Midlarshy, B. Bryan, James H. and Briekman, P. "Abernive Approval : Interactive Effects of Modeling and Reinforcenment on Altruistic Behavior," child Development. 44 (1973).
- Miles, Matthew B. Learning to Work in Groups. 8th ed., New York, Teachers College, Columbia University, 1971. 285 P.
- O' Corner, Robert D. "Modification of Social Withdrawal Through Symbolis Modeling," Journal of Applied Behavior Analysis. 2 : 15-22 ; 1969.
- Patterson, C.H. Theories of Counreling and Psychotherapy. 2 nd ed., New York : Harper & Row, 1973.
- Postma, Charles Henry. "Simulation in High School Social Studies : Students Cognitive Retention and Pupil Teacher Affective Perceptions," Dissertation Abstracts International. 34 (8) : 4712 - 4713-A ; February, 1974.
- Shaw , Marvin E. Group Dynamics : The Psychology of Small Group Behavie. 3 nd ed. New York Mcgraw-Hill , 1981.
- Terry, Gerorge R. Principles of Management. 4 th ed. Homewood , Illinovic, Richard D.Irwin , 1966.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

- ก. แบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
- ข. โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
- ค. โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง

แบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

คำชี้แจงในการทำแบบสอบถาม

แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจการตัดสินใจของนักเรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน ถ้านักเรียนประสบกับสถานการณ์เหล่านั้น นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร โดยให้นักเรียนพิจารณาคำตอบเป็นข้อ ๆ ซึ่งในแต่ละข้อมีคำตอบคือ ก.

ข. และ ค. เมื่อเลือกได้ข้อใดให้นำไปเขียนลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้ต่างหาก ดังนั้นในการตอบแบบสอบถามจึงควรปฏิบัติดังนี้

1. ก่อนตอบแบบสอบถามแต่ละข้อ โปรดอ่านข้อความที่กำหนดให้เสียก่อน
2. เมื่อเข้าใจข้อความที่อ่านแล้ว จึงพิจารณาตัดสินใจเลือกคำตอบ โดยขีดเครื่องหมาย ✕ ลงในช่องกระดาษคำตอบที่ตรงกับการตัดสินใจของนักเรียนมากที่สุด
3. คำตอบของนักเรียนไม่มีคำตอบใดผิด เพราะแต่ละคนย่อมมีความรู้สึกนึกคิดหรือการกระทำที่แตกต่างกัน
4. โปรดตอบคำถามทุกข้อ เพราะถ้าขาดข้อใดข้อหนึ่งไปแบบสอบถามนี้จะใช้ไม่ได้
5. การตอบแบบสอบถามครั้งนี้ ไม่มีผลต่อคะแนนหรือผลการเรียนวิชาใด ๆ ทั้งสิ้น

ตัวอย่างคำถาม

๐) วิกากับสำลีเป็นนักเรียนห้องเดียวกัน สำลีมีฐานะยากจน และวันนี้ก็ไม่มีอาหารกลางวันรับประทาน ถ้านักเรียนเป็นวิกา นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ให้ยืมเงิน
- ข. บอกครูประจำชั้นให้ทราบ
- ค. ชวนสำลีให้รับประทานอาหารกลางวัน

ตัวอย่างการตอบในกระดาษคำตอบ

ข้อ	ก	ข	ค
๐			

ถ้านักเรียน ✕ ลงในช่อง ข. แล้วเปลี่ยนใจเลือกข้อใหม่ ให้วงกลมรอบข้อที่ไม่ต้องการลงในข้อใหม่ ดังตัวอย่าง

ข้อ	ก	ข	ค
๐	✕	⊗	

1. โรงเรียนแห่งหนึ่งคัดเลือกนักเรียนที่มีความประพฤติดี มีนักเรียน 2 คน ได้คะแนนเท่ากัน แต่มีรางวัลอยู่เพียงรางวัลเดียว ถ้านักเรียนเป็นอาจารย์ใหญ่ นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. ขอให้คณะกรรมการคัดเลือกเป็นผู้ตัดสิน
 - ข. ขอให้ครูประจำชั้นของนักเรียนทั้งสองคนเป็นผู้ตัดสิน
 - ค. ตามความคิดเห็นของครูประจำชั้นแล้วจึงตัดสินด้วยตนเอง
2. โรงเรียนบ้านหนองเสือเป็นโรงเรียนสร้างใหม่วิชายซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่ต้องการให้มีเพลงประจำโรงเรียน จึงให้คณะครูและนักเรียนเลือกเพลงจากที่กำหนดให้ 3 เพลง แต่เพลงที่คณะครูและนักเรียนส่วนใหญ่เลือกเป็นเพลงที่วิชายไม่ชอบ ถ้านักเรียนเป็นวิชาย นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. ขอให้ออกเสียงลงมติเลือกเพลงใหม่
 - ข. ใช้เพลงที่คณะครูและนักเรียนเลือก
 - ค. ใช้เพลงที่ตนเห็นว่าเหมาะสมเป็นเพลงประจำโรงเรียน
3. ในการประชุมคณะกรรมการนักเรียนเรื่องการพัฒนาโรงเรียน ธิดาและอารี คอยกันเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวกับหัวข้อประชุม ถ้านักเรียนเป็นประธานในการประชุมครั้งนี้ นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. ขอให้เขาออกไปคุยกันนอกห้อง
 - ข. บอกเขาว่าถ้ายังพูดนอกเรื่องอยู่จะเลิกประชุม
 - ค. บอกกับกลุ่มว่าขอให้ช่วยกันคิดว่าจะพัฒนาโรงเรียนอย่างไร
4. ประพันธ์และเพื่อนได้รับมอบหมายให้ช่วยขายบัตรสอยดาว ในงานประจำปีของโรงเรียน ประพันธ์จึงประชุมกลุ่มเพื่อนเพื่อแบ่งงานกันทำ สุพจน์เป็นคนหนึ่งที่มักจะแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับเพื่อนเสมอ ถ้านักเรียนเป็นประพันธ์ นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. ไม่ถามสุพจน์เพราะเกรงว่างานจะล่าช้า
 - ข. พยายามให้สุพจน์พูดน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้
 - ค. เปิดโอกาสให้สุพจน์แสดงความคิดเห็นเช่นเดียวกับคนอื่น
5. โรงเรียนปัญญาวិทยจัดงานประจำปีหาเงินเข้าโรงเรียนได้ประมาณ 10,000 บาท คณะครูวางแผนไว้ว่าจะนำเงินจำนวนนี้ไปซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอน แต่ยังไม่ได้กำหนดว่าจะนำไปซื้ออะไร ถ้านักเรียนเป็นอาจารย์ใหญ่ นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. ให้คณะครูตกลงกันว่าซื้ออะไรบ้าง
 - ข. ให้ครูวิชาการประจำโรงเรียนเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะซื้ออะไร
 - ค. สอบถามคณะครูก่อนแล้วตัดสินใจด้วยตนเอง

6. นักเรียนใหม่คนหนึ่งเผากะดาษเล่นในบริเวณโรงเรียน พรรณีซึ่งเป็นนักเรียนในโรงเรียนนั้นเดินมาพบเข้าและเห็นว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎของโรงเรียน ถ้านักเรียนเป็นพรรณี นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ขอให้เขาหยุดเผากะดาษ
- ข. รายงานให้ครูเวรประจำวันทราบ
- ค. ชี้แจงให้เขาทราบกฎของโรงเรียน

7. ในการประชุมเพื่อเตรียมงานวันปิดภาคเรียน ปรีชาไม่แสดงความคิดเห็นอะไรเลย ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้น นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. พูดว่าบางคนไม่ให้ความร่วมมือกับกลุ่มเลย
- ข. ถามปรีชาว่าเขามีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง
- ค. บอกหัวหน้าว่าไม่ควรให้ปรีชาเข้าร่วมประชุมอีก

8. ชุศรีเป็นประธานนักเรียนและได้รับมอบหมายให้จัดการแสดง ในงานวันเด็กของโรงเรียน ถ้านักเรียนเป็นชูศรี จะเริ่มดำเนินงานในขั้นแรกอย่างไร

- ก. ประชุมวางแผนการทำงานร่วมกันกับคณะกรรมการนักเรียน
- ข. ขอให้ครูที่ปรึกษาแนะนำและช่วยกันวางแผนการทำงาน
- ค. ศึกษางานที่เคยทำกันมา แล้ววางแผนด้วยตนเอง

9. บิดาของสมใจให้สมาชิกในครอบครัวตกลงกันว่า จะไปพักผ่อนที่ใดในวันหยุดสุดสัปดาห์ ทุกคนตกลงกันว่าจะไปเที่ยวน้ำตก บิดาของสมใจไม่ชอบให้เที่ยวน้ำตกแต่ ชอบไปเที่ยวทะเล ถ้านักเรียนเป็นบิดาของสมใจ นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ไปเที่ยวน้ำตก
- ข. ไปเที่ยวทะเล
- ค. ไปเที่ยวชายทะเลก่อนแล้วไปเที่ยวน้ำตกในครั้งต่อไป

10. ในงานวันลอยกระทงของโรงเรียน มีนักเรียนกลุ่มหนึ่งนำประทัดมาจุดเล่นในงานทำให้เกิดเสียงดัง ทำความรำคาญแก่นักเรียนคนอื่น ๆ ถ้านักเรียนเป็นประธานนักเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ขอให้เขาหยุดจุดประทัด
- ข. ขอร้องครูให้ช่วยตักเตือน
- ค. ชี้แจงให้เขาฟังว่าการจุดประทัดทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนและไม่เป็นประโยชน์

11. บิดาของอารีวางแผนว่าจะพาครอบครัวไปพักผ่อนในช่วงปิดภาคปลายแต่มีงบประมาณจำกัด ถ้านักเรียนเป็นบิดาของอารี นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ถามมารดาของอารีว่าควรจะไปไหน
- ข. ให้สมาชิกในครอบครัวเสนอว่าควรจะไปไหน
- ค. ตัดสินใจเองว่าควรจะไปไหน

12. ครูมอบหมายให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม อนุชาเป็นสมาชิกของกลุ่มที่ไม่ยอมทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ถ้านักเรียนเป็นหัวหน้ากลุ่ม นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ตัดชื่ออนุชาออกจากกลุ่ม
- ข. บอกอนุชาให้ช่วยรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายด้วย
- ค. สอบถามอนุชาว่ามีปัญหาอะไรจึงไม่สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมาย

13. สมปองชวนเพื่อนไปชมภาพยนตร์กลางแปลงในงานวัด แต่เพื่อนหลายคนแย้งว่าควรไปชมลิเกดีกว่า เพราะไม่ต้องเสียค่าบัตรผ่านประตู ถ้านักเรียนเป็นสมปอง นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ตกลงกับเพื่อนใหม่ว่าจะไปชมอะไร
- ข. พยายามชักชวนเพื่อนไปชมภาพยนตร์ให้ได้
- ค. ไปชมภาพยนตร์ก่อนแล้วไปชมลิเกภายหลัง

14. ปัญญาและเพื่อนวางแผนจะหนีโรงเรียน สู้ทัศน์เป็นเพื่อนของปัญญาคิดว่า การกระทำเช่นนี้เป็นความผิด ถ้านักเรียนเป็นสู้ทัศน์ นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ปรึกษาเรื่องนี้กับครูประจำชั้น
- ข. พุดถึงโทษของการหนีโรงเรียนให้เพื่อนฟัง
- ค. บอกกับเพื่อนว่าถ้าทำเช่นนั้นจะแจ้งให้อาจารย์ใหญ่ทราบ

15. กลุ่มของสิดาได้รับมอบหมายให้จัดหนังสือในห้องสมุด หลังจากเลิกเรียนแล้ว ถ้านักเรียนเป็นสิดา นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. สั่งให้เพื่อน ๆ ช่วยกันทำตามความเหมาะสม
- ข. แบ่งงานให้เพื่อนแต่ละคนทำ
- ค. ปรึกษาเพื่อนในกลุ่มว่าควรจัดหนังสืออย่างไร

16. ในการประชุมหลังเลิกเรียนเพื่อเตรียมจัดพานไหว้ครู รัชนี้มีฐานะจำเป็นต้องกลับบ้านก่อน จึงเขียนแบบการจัดพานที่คิดว่าเหมาะสมให้หัวหน้าห้องไว้ ถ้านักเรียนเป็นหัวหน้าห้องนักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ไม่นำเสนอที่ประชุมเพราะรัชนี้ขาดประชุม
- ข. นำแบบการจัดพานของรัชนี้เสนอในที่ประชุม
- ค. พิจารณาด้วยตนเองก่อนถ้าเห็นว่าเหมาะสมจึงนำเสนอที่ประชุม

17. เมื่อครูให้ทำงานกลุ่ม เพื่อน ๆ ต่างไม่ยอมให้สมพรเข้าร่วมกลุ่ม ถ้านักเรียนเป็นสมพรนักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ขอให้ครูช่วยบอกเพื่อน ๆ ว่าให้ตนเข้ากลุ่มด้วย
- ข. ถามเพื่อนทุกคนว่าเหตุใดจึงไม่ให้ตนเข้าร่วมกลุ่มด้วย
- ค. บอกกับเพื่อนว่าถ้าไม่ให้ตนเข้าร่วมกลุ่มด้วยก็ไม่เป็นไร

18. วิรัตน์เป็นหัวหน้าทีมวอลเลย์บอล และเห็นว่าสมาชิกคนหนึ่งเล่นผิดกติกาอยู่เสมอ ถ้านักเรียนเป็นวิรัตน์ นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. คัดเขาออกจากกลุ่มผู้เล่น
- ข. ประชุมสมาชิกในทีมทั้งหมดเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องนี้
- ค. ปรึกษาคครูพลศึกษาว่าสมควรจะทำอย่างไร

19. ชาวบ้านหมู่ที่ 9 ประชุมกันเรื่องการบำเพ็ญประโยชน์ ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งต้องการให้กำจัดผักตบชวาในคลอง ชาวบ้านอีกกลุ่มหนึ่งต้องการให้ซ่อมแซมถนน ถ้านักเรียนเป็นผู้ใหญ่บ้าน นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ขอให้ชาวบ้านลงมติกันว่าจะทำอย่างไร
- ข. ให้ช่วยกันซ่อมถนน เพราะคิดว่าน่าจะมีประโยชน์มากกว่า
- ค. ขอร้องให้นายอำเภอช่วยตัดสินว่าจะทำอย่างไร

20. วิชัยและเพื่อนได้รับอนุญาตให้ขายอาหาร 1 อย่างในงานประจำปีของโรงเรียน เพื่อนคนหนึ่งเสนอว่าควรขายข้าวโพดคั่ว เพื่อนอีกคนหนึ่งเสนอว่าควรขายข้าวโพดต้ม และเพื่อนอีกคนหนึ่งเสนอว่าควรขายลูกชิ้นปิ้ง ถ้านักเรียนเป็นวิชัย นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ให้ขายข้าวโพดต้มเพราะเห็นว่าทำงานง่ายที่สุด
- ข. ขอให้ครูประจำชั้นช่วยตัดสินว่าควรขายอะไร
- ค. ขอให้เพื่อนทั้งกลุ่มออกเสียงลงมติว่าควรขายอะไรดี

21. ทางราชการมอบเงินพัฒนาหมู่บ้านให้จำนวน 3,000 บาท อำเภอซึ่งเป็นผู้ใหญ่และชาวบ้านจำนวนหนึ่งต้องการนำเงินจำนวนนี้ไปพัฒนาโรงเรียน แต่ชาวบ้านอีกจำนวนหนึ่งต้องการนำเงินไปใช้พัฒนาวัดในหมู่บ้าน ถ้านักเรียนเป็นอำเภอ นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. นำเงินไปพัฒนาโรงเรียน
- ข. เรียกประชุมชาวบ้านว่าควรจะทำอะไร
- ค. แบ่งเงินออกเป็นสองส่วนใช้พัฒนาทั้งวัดและโรงเรียน

22. คณะกรรมการหมู่บ้านปรึกษากัน เรื่องการปลูกต้นไม้ในสวนสาธารณะประจำหมู่บ้าน สมาชิกแสดงความคิดเห็นและถกเถียงกันว่าควรปลูกต้นไม้ประเภทใดจึงจะเหมาะสมแต่ก็ยังหาข้อสรุปไม่ได้ ถ้านักเรียนเป็นประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ช่วยตัดสินว่าควรปลูกต้นไม้ประเภทใด
- ข. ขอสั่งให้สมาชิกหยุดเถียงกันแล้วนำเรื่องนี้ไปปรึกษาเกษตรอำเภอ
- ค. เสนอแนะให้หาขายละเอียดยี่ห้อหรือข้อดีของต้นไม้แต่ละประเภทก่อนจะตัดสินใจว่าจะปลูกอะไร

23. ในการประชุมเพื่อจัดกิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ พงษ์สิทธิ์เสนอว่าควรเก็บเงินคนละ 25 บาท
ณรงค์ เสนอให้เก็บคนละ 15 บาท เพื่อน ๆ ส่วนใหญ่ เห็นควรเก็บคนละ 25 บาท ถ้านักเรียน
เป็นณรงค์ นักเรียนจะทำอย่างไร

ก. จ่ายเพียง 15 บาท

ข. ยอมจ่าย 25 บาท แต่บ่นว่าเก็บเงินมากไป

ค. ยอมจ่าย 25 บาท ตามเสียงส่วนใหญ่

เฉลี่ย
แบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

3

ข้อที่	คำตอบ	ข้อ ก	ข้อ ข	ข้อ ค
1		3	2	1
2		2	3	1
3		1	2	3
4		1	2	3
5		3	2	1
6		1	2	3
7		2	3	1
8		3	2	1
9		3	1	2
10		1	2	3
11		2	3	1
12		1	2	3
13		3	1	2
14		2	3	1
15		1	2	3
16		1	3	2
17		2	3	1
18		1	3	2
19		3	1	2
20		1	2	3
21		1	3	2
22		2	1	3
23		1	2	3

รวม 69
ข้อ 23

ตาราง 5 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

ข้อที่	t
1.	2.7832
2.	2.3762
3.	2.9699
4.	2.1160
5.	4.0732
6.	3.6643
7.	3.0818
8.	2.8359
9.	5.1223
10.	4.4400
11.	3.2668
12.	3.7019
13.	3.0346
14.	3.1449
15.	2.5364
16.	3.0301
17.	2.8692
18.	3.3836
19.	3.5210
20.	2.8141
21.	2.7570
22.	3.7274
23.	3.7158

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.6469

กำหนดการใช้โปรแกรมเทคนิคแม่แบบ
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

วัน เดือน ปี เวลา	ครั้งที่	กิจกรรม
3 พ.ย.40 15.40-16.30 น.	1	ปฐมนิเทศ /
5 พ.ย.40 15.40-16.30 น.	2	สวนสัตว์แสนสนุก
10 พ.ย.40 15.40-16.30 น.	3	แตงนิทานเล่นละคร
12 พ.ย.40 15.40-16.30 น.	4	ผู้ใหญ่ลี
17 พ.ย.40 15.40-16.30 น.	5	ดาวพิเศษ
19 พ.ย.40 15.40-16.30 น.	6	นิทานสามัคคี
24 พ.ย.40 15.40-16.30 น.	7	ของขวัญจากใจ
26 พ.ย.40 15.40-16.30 น.	8	เตรียมของไปเที่ยวเกาะ
1 ธ.ค.40 15.40-16.30 น.	9	งานวันเด็ก
3 ธ.ค.40 15.40-16.30 น.	10	ตาบอด
8 ธ.ค.40 15.40-16.30 น.	11	รวมพลังความคิดประดิษฐ์สิ่ง ของ
10 ธ.ค.40 15.40-16.30 น.	12	ปัจฉิมนิเทศ

รูปแบบการการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาผู้นำแบบประชาธิปไตย

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
1	ปฐมนิเทศ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการการใช้เทคนิคแม่แบบและระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียน 2. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ของการปรับปรุงพฤติกรรมผู้นำแบบประชาธิปไตย 3. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ของการใช้เทคนิคแม่แบบ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูเริ่มสนทนา เพื่อนำเข้าสู่กิจกรรมแล้วแจกกระดาษให้นักเรียนคนละ 1 แผ่นเพื่อเขียนแนะนำตนเองโดยบรรยายรูปร่างลักษณะหน้าตาของตนเองให้ชัดเจน 2. รวบรวมกระดาษที่นักเรียนเขียนอ่านข้อความที่นักเรียนเขียนทีละคนแล้วให้เพื่อน ๆ ทายว่าเป็นผู้ใดแต่ถ้าใครเขียนแล้วเพื่อนยังทายไม่ถูกต้องให้ออกมาหน้าชั้นให้เพื่อนสัมภาษณ์เพิ่มเติม 3. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม 4. ครูและนักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากันและแจกโครงการการใช้เทคนิคแม่แบบประชาธิปไตยให้สมาชิกทุกคน 5. ครูแจ้งความมุ่งหมายของการให้สมาชิกมาร่วมการทดลองโดยใช้เทคนิคแม่แบบ 6. ครูชี้แจงบทบาทและหน้าที่ของครูและนักเรียนในการเข้าร่วมการทดลอง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ใบปรแกรมเทคนิคแม่แบบ 2. กระดาษ

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
2	<p>ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการจัดให้มีการวางแผนในการทำงาน</p>	<p>เพื่อให้ให้นักเรียนมีลักษณะมีการวางแผนในการทำงาน</p>	<p>7. นักเรียนถามข้อข้องใจและปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับเทคนิคแม่แบบ</p> <p>8. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายความหมายของลักษณะของบุคคลที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย</p> <p>9. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ที่จะพบกันอีกครั้งต่อไป</p> <p>ตั้งแต่ครั้งที่ 2-11 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยใช้เทคนิคแม่แบบทุกครั้งตามขั้นตอนต่อไปนี้</p> <p>ก. <u>ขั้นนำ</u> ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนเพื่อให้นำเข้าสู่หัวข้อเรื่องที่จะปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ในแต่ละเรื่อง</p> <p>ข. <u>ขั้นเสนอแม่แบบ</u> ผู้วิจัยชี้แจงกฎเกณฑ์กติกาและวิธีปฏิบัติกิจกรรมและให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองโดยมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มและมีส่วนในการแก้ปัญหาหลังจากนั้นครูจะเสนอแม่แบบในลักษณะที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในแต่ละครั้งพร้อมทั้งให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและซักถามเกี่ยวกับ</p>	
3	<p>ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการจัดให้มีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน</p>	<p>เพื่อให้ให้นักเรียนมีลักษณะมีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน</p>	<p>เกณฑ์กติกาและวิธีปฏิบัติกิจกรรมและให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองโดยมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มและมีส่วนในการแก้ปัญหาหลังจากนั้นครูจะเสนอแม่แบบในลักษณะที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในแต่ละครั้งพร้อมทั้งให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและซักถามเกี่ยวกับ</p>	

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
4-5	ความเป็นผู้นำ แบบประชาธิปไตย ในลักษณะ การเปิดโอกาสให้สมาชิก ทุกคนแสดง ความคิดเห็น	เพื่อให้นักเรียนมีลักษณะของ การเปิดโอกาสให้สมาชิก ทุกคนในกลุ่มแสดงความคิด เห็นตรงทั่วถึงกัน	สิ่งที่สังเกตเห็นได้ เพื่อให้เกิดความคิดที่จะ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ แม่แบบและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของแม่แบบ และให้ปฏิบัติอีกครั้ง หนึ่งถ้าหาายังไม่ได้ ค. <u>ขั้นสรุป</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนอภิปราย และสรุปสิ่งที่เรียนรู้ร่วมกันและ	
6-7	ความเป็นผู้นำ แบบประชาธิปไตย ในลักษณะ การให้ข้อเสนอแนะหรือ แสดงความคิดเห็น	เพื่อให้นักเรียนเห็นความ สำคัญและมีลักษณะของการ ให้ข้อเสนอแนะหรือแสดง ความคิดเห็น	ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม และนำาไปปฏิบัติ ตามแผนที่โรงเรียน ง. <u>ขั้นประเมิน</u> ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ นักเรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อประเมิน ผลการเรียนรู้ของตนเองในการ ดำเนินการตามแม่แบบ	
8-9	ความเป็นผู้นำ แบบประชาธิปไตย ในลักษณะ การให้ข้อเสนอแนะหรือ แสดงความคิดเห็น	เพื่อให้นักเรียนเห็นความ สำคัญและมีลักษณะของการ ใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจ ปัญหา		

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
10-11	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย	เพื่อให้นักเรียนสามารถเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย		
12	ปัจฉิมนิเทศ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย 2. เพื่อให้นักเรียนได้อภิปรายเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้จากการใช้เทคนิคแม่แบบและการไปประยุกต์ใช้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยและนักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน 2. ผู้วิจัยซักถามนักเรียนและทบทวนเกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยแล้วครูสรุปเพิ่มเติม 3. ให้นักเรียนแต่ละคนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยและแสดงความคิดเห็นของตนเองว่าการเข้าร่วมโครงการนี้สมาชิกได้แง่คิดอะไรบ้างหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนได้มากน้อยเพียงใด 4. ครูกล่าวขอใจนักเรียนทุกคนและกล่าวปิดการทดลอง 	

หมายเหตุ การทดลองแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 50 นาที

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 1

.....

หัวข้อเรื่อง ปฐมนิเทศ : ไครเอ่ย์

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมใช้เทคนิคแม่แบบและระหว่างผู้วิจัย กับนักเรียน
2. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ของการปรับพฤติกรรมผู้นำประชาธิปไตย
3. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ของการใช้เทคนิคแม่แบบ

การดำเนินการทดลอง

1. ครูสนทนานำเข้าสู่กิจกรรมแล้วแจกกระดาษให้นักเรียนคนละ 1 แผ่น เพื่อเขียนแนะนำตนเอง โดยบรรยายรูปร่างลักษณะหน้าตาของตนเองให้เด่นชัด
2. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ของการปรับพฤติกรรมผู้นำแบบประชาธิปไตย
3. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ของการใช้เทคนิคแม่แบบ
4. ครูและนักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากันและแจกโปรแกรมแบบประชาธิปไตยให้ทุกคน
5. ครูแจ้งวัตถุประสงค์ของการให้สมาชิกมาช่วยการทดลองโดยใช้เทคนิคแม่แบบ
6. ครูชี้แจงบทบาทและหน้าที่ของครูและนักเรียนในการเข้าร่วมทดลอง
7. นักเรียนถามข้อข้องใจและปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับเทคนิคแม่แบบ
8. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายความหมายของลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
9. ครูนัดหมายวันเวลาและสถานที่ที่จะพบในครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและตั้งใจร่วมกิจกรรม
2. สังเกตจากการซักถามนักเรียน

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 2

.....

หัวข้อเรื่อง ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการจัดให้มีการวางแผนในการทำงาน

แม่แบบที่ใช้ แม่แบบเรื่อง “สวนสัตว์แสนสนุก”

เวลา 50 นาที

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนมีลักษณะมีการวางแผนในการทำงาน

การดำเนินการทดลอง

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องการจัดให้มีการวางแผนในการทำงาน นักเรียนคิดว่าสามารถกระทำใดแสดงว่ามีการวางแผนในการทำงานและบอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

2. ขั้นเสนอแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบเรื่อง “สวนสัตว์แสนสนุก” ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับประชุมปรึกษาหารือหรือวางแผนการทำงาน ให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบวิดีโอ

2.2 เมื่อนักเรียนดูแม่แบบวิดีโอแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่มีต่อแม่แบบวิดีโอ ดังนี้

2.2.1 นักเรียนคิดว่าสามารถกระทำของหัวหน้ากลุ่ม เหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

2.2.2 นักเรียนรู้สึกอย่างไรถ้ามีหัวหน้ากลุ่มที่ไม่รู้จักการวางแผน

2.2.3 นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ว่าการทำงานควรจัดให้มีการวางแผน

2.2.4 การกระทำของหัวหน้ากลุ่มควรแก่การเลียนแบบหรือไม่ เพื่อเหตุใด

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบวิดีโอ กำหนดให้ผู้แสดงเป็นหัวหน้ากลุ่ม 1 คน ในขณะที่นักเรียนแสดง ผู้วิจัยคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน และแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเมื่อนักเรียนยังมีข้อบกพร่องอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับนักเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติของตนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดให้มีการวางแผนในการทำงาน ไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแม่แบบวีดีโอ
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะการจัดให้มีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแลแบบ “แตงนิทานเล่นละคร”
2. สังเกตจากแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแม่แบบวิดีโอ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 5

.....

<u>ชื่อเรื่อง</u>	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็น
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>แม่แบบที่ใช้</u>	แม่แบบเรื่อง “ดาวพิเศษ”
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้นักเรียนมีลักษณะของการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นโดยทั่วถึงกัน

การดำเนินการทดลอง

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็น นักเรียนคิดว่าการกระทำใดแสดงว่ามีการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็น และบอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

2. ขั้นเสนอแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบเรื่อง “ดาวพิเศษ” ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็น ให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบวิดีโอ

2.2 เมื่อนักเรียนดูแม่แบบวิดีโอแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่มีต่อแม่แบบวิดีโอ ดังนี้

2.2.1 นักเรียนคิดว่าหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้นำที่มีลักษณะอย่างไร เหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

2.2.2 นักเรียนรู้สึกอย่างไรถ้ามีผู้นำที่ไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็น

2.2.3 นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ว่าผู้นำควรมีลักษณะการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็น

2.2.4 การกระทำของหัวหน้ากลุ่มควรแก่การเลียนแบบหรือไม่เพราะเหตุใด

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบวิดีโอกำหนดให้มีผู้แสดงเป็นหัวหน้ากลุ่ม 1 คน ในขณะที่นักเรียนแสดงผู้วิจัยคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเมื่อนักเรียนยังมีข้อบกพร่องอยู่ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับนักเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติของตนให้เหมาะสมเพิ่มขึ้น

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแม่แบบวีดีโอ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 6

.....

<u>ชื่อเรื่อง</u>	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็น
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>แม่แบบที่ใช้</u>	แม่แบบเรื่อง “ดาวิเศษ”
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญและมีลักษณะของการให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็น

การดำเนินการทดลอง

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องการให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็น นักเรียนคิดว่าการกระทำใดแสดงว่ามีการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นและบอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

2. ขั้นเสนอแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบเรื่อง “ดาวิเศษ” ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบวิดีโอ

2.2 เมื่อนักเรียนดูแม่แบบวิดีโอแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่มีต่อแม่แบบวิดีโอ ดังนี้

2.2.1 นักเรียนคิดว่าหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้นำที่มีลักษณะอย่างไร เหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

2.2.2 นักเรียนรู้สึกอย่างไรถ้ามีผู้นำที่ไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็น

2.2.3 นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ว่า ผู้นำควรมีลักษณะการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็น

2.2.4 การกระทำของหัวหน้ากลุ่มควรแก่การเลียนแบบหรือไม่เพราะเหตุใด

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบวิดีโอ กำหนดให้มีผู้แสดงเป็นหัวหน้ากลุ่ม 1 คน ในขณะที่นักเรียนแสดง ผู้วิจัยคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเมื่อนักเรียนยังมีข้อบกพร่องอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับนักเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติของตนให้เหมาะสมเพิ่มขึ้น

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแม่แบบวีดีโอ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 7

.....

<u>ชื่อเรื่อง</u>	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็น
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>แม่แบบที่ใช้</u>	แม่แบบเรื่อง “ของขวัญจากใจ”
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญและมีลักษณะของการให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็น

การดำเนินการทดลอง

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องการให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็น นักเรียนคิดว่าการกระทำใดแสดงว่ามีการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นและบอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

2. ขั้นเสนอแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบเรื่อง “ของขวัญจากใจ” ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบวีดีโอ

2.2 เมื่อนักเรียนดูแม่แบบวีดีโอแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่มีต่อแม่แบบวีดีโอ ดังนี้

2.2.1 นักเรียนคิดว่าหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้นำที่มีลักษณะอย่างไร เหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

2.2.2 นักเรียนรู้สึกอย่างไรถ้ามีผู้นำที่ไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็น

2.2.3 นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ว่าผู้นำควรมีลักษณะการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็น

2.2.4 การกระทำของหัวหน้ากลุ่มควรแก่การเลียนแบบหรือไม่เพราะเหตุใด

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบวีดีโอ กำหนดให้มีผู้แสดงเป็นหัวหน้ากลุ่ม 1 คน ในขณะที่นักเรียนแสดง ผู้วิจัยคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเมื่อนักเรียนยังมีข้อบกพร่องอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับนักเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติของตนให้เหมาะสมเพิ่มขึ้น

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแม่แบบวีดีโอ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 8

.....

<u>ชื่อเรื่อง</u>	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจ ปัญหา
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>แม่แบบที่ใช้</u>	แม่แบบเรื่อง “เตรียมของไปเที่ยวเกาะ”
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญและมีลักษณะของการใช้มติของกลุ่มในการ ตัดสินใจปัญหา

การดำเนินการทดลอง

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องการใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจปัญหาและ
บอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

2. ขั้นเสนอแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบเรื่อง “เตรียมของไปเที่ยวเกาะ” ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการ
ใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจปัญหาให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบวิดีโอ

2.2 เมื่อนักเรียนดูแม่แบบวิดีโอแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและ
ความรู้สึกที่มีต่อแม่แบบวิดีโอ ดังนี้

2.2.1 นักเรียนคิดว่าหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้นำที่มีลักษณะอย่างไรเหมาะสมหรือไม่
เพราะเหตุใด

2.2.2 นักเรียนรู้สึกอย่างไรถ้ามีผู้นำที่ไม่ใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจปัญหา

2.2.3 นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ว่าผู้นำควรมีลักษณะการใช้มติของกลุ่มในการ
ตัดสินใจปัญหา

2.2.4 การกระทำของหัวหน้ากลุ่มควรแก่การเลียนแบบหรือไม่เพราะเหตุใด

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบวิดีโอกำหนดให้มีผู้แสดงเป็น
หัวหน้ากลุ่ม 1 คน ในขณะที่นักเรียนแสดง ผู้วิจัยคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและ
แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเมื่อนักเรียนยังมีข้อบกพร่องอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ
นักเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติของตนให้เหมาะสมเพิ่มขึ้น

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจปัญหาไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแม่แบบวีดีโอ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 9

<u>ชื่อเรื่อง</u>	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจ
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>แม่แบบที่ใช้</u>	แม่แบบเรื่อง “งานวันเด็ก”
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญและมีลักษณะของการใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจ

การดำเนินการทดลอง

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องการใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจและบอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

2. ขั้นเสนอแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบเรื่อง “งานวันเด็ก” ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบวิดีโอ

2.2 เมื่อนักเรียนดูแม่แบบวิดีโอแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่มีต่อแม่แบบวิดีโอ ดังนี้

2.2.1 นักเรียนคิดว่าหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้นำที่มีลักษณะอย่างไร เหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

2.2.2 นักเรียนรู้สึกอย่างไรถ้ามีผู้นำที่ไม่ใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจ

2.2.3 นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ว่าผู้นำควรมีลักษณะการใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจ

2.2.4 การกระทำของหัวหน้ากลุ่มควรแก่การเลียนแบบหรือไม่เพราะเหตุใด

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบวิดีโอที่กำหนดให้มีผู้แสดงเป็นหัวหน้ากลุ่ม 1 คน ในขณะที่นักเรียนแสดง ผู้วิจัยคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเมื่อนักเรียนยังมีข้อบกพร่องอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับนักเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติของตนให้เหมาะสมเพิ่มขึ้น

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้มิติของกลุ่มในการตัดสินใจปัญหาไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแม่แบบวีดีโอ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 10

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในทุก ๆ ลักษณะตามนิยามศัพท์เฉพาะ
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>แม่แบบที่ใช้</u>	แม่แบบเรื่อง “ตาบอด”
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญและมีลักษณะของความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

การดำเนินการทดลอง

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยและบอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

2. ขั้นเสนอแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบเรื่อง “ตาบอด” ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบวีดีโอ

2.2 เมื่อนักเรียนดูแม่แบบวีดีโอแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่มีต่อแม่แบบวีดีโอดังนี้

2.2.1 นักเรียนคิดว่าหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้นำที่มีลักษณะอย่างไร เหมาะสมหรือไม่เพราะเหตุใด

2.2.2 นักเรียนรู้สึกอย่างไรถ้ามีผู้นำที่ไม่เป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

2.2.3 นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ว่าผู้นำควรมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

2.2.4 การกระทำของหัวหน้ากลุ่มควรแก่การเลียนแบบหรือไม่เพราะเหตุใด

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบวีดีโอกำหนดให้มีผู้แสดงเป็นหัวหน้ากลุ่ม 1 คน ในขณะที่นักเรียนแสดงผู้วิจัยคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเมื่อนักเรียนยังมีข้อบกพร่องอยู่ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับนักเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติของตนให้เหมาะสมเพิ่มขึ้น

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแม่แบบวีดีทัศน์
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 11

.....

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในทุก ๆ ลักษณะตามนิยามศัพท์เฉพาะ
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>แม่แบบที่ใช้</u>	แม่แบบเรื่อง “รวมพลังความคิดประดิษฐ์สิ่งของ”
<u>วัตถุประสงค์</u>	เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญและมีลักษณะของความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

การดำเนินการทดลอง

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยและบอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

2. ขั้นเสนอแม่แบบ

2.1 ผู้วิจัยเสนอแม่แบบเรื่อง “รวมพลังความคิดประดิษฐ์สิ่งของ” ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของแม่แบบวิดีโอ

2.2 เมื่อนักเรียนดูแม่แบบวิดีโอแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่มีต่อแม่แบบวิดีโอ ดังนี้

2.2.1 นักเรียนคิดว่าหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้นำที่มีลักษณะอย่างไร เหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

2.2.2 นักเรียนรู้สึกอย่างไรถ้ามีผู้นำที่ไม่เป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

2.2.3 นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ว่า ผู้นำควรมีลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

2.2.4 การกระทำของหัวหน้ากลุ่มควรแก่การเลียนแบบหรือไม่เพราะเหตุใด

2.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมของแม่แบบวิดีโอกำหนดให้มีผู้แสดงเป็นหัวหน้ากลุ่ม 1 คน ในขณะที่นักเรียนแสดง ผู้วิจัยคอยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เมื่อนักเรียนยังมีข้อบกพร่องอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับนักเรียน เพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติของตนให้เหมาะสมเพิ่มขึ้น

3. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดเห็น และเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจของนักเรียนในการดูแม่แบบวีดีโอ
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
3. สังเกตการสรุปของนักเรียน.

โปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 12

.....

หัวข้อเรื่อง การปัจฉิมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม ลา

จุดมุ่งหมาย เพื่อสรุปผลการเข้าร่วมโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบ

การดำเนินการทดลอง

1. ผู้ดำเนินการชี้แจงกับสมาชิกว่า “กิจกรรมนี้เป็นครั้งสุดท้ายของโปรแกรมการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ให้สมาชิกแต่ละคนพูดถึงความรู้สึกของคนที่มีการเข้าร่วมโครงการนี้ และแสดงความคิดเห็นของตนเองว่าการเข้าร่วมโครงการนี้ทำให้สมาชิกได้แง่คิดอะไรบ้าง หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนไปมากน้อยเพียงใด”

2. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมแล้วกล่าวคำอำลา ให้สมาชิกทุกคนจับมือกันเป็นวงกลมแล้วร้องเพลง “ลา”

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

กำหนดการใช้โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

วัน เดือน ปี เวลา	ครั้งที่	กิจกรรม
4 พ.ย.40 15.40-16.30 น.	1	ปฐมนิเทศ
6 พ.ย.40 15.40-16.30 น.	2	สวนสัตว์แสนสนุก
11 พ.ย.40 15.40-16.30 น.	3	แต่งงานทานเล่นละคร
13 พ.ย.40 15.40-16.30 น.	4	ผู้ใหญ่ลี
18 พ.ย.40 15.40-16.30 น.	5	ตาวีเศษ
20 พ.ย.40 15.40-16.30 น.	6	นิทานสามัคคี
25 พ.ย.40 15.40-16.30 น.	7	ของขวัญจากใจ
27 พ.ย.40 15.40-16.30 น.	8	เตรียมของไปเที่ยวเกาะ
2 ธ.ค.40 15.40-16.30 น.	9	งานวันเด็ก
4 ธ.ค.40 15.40-16.30 น.	10	ตาบอด
9 ธ.ค.40 15.40-16.30 น.	11	รวมพลังความคิด ประดิษฐ์สิ่งของ
11 ธ.ค.40 15.40-16.30 น.	12	ปัจฉิมนิเทศ

โปรแกรมการวิชาชีพสถานการณัจําลอง เพื่อพัฒนาผู้นําแบบประชาธิปไตย

ครั้งที่	หัวเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
1	ปฐมนิเทศ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมการวิชาชีพสถานการณัจําลองและระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียน 2. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ของการปรับพฤติกรรมผู้นําแบบประชาธิปไตย 3. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ของการวิชาชีพสถานการณัจําลอง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูเริ่มสนทนาเพื่อนำเข้าสู่กิจกรรมแล้วแจกกระดาษให้นักเรียนคนละ 1 แผ่นเพื่อเขียนแนะนำตนเองโดยบรรยายรูปร่างลักษณะหน้าตาของตนเองให้ชัด 2. รวบรวมกระดาษที่นักเรียนเขียนอ่านข้อความที่นักเรียนเขียนทีละคนแล้วให้เพื่อน ๆ ทายว่าเป็นผู้ใด แต่ถ้าใครเขียนแล้วเพื่อนยังทายไม่ถูกต้องให้ออกมาหน้าชั้นให้เพื่อนสัมภาษณ์เพิ่มเติม 3. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม 4. ครูและนักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากันและแจกโปรแกรมการวิชาชีพสถานการณัจําลองเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นําแบบประชาธิปไตยให้สมาชิกทุกคน 5. ครูแจ้งความมุ่งหมายของการวิชาชีพสมาชิกร่วมการทดลองโดยวิชาชีพสถานการณัจําลอง 6. ครูชี้แจงบทบาทและหน้าที่ของครูและนักเรียนในการเข้าร่วมการทดลอง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. โปรแกรมสถานการณัจําลอง 2. กระดาษ

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
2	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการจัดให้มีการวางแผนในการทำงาน	เพื่อให้ให้นักเรียนมีลักษณะการวางแผนในการทำงาน	<p>7. นักเรียนถามข้อข้องใจและปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์จำลอง</p> <p>8. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายความหมายของลักษณะของบุคคลที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย</p> <p>9. ครูนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ที่จะพบกันอีกครั้งต่อไป</p> <p>ตั้งแต่ครั้งที่ 2-11 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยใช้สถานการณ์จำลองทุกครั้งตามขั้นตอนต่อไปนี้</p> <p>ก. <u>ขั้นเตรียมการ</u> ผู้วิจัยบอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ เสาะเรื่องสถานการณ์จำลองที่จะนำมาใช้หลังจากนั้น</p>	
3	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการจัดให้มีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน	เพื่อให้ให้นักเรียนมีลักษณะมีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน	<p>นักเรียนและผู้วิจัยช่วยกันเลือกผู้แสดงและมอบหมายบทบาทการแสดงให้นักเรียนเหล่านั้น</p> <p>ข. <u>ขั้นดำเนินการ</u> ผู้วิจัยชี้แจงกฎเกณฑ์กติกาและวิธีปฏิบัติกิจกรรมแล้วให้นักเรียนแสดงบทบาทไปตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ในเวลา 10-15 นาที</p>	

ครั้งที่	หัวข้อเรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
4-5	ความเป็นผู้นำ แบบประชาธิปไตย โดยในลักษณะ การเปิดโอกาส ให้สมาชิก ทุกคนแสดง ความคิดเห็น	เพื่อให้นักเรียนมีลักษณะของ การเปิดโอกาสให้สมาชิก ทุกคนในกลุ่มแสดงความคิด เห็นโดยทั่วถึงกัน	ค. <u>ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย</u> ผู้วิจัยให้ นักเรียนทบทวนและวิเคราะห์ประ สพการณ์ต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติกิจ กรรมโดยเน้นที่กระบวนการเนื้อหา และผลดี ผลเสีย บรรยากาศของ การแสดงพฤติกรรม	
6-7	ความเป็นผู้นำ แบบประชาธิปไตย การให้ข้อ เสนอแนะหรือ แสดงความคิด เห็น	เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นความ สำคัญและมีลักษณะของการ ให้ข้อ เสนอแนะหรือแสดง ความคิดเห็น	ง. <u>ขั้นสรุป</u> ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกัน สรุปสาระข้อคิดที่ได้จากสถานการณ์ จำลองและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม <u>ประเมินผล</u> สังเกตจากการตอบ คำถามการอภิปรายและการสรุป ของนักเรียน	
8-9	ความเป็นผู้นำ แบบประชาธิปไตย การให้ข้อ เสนอแนะหรือ แสดงความคิด เห็น	เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นความ สำคัญและมีลักษณะของการ ให้ข้อ เสนอแนะหรือแสดง ความคิดเห็น		

ครั้งที่	หัวข้อ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
10-	ความเป็นผู้นำ	เพื่อให้นักเรียนสามารถเป็น		
11	แบบประชาธิปไตย	ผู้นำแบบประชาธิปไตย		
12	ปัจฉิมนิเทศ	<p>1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย</p> <p>2. เพื่อให้นักเรียนได้อภิปรายเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ได้จากการใช้สถานการณ์จำลองและการไปประยุกต์ใช้</p>	<p>1. ผู้วิจัยและนักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน</p> <p>2. ผู้วิจัยซักถามนักเรียนและทบทวนเกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยแล้วครูสรุปเพิ่มเติม</p> <p>3. ให้นักเรียนแต่ละคนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยและแสดงความคิดเห็นของตนเองว่าการเข้าร่วมโครงการนี้ สมาชิกได้แก่งคิดอะไรบ้างหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนได้มากน้อยเพียงใด</p> <p>4. ครูกล่าวขอใบงานนักเรียนทุกคนและกล่าวปิดการทดลอง</p>	

หมายเหตุ การทดลองแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 50 นาที

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 1

.....

หัวข้อเรื่อง การปฐมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม ไครเอ้ย

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมใช้สถานการณ์จำลองและระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียน

2. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ของการปรับพฤติกรรมผู้นำประชาธิปไตย

3. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ของการใช้สถานการณ์จำลอง

การดำเนินการทดลอง

1. ครูสนทนานำเข้าสู่กิจกรรมแล้วแจกกระดาษให้นักเรียนคนละ 1 แผ่น เพื่อเขียนแนะนำตนเองโดยบรรยายรูปร่างลักษณะหน้าตาของตนเองให้เด่นชัด

2. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ของการปรับพฤติกรรมผู้นำแบบประชาธิปไตย

3. เพื่อให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ของการใช้สถานการณ์จำลอง

4. ครูและนักเรียนหนึ่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากันและแจกโปรแกรมแบบประชาธิปไตยให้ทุกคน

คน

5. ครูแจ้งวัตถุประสงค์ของการให้สมาชิกมาช่วยการทดลองโดยใช้สถานการณ์จำลอง

6. ครูชี้แจงบทบาทและหน้าที่ของครูและนักเรียนในการเข้าร่วมทดลอง

7. นักเรียนถามข้อข้องใจและปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานการณ์จำลอง

8. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายความหมายของลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย

9. ครูนัดหมายวันเวลาและสถานที่ที่จะพบในครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและตั้งใจร่วมกิจกรรม

2. สังเกตจากการซักถามนักเรียน

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 2

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการจัดให้มีการวางแผนในการทำงาน
<u>ชื่อกิจกรรม</u>	สวนสัตว์แสนสนุก
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>จุดมุ่งหมาย</u>	เพื่อให้นักเรียนมีลักษณะมีการวางแผนในการทำงาน
<u>สื่อการสอน</u>	1. ดินน้ำมันก้อนใหญ่ 10 ก้อน 2. ไม้อัดรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง 12 นิ้ว ยาว 12 นิ้ว จำนวน 1 แผ่น

วิธีดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 4 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 ชั้นเตรียมการ

- 1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทดลองให้นักเรียนทราบ
- 1.2 จัดเตรียมสถานที่
- 1.3 ให้นักเรียนอาสาสมัคร 1 คน เตรียมตัวที่จะแสดงบทบาทเป็นหัวหน้ากลุ่ม
- 1.4 แจกอุปกรณ์ให้นักเรียน

ชั้นที่ 2 ชั้นดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยมอบดินน้ำมันและไม้อัดให้กลุ่มแล้วชี้แจงว่า “กิจกรรมนี้ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันปั้นดินน้ำมันเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เท่าที่สมาชิกสามารถจะทำได้แล้วนำมาจัดวางบนไม้อัดให้สวยงามและจัดตกแต่งให้เหมือนสวนสัตว์ตามจินตนาการ” โดยให้หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมนี้และก่อนที่จะลงมือทำให้เวลา 10 นาที เพื่อประชุมปรึกษาหารือวางแผนการทำงานกันดังนี้

- 2.1 จะปั้นสัตว์อะไรบ้าง
- 2.2 จะสร้างสวนสัตว์ให้มีลักษณะอย่างไร
- 2.3 แบ่งงานกันว่าใครจะทำอะไรบ้าง

เมื่อสมาชิกประชุมปรึกษาหารือวางแผนทำงานกันแล้วจึงให้ทำงานจนเสร็จ

เรียบร้อยภายใน 20 นาที

ชั้นที่ 3 ชั้นวิเคราะห์และอภิปราย

ผู้วิจัยให้นักเรียนทบทวนและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติกิจกรรมแล้วร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

- 3.1 หัวหน้ากลุ่มมีวิธีการทำงานอย่างไร
- 3.2 สมาชิกรู้สึกอย่างไรเมื่อมีโอกาสประชุมปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการทำงาน
- 3.3 ถ้าหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้สั่งงานโดยไม่ให้มีการประชุมปรึกษาหารือกันสมาชิกจะรู้สึกอย่างไร
- 3.4 ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการทำงานของสมาชิก
2. สังเกตจากการร่วมอภิปรายของสมาชิก

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 3

หัวข้อเรื่อง ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการจัดให้มีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน
ชื่อกิจกรรม แต่งนิทานเล่นละคร

เวลา 50 นาที

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้นักเรียนมีลักษณะมีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน
สื่อการสอน

1. ภาพตัวละคร คือ ตา ยาย แมวแก่ เด็กหญิง และสุนัขจิ้งจอก
2. อุปกรณ์เล่นละครคือ ผ้าขาวม้า กระป๋องตักน้ำ กล้องกระดาษขนาดใหญ่ เชือกผูกของ

จาน ช้อน และกระเป๋านักเรียน

วิธีดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 4 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 ชั้นเตรียมการ

- 1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทดลองให้นักเรียนทราบ
- 1.2 จัดเตรียมสถานที่
- 1.3 แจกอุปกรณ์ให้กับนักเรียน

ชั้นที่ 2 ชั้นดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยให้สมาชิกดูภาพตัวละครทั้ง 5 ตัว คือ ตา, ยาย, แมวแก่, เด็กหญิง, สุนัขจิ้งจอก ให้สมาชิกนำตัวละครที่กำหนดให้มาแต่งเป็นนิทาน 1 เรื่อง เพื่อนำไปแสดงละคร โดยขออาสาสมัคร หัวหน้ากลุ่ม 1 คน เป็นผู้นำ

ชั้นที่ 3 ชั้นวิเคราะห์และอภิปราย

ผู้วิจัยให้นักเรียนทบทวนและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติกิจกรรม

ชั้นที่ 4 ชั้นสรุป

นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และช่วยกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมในหัวข้อต่อไปนี้

- 4.1 กลุ่มมีขั้นตอนในการทำกิจกรรมอย่างไร
- 4.2 ในการทำงานมีปัญหาอะไรบ้าง
- 4.3 เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นแล้ว หัวหน้าและสมาชิกแก้ปัญหาอย่างไร
- 4.4 การแก้ปัญหาโดยหัวหน้าเพียงคนเดียวกับการแก้ปัญหาโดยกลุ่มที่มีการปรึกษาหารือกันมีผลแตกต่างกันอย่างไร
- 4.5 ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการทำงานของสมาชิก
2. สังเกตจากการร่วมอภิปรายของสมาชิก

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 4

-
- หัวข้อเรื่อง ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นโดยทั่วถึงกัน
- ชื่อกิจกรรม ผู้ใหญ่ลี
- เวลา 50 นาที
- จุดมุ่งหมาย เพื่อให้นักเรียนมีลักษณะของการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นโดยทั่วถึงกัน
- สื่อการสอน เอกสาร “ผู้ใหญ่ลี”
- วิธีดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 4 ชั้น ดังนี้
- ชั้นที่ 1 ชั้นเตรียมการ
- 1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทดลองให้นักเรียนทราบ
 - 1.2 จัดเตรียมสถานที่ให้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด
 - 1.3 ให้นักเรียนอาสาสมัครจำนวน 6 คน เตรียมตัวที่จะแสดงบทบาทตามเอกสาร “ผู้ใหญ่ลี”
 - 1.4 แจกเอกสารเรื่อง “ผู้ใหญ่ลี” แก่นักเรียนที่ร่วมแสดงและนักเรียนทุกคน
- ชั้นที่ 2 ชั้นดำเนินกิจกรรม
- นักเรียนแสดงบทบาทตามสถานการณ์จำลองเรื่อง “ผู้ใหญ่ลี” ไปตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ สำหรับนักเรียนที่ไม่แสดงให้ตั้งใจดู
- ชั้นที่ 3 ชั้นวิเคราะห์และอภิปราย
- ผู้วิจัยให้นักเรียนทบทวนและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมในหัวข้อต่อไปนี้
- 3.1 ผู้ใหญ่ลีเป็นผู้นำที่มีลักษณะอย่างไร
 - 3.2 ผู้ใหญ่ลีทำอย่างไรเมื่อสมาชิกบางคนพูดมากเกินไปหรือแย้งผู้อื่นพูด
 - 3.3 ผู้ใหญ่ลีทำอย่างไรเมื่อสมาชิกบางคนไม่พูดเลย
 - 3.4 การเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนได้แสดงความคิดเห็นโดยทั่วถึงกันทำได้
อย่างไรบ้าง
 - 3.5 ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้ และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 4 สรุป

นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงของนักเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและสรุป

ผู้ใหญ่ลี

ผู้ใหญ่ลีเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลหนองบัวใหญ่ และเป็นประธานคณะกรรมการหมู่บ้านด้วย คณะกรรมการหมู่บ้านมีทั้งหมด 6 คน คือ ผู้ใหญ่ลี ตำ แดง เขียว ขาว และแข่ง ผู้ใหญ่ลีเป็นผู้ใหญ่บ้านที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย เมื่อจะทำการใดมักจะประชุมปรึกษาหารือคณะกรรมการหมู่บ้านและลูกบ้านเสมอ การประชุมครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายคือ ผู้ใหญ่ลีต้องการปรึกษาหารือกับคณะกรรมการหมู่บ้านว่า ทางอำเภอส่งหมู่บ้านหมู่ที่ 1 เข้าประกวดหมู่บ้านพัฒนาดีเด่น จึงควรจะพัฒนาหมู่บ้านในด้านใดบ้าง และคณะกรรมการหมู่บ้านแต่ละคนรับผิดชอบเรื่องใด ผู้ใหญ่ลีเปิดโอกาสให้กรรมการทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ แต่ดำซึ่งเป็นกรรมการหมู่บ้านคนหนึ่งเป็นคนช่างพูด และมักจะแย่งคนอื่นพูดแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ ผู้ใหญ่เห็นว่าดำเป็นคนที่มีความคิดดี ๆ จึงเปิดโอกาสให้พูดจนจบเรื่องหนึ่ง แล้วสรุปและให้กรรมการคนอื่นได้พูดบ้าง แต่งเป็นกรรมการอีกคนหนึ่งที่กำลังแสดงความคิดเห็นเช่นเดียวกับดำ แต่เขาจะรอให้ผู้อื่นพูดจนจบเรื่อง แล้วจึงแสดงความคิดเห็นของตนเองเมื่อพูดพอสมควรแล้วก็หยุดให้ผู้อื่นพูดบ้าง เขียวและขาวเป็นกรรมการไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเพราะไม่แน่ใจว่าความคิดเห็นของตนเองจะได้รับการยอมรับหรือไม่ จึงนั่งเฉยเสียไม่พูดอะไร จนกระทั่งผู้ใหญ่ลีซักถามและเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเขาจึงยอมพูด ส่วนแข่งเป็นคนที่ไม่ค่อยพูดไม่ค่อยคุยกับผู้อื่นจึงไม่ยอมพูดเช่นกัน ผู้ใหญ่ลีต้องขอให้แสดงความคิดเห็นเขาจึงยอมพูด เมื่อกรรมการทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงแล้ว ผู้ใหญ่ลีจึงสรุปว่าใครเสนอเรื่องอะไรและจะรับผิดชอบเรื่องใดบ้าง กรรมการทุกคนมีความพึงพอใจและตั้งใจว่าจะทำงานที่ได้ร่วมกันวางแผนนี้อย่างดีที่สุด เพราะเขาได้มีส่วนร่วมในการวางแผนครั้งนี้ด้วย

บทบาทของผู้ใหญ่ลี

ฉันทชื่อลี ชาวบ้านเรียกว่าผู้ใหญ่ลี ฉันทเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลหนองบัวใหญ่และเป็นประธานคณะกรรมการหมู่บ้านด้วย หมู่บ้านของฉันทได้รับคัดเลือกจากอำเภอให้เข้าประกวดหมู่บ้านพัฒนาดีเด่น ฉันทจึงนำเรื่องนี้มาประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านให้กรรมการแต่ละคนเสนอว่าควรพัฒนาในเรื่องใดและใครจะอาสารับผิดชอบเรื่องใด มีกรรมการบางคนช่างพูดและแย่งพูดเพียงคนเดียว ไม่เปิดโอกาสให้กรรมการคนอื่นได้พูดเลย ฉันทจึงให้เขาพูดจนจบตอนหนึ่งหรือเรื่องหนึ่งก่อนแล้วสรุปว่า “ที่ดำพูดมาก็เป็นความคิดที่ดี ฉันทคิดว่ากรรมการคนอื่นก็มีความคิดดี ๆ เหมือนกัน แล้วแต่งละมีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง” เมื่อแต่งพูดจบแล้ว ถ้าดำต้องการแสดงความคิดเห็นอีกก็เปิดโอกาสให้เขาพูดจนจบอีกเรื่องหนึ่ง ฉันทสังเกตเห็นว่ากรรมการ 3 คน คือ เขียว ขาว และ แข่ง นั่งเฉย ไม่แสดงความคิดเห็นเลย ฉันทจึงพูดว่า “ในเรื่องนี้เขียวมีความคิดเห็นอะไรที่จะเสนอหรือไม่” หรือ “ขาวก็คงมีความคิดเห็นที่จะเสนอบ้าง พูดให้คนอื่นรู้บ้างคงจะดีนะ” หรือ “เราฟังความคิดเห็นกรรมการมาหลายคนแล้ว อยากฟังความคิดเห็นของคนที่นั่งเฉย ๆ อยู่บ้าง หรือ ใครมีความคิดเห็นอะไรอีกเสนอมาได้เลย” หรือ “ใครมี

อะไรจะเสนออีกไหม” เมื่อไม่มีใครเสนอความคิดแล้ว ประธานจึงสรุปเรื่องที่เสนอมาในการประชุมครั้งนี้ว่ามีใครเสนอเรื่องอะไรและรับผิดชอบเรื่องใดบ้าง

บทบาทของดำ

ฉันชื่อดำ ฉันเป็นคนที่ชอบแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ไม่สนใจว่าใครต้องการพูดหรือไม่ถ้าฉันแย้งพูดได้ฉันก็แย้งพูดก่อน ถ้าผู้ใหญ่ลืมนึกความคิดเห็นของกรรมการหมู่บ้านคนอื่น ฉันก็จะหยุดพูดและให้คนอื่นได้พูดบ้าง เมื่อกรรมการคนอื่นพูดจบแล้วและไม่มีใครพูดฉันก็จะพูดอีก เรื่องที่ฉันเสนอในการพูดครั้งที่ 1 คือ เสนอให้มีการทำรั้วบ้านทุกบ้าน เพราะทำให้หมู่บ้านสวยงาม ป้องกันขโมยได้ และยังเป็นที่พักผักสวนครัว เช่น ต้นกระถิน หรือต้นไม้ได้อีกด้วย ฉันขอรับหน้าที่ในการส่งเสริมให้ชาวบ้านทุกคนทำรั้ว โดยจะทำที่บ้านของฉันเป็นตัวอย่างก่อน เรื่องที่ฉันจะเสนอต่อไปคือ การขุดบ่อเลี้ยงปลาเป็นอาชีพรอง นอกจากทำนา ทำให้มีปลารับประทานและเพิ่มพูนรายได้อีกด้วย ถ้ามีโอกาสอีกฉันจะพูดเรื่องการซ่อมแซมถนนที่ชำรุดมากแล้ว โดยการร่วมมือร่วมใจกันทำคนละเล็กละน้อยก็จะช่วยให้ถนนที่ผ่านหมู่บ้านมีสภาพดีขึ้น

บทบาทของแดง

ฉันชื่อแดง ฉันเป็นคนที่กล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น แต่ฉันให้คนอื่นพูดจนจบเสียก่อน ฉันจึงแสดงความคิดเห็น ฉันเสนอความคิดเห็นว่า ควรส่งเสริมให้มีการทำสวนส้มทุกบ้านเพราะทำให้สะอาดและป้องกันการเผยแพร่เชื้อโรค ชาวบ้านบางคนถ่ายอุจจาระในสวนหรือในไร่นาทำให้สกปรกหรือไม่สะดวก เช่น เวลาฝนตก หรือตอนกลางคืนก็จะออกไปทุ่งไม่ได้ ฉันรับอาสาจะดูแลและส่งเสริมในเรื่องนี้หลังจากขายข้าวแล้วคงพอจะมีเงินซื้ออุปกรณ์ทำสวนส้มได้

บทบาทของเขียว

ฉันชื่อเขียว ฉันเป็นคนที่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เพราะเกรงว่าความคิดเห็นของฉันจะไม่ดีไม่มีใครยอมรับ ฉันจึงนั่งเฉยไม่ยอมพูดอะไร จนกระทั่งผู้ใหญ่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นโดยการพูดว่า “ใครมีความคิดเห็นอย่างไรอีกบ้าง เสนอมาได้เลย” ฉันจึงเสนอว่าควรให้มีศาลาอ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ทำศาลาจากไม้ไผ่หลังคาด้วยหญ้าคา และขอรับบริจาคจากชาวบ้าน ทุกบ้านคนละเล็กละน้อยเพื่อเป็นกองทุนซื้อหนังสือพิมพ์ ชาวบ้านจะได้อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวันทำให้ความรู้กว้างขวางและเป็นการฝึกอ่านหนังสืออยู่เสมอ ทำให้ไม่ลืมการอ่านหนังสืออีกด้วย ฉันรับอาสาดูแลเรื่องนี้เอง

บทบาทของเซ่ง

ฉันชื่อเซ่ง ฉันเป็นคนที่พูดช้า พูดไม่ทันคนอื่น จึงนั่งเฉยเสีย ไม่แสดงความคิดเห็นอะไรจนผู้ใหญ่เปิดโอกาสให้พูดว่า “เราฟังความคิดเห็นของหลายคนแล้ว เราต้องการจะฟังความคิดเห็นของคนที่ยังไม่ได้พูดบ้าง

ฉันจึงเสนอความคิดเห็นของฉันว่าควรส่งเสริมให้ทุกบ้านปลูกพืชผักสวนครัว เพราะจะทำให้ประหยัดรายจ่าย และอาจมีรายได้เพิ่มขึ้นอีก นอกจากนี้ผักที่ปลูกเองยังสดน่ารับประทานและไม่มียาฆ่าแมลงอีกด้วย ฉันรับอาสาจะทำเป็นตัวอย่างในเรื่องนี้ เพราะตอนนี้ฉันก็มีผักอยู่หลายแปลงแล้ว

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 5

- หัวข้อเรื่อง** ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นโดยทั่วถึงกัน
- ชื่อกิจกรรม** ตาวิเศษ
- เวลา** 50 นาที
- จุดมุ่งหมาย** เพื่อให้นักเรียนมีลักษณะของการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นโดยทั่วถึงกัน
- สื่อการสอน** เอกสารที่แจกให้หัวหน้ากลุ่มและสมาชิก
- วิธีดำเนินการทดลอง** ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 4 ชั้น ดังนี้
- ชั้นที่ 1 ชั้นเตรียมการ**
- 1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทดลองให้นักเรียนทราบ
 - 1.2 เตรียมจัดสถานที่ให้ใกล้เคียงกับสภาพจริงมากที่สุด
 - 1.3 ให้นักเรียนอาสาสมัครจำนวน 1 คนเตรียมตัวที่จะแสดงบทบาทเป็นหัวหน้ากลุ่ม จำนวน 6 คนแสดงบทบาทเป็นสมาชิกคนที่ 1-6 จำนวน 1 คนเป็นเลขานุการผู้จัดบันทึก
 - 1.4 แจกเอกสารให้หัวหน้ากลุ่มและสมาชิก
- ชั้นที่ 2 ชั้นดำเนินกิจกรรม**
- ผู้วิจัยชี้แจงกับสมาชิกว่าสมมุติว่านักเรียนทั้ง 8 คน เป็นคณะกรรมการตาวิเศษ มีหน้าที่ดูแลความสะอาดของโรงเรียน ตอนนี้เห็นว่าโรงเรียนของเราสกปรกมาก คณะกรรมการจึงประชุมกันเพื่ออภิปรายว่า “ทำอย่างไรโรงเรียนของเราจึงจะสะอาดขึ้น” ผู้วิจัยชี้แจงบทบาทให้สมาชิกแต่ละคนเข้าใจว่าควรสวมบทบาทอย่างไร
- ชั้นที่ 3 ชั้นวิเคราะห์และอภิปราย**
- ผู้วิจัยให้นักเรียนทบทวนและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติกิจกรรมแล้วร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
- บรรยากาศในการทำงานเป็นอย่างไร
 - ในการทำงานมีปัญหาอะไรหรือไม่
 - หัวหน้ากลุ่มให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นอย่างไรบ้าง
 - ข้อคิดเห็นที่ได้จากกิจกรรมนี้และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
- ชั้นที่ 4 ชั้นสรุป**
- นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
- การประเมินผล**
1. สังเกตจากการอภิปรายของสมาชิก
 2. สังเกตจากการแสดงบทบาทของหัวหน้ากลุ่ม

บทบาทของหัวหน้ากลุ่ม

1. เป็นผู้นำการอภิปรายโดยการแจ้งหัวข้อเรื่องให้สมาชิกทราบและเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนแสดงความคิดเห็นโดยทั่วถึงกัน

2. เมื่อสมาชิกในกลุ่มแสดงความคิดเห็นแล้ว ผู้นำจึงแสดงความคิดเห็นเช่นให้ข้อเสนอแนะด้านวิธีการต่าง ๆ

3. ถ้ามีการพูดวาทหรือพูดนอกเรื่องไม่เกี่ยวกับหัวข้ออภิปราย ผู้นำควรพูดว่า “ฉันคิดว่าเรื่องที่เรากำลังพูดอยู่นี้ ไม่เกี่ยวกับหัวข้อที่เราอภิปรายกัน เรามาพูดเกี่ยวกับเรื่องการรักษาความสะอาดจะดีกว่า”

4. ถ้าสมาชิกถกเถียงกันในประเด็นเล็กน้อยนานเกินไป ให้สรุปประเด็นนั้นและนำเรื่องอื่นมาพูดต่อไปเช่น “ที่เราพูดกันมาสรุปว่า ทุกคนก็ต้องให้โรงเรียนของเราสะอาด แต่ไม่ทราบจะทำอย่างไรให้คนอื่นร่วมมือด้วย”

5. ถ้าสมาชิกนั่งเงียบไม่ยอมอภิปราย แต่การอภิปรายยังไม่ยุติ ผู้นำควรถามว่า “ใครมีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง” หรือเสนอความคิดเห็นของตนแล้วถามสมาชิกว่า “ฉันมีความคิดเห็นอย่างนี้ สมาชิกคนอื่นคิดว่าเป็นอย่างไรบ้าง” เพื่อให้การอภิปรายดำเนินไปโดยไม่หยุดชะงัก

6. การให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นของผู้นำกลุ่ม ไม่ควรพูดในลักษณะเป็นคำสั่งหรือเชิงบังคับ แต่ควรเสนอเป็นความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่มีเหตุผลให้กลุ่มพิจารณา

บทบาทของสมาชิกคนที่ 1 และคนที่ 2
เมื่อหัวหน้าแจ้งหัวข้อให้ทราบว่าจะประชุมเรื่องเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดของโรงเรียน ฉันจะชวนสมาชิกอีกคนหนึ่งคุยเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสะอาด เช่น เรื่องการไปทัศนศึกษาที่สุโขทัยตอนปิดเทอมว่าจะไปที่ไหนบ้าง และเรื่องการเมารถของนักเรียนที่เกิดขึ้นเสมอเมื่อเดินทางไกล เมื่อหัวหน้าพูดว่า “ฉันคิดว่าเรื่องที่เรากำลังพูดอยู่นี้ ไม่เกี่ยวกับหัวข้อที่เราอภิปรายกัน เรามาพูดเรื่องการรักษาความสะอาดจะดีกว่า” ฉันจึงหยุดพูดนอกเรื่อง และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดของโรงเรียนตามความคิดเห็นของฉันต่อไป

บทบาทของสมาชิกคนที่ 3 และคนที่ 4

เมื่อสมาชิกคนอื่น ๆ พูดไปได้สัก 2 - 3 คนแล้ว ฉันกับเพื่อนอีก 1 คน จะถกเถียงกันว่า “เราจะมีวิธีบังคับให้คนอื่นช่วยรักษาความสะอาดได้อย่างไร เพราะคณะกรรมการตาวิเศษไม่มีอำนาจลงโทษใคร คงจะไม่มีใครเชื่อฟังและปฏิบัติตาม” เพื่อนอีกคนหนึ่งจะแย้งว่า “ถ้าเช่นนั้นควรจะลาออกเสียดีกว่า เพราะถ้าไม่มีอำนาจจะบังคับใคร การจะมาประชุมอภิปรายอย่างนี้ก็เสียเวลาเปล่า แต่ฉันคิดว่าเราน่าจะมีวิธีการจะชักจูงใจนักเรียนคนอื่นได้ โดยไม่ต้องบังคับ” จะถกเถียงกันอยู่อย่างนี้ จนหัวหน้าสรุปให้และเสนอความคิดเห็นของหัวหน้าเอง ฉันจึงหยุดพูด

บทบาทของสมาชิกคนที่ 5,6,7

ฉันนั่งนิ่งไม่ยอมพูดอะไร จนกว่าผู้นำจะพูดว่า “ใครมีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง” หรือเมื่อผู้นำแสดงความคิดเห็นของตนแล้วถามสมาชิกว่า “ฉันมีความคิดเห็นอย่างนี้ สมาชิกคนอื่นคิดว่าเป็นอย่างไรบ้าง” ฉันจึงแสดงความคิดเห็นของฉันเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดของโรงเรียนตามที่ได้คิดไว้

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 6

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็น
<u>ชื่อกิจกรรม</u>	นิทานสามัคคี
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>จุดมุ่งหมาย</u>	เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญและมีลักษณะของการให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็น
<u>สื่อการสอน</u>	1. ข้อความนิทานตัดเป็นส่วน ๆ 16 ส่วน 2. ข้อมูลพิเศษของหัวหน้ากลุ่ม
<u>วิธีดำเนินการทดลอง</u>	ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 4 ชั้น ดังนี้
	<u>ชั้นที่ 1 ชั้นเตรียมการ</u>
	1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทดลองให้นักเรียนทราบ
	1.2 จัดเตรียมสถานที่
	1.3 ให้นักเรียนอาสาสมัครจำนวน 3 คน เตรียมตัวที่จะแสดงบทบาทเป็นหัวหน้า 1 คน เลขานุการ 1 คน ผู้รายงาน 1 คน
	1.4 แจกเอกสารเรื่องนิทานสามัคคีแก่นักเรียนที่ร่วมแสดงและสมาชิกทุกคนคนละ 2 ข้อความ แล้วชี้แจงกับสมาชิกว่าข้อความที่สมาชิกแต่ละคนได้รับถ้านำมาเรียงกันให้ถูกต้องจะเป็นนิทาน 1 เรื่อง ให้สมาชิกแต่ละคนแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะจากข้อมูลที่ตนได้รับ เพื่อจัดลำดับว่าข้อความของตน ห้ามให้สมาชิกอื่นอ่าน แต่สามารถพูดหรืออ่านให้สมาชิกอื่นฟังได้
	<u>ชั้นที่ 2 ชั้นดำเนินกิจกรรม</u>
	นักเรียนดำเนินการต่อนิทานตามบทบาท
	<u>ชั้นที่ 3 ชั้นวิเคราะห์และอภิปราย</u>
	ผู้วิจัยให้นักเรียนทบทวนและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติกิจกรรมในหัวข้อต่อไปนี้
	3.1 กลุ่มมีวิธีการทำงานอย่างไร
	3.2 หัวหน้ากลุ่มมีวิธีการทำงานอย่างไร
	3.3 ถ้าสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่แสดงความคิดเห็น หรือให้ข้อมูลของตน จะมีผลต่องานของกลุ่มอย่างไร

3.4 การที่หัวหน้าให้ข้อมูล หรือข้อเสนอแนะเมื่อถึงคราวจำเป็นมีประโยชน์ต่อกลุ่ม
อย่างไร

3.5 การให้ข้อมูล หรือให้ข้อเสนอแนะของหัวหน้าควรทำอย่างไร

3.6 ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้ และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุป

นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรมของนักเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและสรุป

นิทานที่แจกให้แบ่งเป็น 16 ส่วน

อ้วนและผอมเป็นเพื่อนกัน คนหนึ่งอ้วนมาก คนหนึ่งผอมมาก เจ้าอ้วนนั้นกินทั้งวันและเจ้าผอมกินนอนทั้งวัน พ่อของทั้งสองเปื้อนลูกชายของตัวเองมาก

วันหนึ่งพ่อของผอมไปหาปลาในทะเล แต่ผอมกินนอนหลับอย่างเดียว จนปลาถูกผู้อื่นขโมยไปหมด พ่อของผอมโกรธมาก

“ตื่นเดี๋ยวนี้ เจ้าลูกซี้เกียจ ไปไหนก็ไป ข้าเบื้อที่จะเลี้ยงเจ้าแล้ว” พ่อของผอมไล่ออกจากบ้าน ผอมคลานออกมาจากบ้านอย่างเชื่องช้า

ที่บ้านของอ้วน อ้วนกำลังหาของกินในบ้านกินอย่างหิวกระหายจนหมด เมื่อแม่ของอ้วนกลับมาบ้านก็มองหาอาหาร ไม่เห็นมีอะไรเหลืออยู่เลย ก็โกรธและรู้ว่าต้องเป็นอ้วนแน่ ๆ

“ไปนะ เจ้าลูกตะกละ มีอะไรก็กินหมด อย่างนี้เลี้ยงไม่ได้” เจ้าอ้วนเดินออกจากบ้านในมือยังถือกล้วยมาอีกหนึ่งหวี

อ้วนกับผอมเดินมาเจอกันระหว่างทาง ต่างคนต่างก็เล่าเรื่องตัวเองให้ฟัง แล้วก็ร้องไห้

“ฮือ ฮือ ที่นี่ ข้าจะหาของกินได้จากที่ไหน” เจ้าอ้วนคร่ำครวญ

“โฮ โฮ ข้าก็เหมือนกัน แล้วข้าจะไปนอนที่ไหน” เจ้าผอมร้องบ้าง

ทั้งสองเดินกอดคอร้องไห้ไปตามทาง แล้วก็ปรึกษารือกันว่าจะล่องเรือออกผจญภัยไปเรื่อย ๆ

เมื่อล่องเรือออกไปแล้ว อ้วนก็ถามผอมว่า “ผอม เจ้าบังคับเรือได้หรือเปล่า”

“เปล่า ข้าบังคับเรือไม่เป็น แล้วเจ้าล่ะเป็นหรือเปล่า” อ้วนตอบว่า “ข้าก็ไม่เป็นเหมือนกัน ดายล่ะเราทั้งสองคนต้องอดตายแน่ ๆ เลย”

ขณะที่ทั้งสองคนจวนจะไปไม่ไหว ก็เห็นเรือใบลำหนึ่งแล่นตรงมา ทั้งคู่ดีใจลุกขึ้นไชโย ก็มีเสียงดัง ปัง ! ปัง ! มาแทน

“ข้าคือโจรสลัดดำ แห่งทะเลตะวันออก เจ้าอย่าได้คิดหนี” อ้วนกับผอมตกใจจนตัวสั่น เมื่อเห็นโจรสลัดดำเดี่ยวขึ้นมาบนเรือ แต่ทั้งสองคนไม่มีสมบัติอะไรที่จะให้โจรสลัด โจรจึงจะฆ่าทิ้ง

“อย่าฆ่าพวกเราเลย เรายอมรับใช้พวกท่าน” ทั้งสองอ้อนวอน โจรสลัดเลยเอาตัวอ้วนกับผอมไปรับใช้ที่เกาะกลางทะเล อ้วนเป็นคนกินเก่ง เขาจึงค่อย ๆ กินอาหารของโจรสลัดเกือบหมด และผอมก็นอนทั้งวัน จนเจ้าโจรสลัดโกรธมาก

“เจ้าอ้วน เจ้าผอม เจ้าจะต้องออกไปช่วยปล้น ไม่อย่างนั้นข้าอาจจะฆ่าเจ้าได้” โจรสลัดขู แต่เจ้าอ้วนก็กินอาหารที่เตรียมไว้เป็นเสบียงจนหมด พวกลูกน้องโจรสลัดอดอาหารไม่มีแรงปล้น เจ้าผอมซึ่งต้องเป็นคนสังเกตการณ์ก็หลับจนไม่รู้ว่ามีเรือผ่านไปกี่ลำ หัวหน้าโจรจึงไล่ทั้งสองคนออกจากเกาะ

อ้วนกับผอมเศร้าสร้อย ทั้งสองเดินไปพบแหล่งที่ซ่อนทรัพย์สมบัติของโจรสลัดทั้งสองดีใจแต่ไม่รู้ว่าจะเอาทรัพย์สมบัติเหล่านั้นไปอย่างไร เจ้าหัวหน้าโจรจึงจะไม่เห็นทั้งสองช่วยกันหาทาง ในที่สุดก็นึกได้

“เราต้องเข้าไปหาโจรสลัดอีกครั้งหนึ่ง ทำให้มันสงสารเรา”

อ้วนกับผอมจึงกลับไปหาโจรสลัดและอ้วนอ้อนวอนให้รับไว้รับใช้อีกครั้ง พวกเขารับปากจะไม่กินอาหารมากและนอนหลับอีกต่อไป โจรสลัดเลยให้ทั้งคู่ไปเป็นพ่อครัวทำอาหาร

“อ้วน ข้าไม่ได้นอนเลย” ผอมบ่น

“ข้าก็เหมือนกันไม่ได้กินเลย” อ้วนบอก

ทั้งคู่ต้องทำครัวให้โจรสลัดกิน และคิดหาทางเอาสมบัติไปด้วย อ้วนและผอมโดนใช้ทำงานหนักจนกลายเป็นคนใหม่ ไม่ใช่เกียจและกินจุเหมือนเดิม

วันหนึ่งจอมโจรสลัดอยากจะกินแดงกวางและกะหล่ำปลี จึงบอกคนทั้งสองให้ไปเก็บแดงกวางและกะหล่ำปลีที่ปลูกไว้ อ้วนกับผอมเก็บผักไปก็คิดหาทางหนีไปด้วย

“ข้าหนีได้แล้ว” ทั้งสองร้องขึ้นพร้อม ๆ กัน ทั้งสองค่อยกระซิบแผนการของตัวเอง ในตอนกลางคืน ทั้งสองแอบไปยังที่ซึ่งโจรสลัดได้ซ่อนสมบัติไว้ แล้วเลือกเอาของมีค่าเหล่านั้นมาแอบไว้ในห้องครัว แล้วจัดการคว้านไส้แดงกวางและกะหล่ำปลี เอาเพชรพลอยใส่ลงไป แล้วนำกลับไปวางไว้ที่ร่องผักตามเดิม

เมื่อโจรสลัดออกเรือไปปล้น อ้วนกับผอมก็เข้าไปหาและบอกกับโจรว่า เขาต้องการกลับไปเยี่ยมพ่อแม่บ้าง โจรสลัดเห็นใจที่อ้วนผอมรับใช้มานาน ก็อนุญาต แต่มีข้อแม้ว่า ทั้งสองคนจะต้องไม่หยิบสมบัติล้ำค่าบนเกาะไป

“ข้าขอเพียงแดงกวางกับกะหล่ำปลีไปฝากพ่อแม่ของข้าได้หรือเหล่า” อ้วนกับผอมถาม

“ฮ่าฮ่า ข้าอนุญาตให้เจ้าเอาผักไร้ค่านั้นไปได้”

อ้วนกับผอมจึงรีบไปเก็บผักของตัวเองที่วางเอาไว้ ใส่แข่งแล้วกลับมาลงเรือ อ้วนกับผอมแยกกับโจรสลัดพร้อมกับแข่งผัก กลับมาที่บ้านตัวเอง บรรดาพ่อแม่ต่างก็ดีใจ แม้ว่าจะเคยโมโหลูกชายของตัวเอง

อ้วนและผอมเอาสมบัติที่ได้มาจากโจรให้พ่อแม่ของตัวเอง เขากลับกลายเป็นคนร่ำรวยในไม่ช้า และตั้งใจทำมาหากิน ไม่เกียจคร้านและกินจุเหมือนแต่ก่อนอีกเลย

ข้อมูลพิเศษของหัวหน้ากลุ่ม

อ้วนและผอมเป็นเพื่อนกัน อ้วนเป็นคนชอบกิน ส่วนผอมเป็นคนชอบนอน พ่อแม่ของคนทั้งสองเบื่อลูกชายของตัวเองมาก จึงไล่อ้วนและผอมออกจากบ้าน อ้วนและผอมมาพบกันทั้งสองปรึกษากันว่าจะล่องเรือผจญภัยไปเรื่อย ๆ เมื่อล่องเรือออกไปแล้ว เขาถูกโจรสลัดด่าปล้น แต่ทั้งสองไม่มีสมบัติอะไรให้โจรสลัด โจรจึงจะฆ่าทั้ง อ้วนและผอมขอเป็นคนรับใช้โจรสลัด แต่อ้วนกินเก่งและผอมก็นอนเก่ง จนโจรสลัดโกรธมาก บังคับให้ทั้งสองออกไป แต่เจ้าอ้วนกินอาหารที่เตรียมไว้เป็นเสบียงจนหมด เจ้าผอมก็หลับจนไม่รู้ว่ามีเรือผ่านไปกี่ลำ หัวหน้าโจรจึงไล่ทั้งสองคนออกจากเกาะ ทั้งสองเดินไปพบที่ซ่อนทรัพย์สมบัติของโจรสลัด จึงช่วยกันคิดหาทางนำสมบัติไปจากเกาะนั้น อ้วนและผอมจึงขอ

กลับไปรับใช้โจรสลัดอีก โจรสลัดจึงให้ทั้งคู่เป็นพ่อครัวทำอาหาร อ้วนและผอมทำงานหนักจนกลายเป็นคนใหม่ ไม่ใช่เกียจและกินจุเหมือนเดิม วันหนึ่งอ้วนและผอมไปเก็บแตงกวาและกะหล่ำปลีที่ปลูกไว้ เขาจึงนึกได้ว่าควรนำเอาเพชรพลอยใส่ไว้ในแตงกวาและกะหล่ำปลี แล้วนำไปวางไว้ในร่องผักตามเดิม แล้วอ้วนกับผอมก็ไปขอลากลับไปเยี่ยมพ่อแม่ โจรสลัดก็อนุญาต แต่มีข้อแม้ว่าทั้งสองจะต้องไม่หยิบของมีค่าบนเกาะไป อ้วนและผอมจึงขอนำแตงกวาและกะหล่ำปลีไปฝากพ่อแม่ โจรสลัดอนุญาต เมื่อกลับถึงบ้านเขากลับกลายเป็นคนร่ำรวยและตั้งใจทำมาหากิน ไม่เกียจคร้านและกินจุเหมือนแต่ก่อนอีกเลย

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 7

.....

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความ
<u>ความ</u>	คิดเห็น
<u>ชื่อกิจกรรม</u>	ของขวัญจากใจ
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>จุดมุ่งหมาย</u>	เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญและมีลักษณะของการให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความ
<u>สื่อการสอน</u>	กลองของขวัญ 1 กลอง
<u>วิธีดำเนินการทดลอง</u>	ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 4 ชั้น ดังนี้
	<u>ชั้นที่ 1 ชั้นเตรียมการ</u>
	1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทดลองให้นักเรียนทราบ
	1.2 เตรียมจัดสถานที่ให้ใกล้เคียงกับสภาพจริงมากที่สุด
	1.3 ให้นักเรียนอาสาสมัครจำนวน 1 คน เตรียมตัวที่จะเป็นหัวหน้ากลุ่ม
	<u>ชั้นที่ 2 ชั้นดำเนินกิจกรรม</u>
	ผู้วิจัยนำกลองของขวัญมาวางบนโต๊ะแล้วกล่าวว่า “สมมุติว่าอาทิตย์หน้าเป็น
	วันขึ้นปีใหม่ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าควรหาสิ่งใดเป็นของขวัญให้ครูประจำชั้น โดยมี
	ข้อเสนอแนะว่า ควรเป็นสิ่งของที่มีประโยชน์และราคาไม่แพง” ให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นหัว
	หน้ากลุ่มเป็นผู้นำ
	<u>ชั้นที่ 3 ชั้นวิเคราะห์และอภิปราย</u>
	ผู้วิจัยให้นักเรียนทบทวนและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติกิจกรรม
	แล้วร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
	- บรรยากาศในการทำงานกลุ่มเป็นอย่างไร
	- มีสมาชิกที่ไม่แสดงความคิดเห็นบ้างหรือไม่ และหัวหน้ากลุ่มทำอย่างไรเพื่อ
	ให้สมาชิกในกลุ่มมีโอกาสแสดงความคิดเห็นโดยทั่วถึง
	- มีสมาชิกที่ผูกขาดการพูดเพียงคนเดียว โดยไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกอื่นได้
	พูดบ้างหรือไม่และหัวหน้ากลุ่มแก้ปัญหาได้อย่างไร
	- ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
	<u>ชั้นที่ 4 ชั้นสรุป</u>
	นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยกันสรุป และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
<u>การประเมินผล</u>	
	สังเกตจากการอภิปรายของสมาชิก

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 8

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจ ปัญหา												
<u>ชื่อกิจกรรม</u>	เตรียมของไปเที่ยวเกาะ												
<u>เวลา</u>	50 นาที												
<u>จุดมุ่งหมาย</u>	เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญและมีลักษณะของการใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจ ปัญหา												
<u>สื่อการสอน</u>	1. ภาพเกาะ 2. ภาพสิ่งของต่าง ๆ ที่กำหนดให้เลือกดังต่อไปนี้คือ <table border="0" style="margin-left: 40px;"> <tr> <td>- ข้าวห่อ</td> <td>- ห่วงยาง</td> </tr> <tr> <td>- จาน</td> <td>- ยาแก้ท้องเสีย</td> </tr> <tr> <td>- ช้อน</td> <td>- กางเกงขาสั้น</td> </tr> <tr> <td>- น้ำดื่ม</td> <td>- เสื้อ</td> </tr> <tr> <td>- แก้วน้ำ</td> <td>- ถุงพลาสติกหิ้ว</td> </tr> <tr> <td>- ร่มกันแดด</td> <td></td> </tr> </table>	- ข้าวห่อ	- ห่วงยาง	- จาน	- ยาแก้ท้องเสีย	- ช้อน	- กางเกงขาสั้น	- น้ำดื่ม	- เสื้อ	- แก้วน้ำ	- ถุงพลาสติกหิ้ว	- ร่มกันแดด	
- ข้าวห่อ	- ห่วงยาง												
- จาน	- ยาแก้ท้องเสีย												
- ช้อน	- กางเกงขาสั้น												
- น้ำดื่ม	- เสื้อ												
- แก้วน้ำ	- ถุงพลาสติกหิ้ว												
- ร่มกันแดด													

วิธีดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 4 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 ชั้นเตรียมการ

- 1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทดลองให้นักเรียนทราบ
- 1.2 จัดเตรียมสถานที่ให้ใกล้เคียงสภาพความเป็นจริง
- 1.3 ให้นักเรียนอาสาสมัคร 1 คน เป็นหัวหน้ากลุ่ม 1 คน เป็นเลขานุการ 1 คน เป็นผู้รายงาน
- 1.4 แจกอุปกรณ์ให้กับนักเรียน

ชั้นที่ 2 ชั้นดำเนินกิจกรรม

2.1 ผู้วิจัยติดภาพเกาะบนกระดานดำ แล้วชี้แจงว่า “นี่เป็นภาพเกาะเกาะหนึ่ง สมมติว่าวันเสาร์หน้าสมาชิกทั้ง 8 คน จะไปเที่ยวเกาะนี้ด้วยกันโดยไม่ค้างคืน ให้สมาชิกแต่ละคนเตรียมสิ่งของเพื่อไปเที่ยวเกาะนี้ โดยเลือกเพียง 6 ชิ้น จากสิ่งของที่กำหนดให้ เรียงลำดับจากสิ่งที่สำคัญมากที่สุดไปยังสิ่งสำคัญน้อยที่สุด พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบด้วย โดยเขียนลงในกระดาษที่แจกให้ โดยไม่ให้ปรึกษากัน แล้วนำกระดาษนั้นมาเก็บไว้ที่ผู้วิจัย

2.2 ให้สมาชิกประชุมอภิปรายร่วมกัน โดยหัวหน้ากลุ่ม เป็นผู้นำในการอภิปรายครั้งนี้ เลขานุการ 1 คนเป็นผู้จัดบันทึก และผู้รายงาน 1 คน ทำหน้าที่อ่านผลการอภิปรายครั้งนี้ วิธีตัดสินว่าสิ่งของใดควรจะเป็นสิ่งของที่สำคัญที่สุดให้พิจารณาครั้งละ 1 อย่าง

เรียงลำดับกันไป ให้สมาชิกทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเต็มที่ สมาชิกที่แสดงความคิดเห็นของตนแล้ว สามารถเปลี่ยนความคิดเห็นของตนเองได้ถ้าเห็นว่าสมาชิกอื่นมีเหตุผลดีกว่า พยายามหาข้อสรุปหรือมติของกลุ่มด้วยเหตุผลและความคิดเห็นของคนส่วนมากและใช้การยกมือเมื่อจำเป็นเท่านั้น

2.3 เมื่อได้มติของกลุ่มแล้ว ให้ผู้รายงานอ่านให้ทุกคนฟัง ผู้วิจัยแจกกระดาษที่สมาชิกแต่ละคนเขียนรายการสิ่งของที่ตนเองเลือกไว้ให้สมาชิกเปรียบเทียบสิ่งของที่ตนเองเลือกกับสิ่งของที่กลุ่มเลือกว่าแตกต่างกันอย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย

ผู้วิจัยให้นักเรียนทบทวนและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติกิจกรรมแล้วร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

- ความคิดเห็นของสมาชิกแต่ละคนเหมือนกันหรือไม่
- สมาชิกรู้สึกอย่างไรเมื่อฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่ขัดแย้งกับตน
- การตัดสินใจปัญหาโดยใช้มติของกลุ่มกับการตัดสินใจปัญหาโดยใช้ความคิดเห็นของบุคคลเพียงคนเดียวมีข้อดี ข้อเสียแตกต่างกันอย่างไร
- ถ้าผู้นำตัดสินใจตามความคิดเห็นของตน จะมีผลต่อกลุ่มและสมาชิกอื่นอย่างไร
- ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้ และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุป

นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิก
2. สังเกตจากการอภิปรายแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 9

.....

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในลักษณะการใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจปัญหา
<u>ชื่อกิจกรรม</u>	งานวันเกิด
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>จุดมุ่งหมาย</u>	เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญและมีลักษณะของการใช้มติของกลุ่มในการตัดสินใจปัญหา
<u>สื่อการสอน</u>	แผนภูมิรายการการแข่งขันต่าง ๆ เช่น ฟุตบอล วิ่งวิบาก ชักเย่อ วิ่งกระสอบ ร้องเพลง คนล่าเสือ สังข์ทองดีดลิ ปัดตาตีปี๊บ
<u>วิธีดำเนินการทดลอง</u>	ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 4 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 ชั้นเตรียมการ

- 1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทดลองให้นักเรียนทราบ
- 1.2 จัดเตรียมสถานที่ให้ใกล้เคียงกับสภาพจริงมากที่สุด
- 1.3 ให้นักเรียนหาอาสาสมัครจำนวน 1 คน เตรียมตัวที่จะแสดงบทบาทเป็น

หัวหน้ากลุ่ม 1 คน เป็นเลขานุการ 1 คน เป็นผู้รายงาน

- 1.4 แจกอุปกรณ์ให้กับนักเรียน

ชั้นที่ 2 ชั้นดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยติดแผนภูมิแสดงรายการแข่งขันต่าง ๆ บนกระดานดำ แล้วชี้แจงว่า “สมมุติว่าสมาชิกเป็นคณะกรรมการนักเรียน ซึ่งได้รับมอบหมายให้ร่วมกันพิจารณาเลือกเกมหรือการแข่งขัน 5 ประเภท จากรายการที่กำหนดให้ เพื่อใช้แข่งขันในงานวันเกิดประจำปีนี้มีข้อเสนอแนะว่าควรเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน นักเรียนส่วนมากได้มีส่วนร่วมและแข่งขันเสร็จสิ้นภายในวันเดียว ให้หัวหน้ากลุ่มเป็นประธานในการอภิปราย การตัดสินใจเลือกแต่ละอย่างต้องได้รับการเห็นด้วยจากสมาชิกแต่ละคนก่อนที่จะกลายเป็นการตัดสินใจของกลุ่ม ดังนั้นสมาชิกทุกคนจึงควรแสดงความคิดเห็นของตนพร้อมเหตุผล ก่อนที่จะลงมติ พยายามให้เป็นมติของคนส่วนมากโดยไม่ใช้วิธีการยกมือถ้าไม่จำเป็น”

ชั้นที่ 3 ชั้นวิเคราะห์และอภิปราย

ผู้วิจัยให้นักเรียนทบทวนและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติกิจกรรมแล้วร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

- สมาชิกรู้สึกพอใจมติของกลุ่มหรือไม่ เพราะเหตุใด
- หัวหน้ากลุ่มมีวิธีการทำงานอย่างไร

- การลงมติโดยการอภิปรายก่อน และการลงมติโดยการยกมือใช้เสียงส่วนมากตัดสิน โดยไม่มีการอภิปรายก่อนแตกต่างกันอย่างไร

- เมื่อได้มติของกลุ่มแล้ว ถ้าหัวหน้ากลุ่มไม่นำมติของกลุ่มไปใช้ แต่ทำตามความคิดของตนจะมีผลต่อสมาชิกและกลุ่มอย่างไร

- ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้และการนำไปประยุกต์

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุป

นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการทำงานร่วมกันของสมาชิก
2. สังเกตจากการอภิปรายร่วมกัน

งานวันเด็ก

มานพ เป็นประธานนักเรียน เขาได้รับมอบหมายจากครูให้ประชุมคณะกรรมการนักเรียนเมื่อพิจารณาเลือกเกมหรือการแข่งขัน 5 ประเภท จากรายการที่คณะครูเสนอแนะให้เพื่อใช้แข่งขันในงานวันเด็กประจำปีนี้ โดยมีคำชี้แจงว่าควรเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน นักเรียนส่วนมากได้มีส่วนร่วม และแข่งขันเสร็จสิ้นภายในวันเดียว มานพเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นว่าจะเลือกรายการใดบ้าง เพราะเหตุใด สมาชิกบางคนแสดงความคิดเห็นของตนเองแล้ว แต่เห็นว่าความคิดเห็นของคนอื่นมีเหตุผลดีกว่า ก็เปลี่ยนความคิดเห็นของตนเองและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น บางคนถกเถียงกันแต่ใช้เหตุผลและไม่ใช้อารมณ์ เช่นบางคนเสนอว่าควรเลือกวิ่งวิบากแต่บางคนแย้งว่าเป็นเกมที่ค่อนข้างจะทารุณ และนักเรียนชั้นเล็ก ไม่สามารถจะเข้าร่วมแข่งขันได้ จนในที่สุดก็เลือกเกมและการแข่งขันได้ 5 ประเภท โดยได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกทุกคนในกลุ่ม โดยไม่ต้องใช้วิธียกมือ ทุกคนยอมรับมติของกลุ่มด้วยความพึงพอใจ

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 10

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในทุก ๆ ลักษณะตามนิยามศัพท์เฉพาะ
<u>ชื่อกิจกรรม</u>	ดาบอด
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>จุดมุ่งหมาย</u>	เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยได้
<u>สื่อการสอน</u>	- ผ้าปิดตา 4 ผืน - กระดาษวาดรูปและสีเมจิก - แผ่นไม้หรือกระดาษแข็งขนาดกว้าง 12 นิ้ว ยาว 12 นิ้ว ตัดมุมดังรูป

วิธีดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 4 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 ชั้นเตรียมการ

- 1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทดลองให้นักเรียนทราบ
- 1.2 จัดเตรียมสถานที่ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด
- 1.3 ให้นักเรียนอาสาสมัครจำนวน 4 คน เตรียมตัวเป็นกลุ่มผู้ปฏิบัติ
- 1.4 แจกอุปกรณ์ให้กับนักเรียน

ชั้นที่ 2 ชั้นดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยแบ่งสมาชิกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน กลุ่มหนึ่งเป็นผู้ปฏิบัติ กลุ่มหนึ่งเป็นผู้สังเกตการณ์ ปิดตาผู้ปฏิบัติทั้ง 4 คน แล้วผู้วิจัยนำแผ่นกระดาษแข็งที่เตรียมไว้ส่งให้ผู้ปฏิบัติคนละ 1 มุม โดยไม่ให้ซ้ำกันจนครบ 4 มุม นำแผ่นกระดาษแข็งออกไปเก็บไว้ เอาผ้าปิดตาออก แจกกระดาษและสีเมจิก ให้ผู้ปฏิบัติแต่ละคนเขียนภาพแผ่นกระดาษที่ตนคลำ ผู้วิจัยเก็บภาพนั้น ให้ผู้ปฏิบัติทั้ง 4 คน ประชุมกัน ให้เลือกหัวหน้า 1 คน เป็นผู้นำในการประชุมครั้งนี้ ให้ผู้ปฏิบัติร่วมกันเขียนภาพแผ่นกระดาษที่ตนคลำอีกครั้งหนึ่ง นำภาพของแต่ละคนและของกลุ่มติดบนกระดานดำ นำแผ่นกระดาษแข็งมาให้ดู

ชั้นที่ 3 ชั้นวิเคราะห์และอภิปราย

ผู้วิจัยให้นักเรียนทบทวนและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติกิจกรรมแล้วร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

- เมื่อถูกปิดตาแล้วให้คลำแผ่นกระดาษ แต่ละคนรู้สึกหรือคิดอย่างไร
- เมื่อต่างคนต่างวาดภาพ ทำไมภาพจึงแตกต่างกัน ทั้งที่คลำแผ่นกระดาษแผ่นเดียวกัน

- ภาพที่วาดตามความคิดของคนคนเดียว โดยไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกอื่นแสดงความคิดเห็นมีลักษณะอย่างไร แตกต่างจากภาพของกลุ่ม

อย่างไร

- หัวหน้ากลุ่มมีวิธีการทำงานอย่างไร
- ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้ และการนำประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุป

นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยกันสรุป และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการอภิปรายของสมาชิก
2. สังเกตจากการทำงานของสมาชิก

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 11

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในทุก ๆ ลักษณะตามนิยามศัพท์เฉพาะ
<u>ชื่อกิจกรรม</u>	รวมพลังความคิดประดิษฐ์สิ่งของ
<u>เวลา</u>	50 นาที
<u>จุดมุ่งหมาย</u>	เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยได้
<u>สื่อการสอน</u>	1. กรรไกรตัดกระดาษ 2. เศษกระดาษสี หรือกระดาษทอของขวัญ 3. กล่องยาสีฟันหรือกล่องกระดาษเล็ก ๆ 4. เชือกผูกของ 5. กาว 6. สีเมจิก

วิธีดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 4 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 ชั้นเตรียมการ

- 1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทดลองให้นักเรียนทราบ
- 1.2 จัดเตรียมสถานที่ให้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด
- 1.3 แจกอุปกรณ์ให้กับนักเรียน

ชั้นที่ 2 ชั้นดำเนินการกิจกรรม

ผู้วิจัยแจกอุปกรณ์ให้กลุ่มแล้วให้กลุ่มนำอุปกรณ์เหล่านั้นมาประดิษฐ์ให้เป็นของใช้ 1 อย่าง ที่มีประโยชน์ภายในเวลา 20 นาที ในการทำงานให้นำความรู้เกี่ยวกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยมาใช้ให้ครบทุกขั้นตอนโดยเลือกหัวหน้ากลุ่ม 1 คน เป็นผู้นำในการทำงานครั้งนี้

ชั้นที่ 3 ชั้นวิเคราะห์และอภิปราย

ผู้วิจัยให้นักเรียนทบทวนและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติกิจกรรมแล้วร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

- กลุ่มมีขั้นตอนในการทำงานอย่างไร
- หัวหน้ากลุ่มมีวิธีการทำงานอย่างไร
- สมาชิกคิดว่าหัวหน้ากลุ่มได้นำความรู้เกี่ยวกับความเป็นผู้นำประชาธิปไตยมาใช้อย่างถูกต้องหรือไม่ อย่างไร
- สมาชิกคิดว่าสามารถนำความรู้เกี่ยวกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยใช้ในสถานการณ์ใดบ้าง อย่างไร

- ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้

ขั้นที่ 4 สรุป

นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยกันสรุปและผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการทำงานของสมาชิก
2. สังเกตจากการอภิปรายของสมาชิก

โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย
ครั้งที่ 12

.....

หัวข้อเรื่อง ปัจฉิมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม ลา

จุดมุ่งหมาย เพื่อสรุปผลการเข้าร่วมโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลอง
การดำเนินการทดลอง

1. ผู้ดำเนินการชี้แจงกับสมาชิกว่า “กิจกรรมนี้เป็นครั้งสุดท้ายของโปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ให้สมาชิกแต่ละคนพูดถึงความรู้สึกของคนที่มีการเข้าร่วมโครงการนี้ และแสดงความคิดเห็นของตนเองว่าการเข้าร่วมโครงการนี้ทำให้สมาชิกได้แง่คิดอะไรบ้าง หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนไปมากน้อยเพียงใด”

2. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมแล้วกล่าวคำอำลา ให้สมาชิกทุกคนจับมือกันเป็นวงกลม แล้วร้องเพลง “ลา” และกล่าวปิดการทดลอง

การประเมินผล

สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

ตาราง 6 แสดงคะแนนความเปลี่ยนแปลงแบบประชาธิปไตยของนักเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการ
ใช้เทคนิคแบบ

คนที่	กลุ่มทดลองที่ 1		ผลต่าง ของคะแนน	อันดับที่ ของความ แตกต่าง	อันดับตามเครื่องหมาย	
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง			บวก (R ⁺)	ลบ (R ⁻)
1	43	55	12	4	4	-
2	43	51	8	2	2.5	-
3	45	54	9	3	2.5	-
4	46	60	14	5.5	5.5	-
5	47	53	6	1	1	-
6	47	61	14	5.5	5.5	-
7	47	64	17	7.5	7.5	-
8	48	65	17	7.5	7.5	-

$$\sum R^+ = 36 \quad \sum R^- = 0$$

$$T = 0^{**}$$

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 7 แสดงคะแนนความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนของกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ได้รับการ
จัดสถานการณ์จำลอง

คนที่	กลุ่มทดลองที่ 2		ผลต่าง ของคะแนน	อันดับที่ ของความ แตกต่าง	อันดับตามเครื่องหมาย	
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง			บวก (R ⁺)	ลบ (R ⁻)
1	23	50	27	8	8	-
2	38	44	8	1	1	-
3	40	54	9	4	4	-
4	45	62	14	7	7	-
5'	47	56	6	2	2	-
6	47	60	14	3	3	-
7	47	63	17	6	6	-
8	51	66	17	5	5	-

$$\sum R^+ = 36 \quad \sum R^- = 0$$

$$T = 0^{**}$$

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 8 แสดงผลต่างของความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนของกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบและกลุ่มทดลองที่ 2 ที่ใช้สถานการณ์จำลอง

คนที่	กลุ่มทดลองที่ 1				กลุ่มทดลองที่ 2			
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง	อันดับ	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง	อันดับ
1	43	55	12	7	23	50	27	16
2	43	51	8	3.5	38	44	8	3.5
3	45	54	9	5.5	40	54	9	5.5
4	46	60	14	9.5	45	62	14	9.5
5	47	53	6	1.5	47	56	6	1.5
6	47	61	14	9.5	47	60	14	9.5
7	47	64	17	13.5	47	63	17	13.5
8	48	65	17	13.5	51	66	17	13.5

60.5

$$\sum R_1 = 63.5$$

$$\sum R_2 = 72.5$$

$$U = 27.5$$

$$U_1 = n_1 n_2 + \frac{n_1(n_1+1)}{2} - R_1$$

$$U_2 = n_1 n_2 + \frac{n_2(n_2+1)}{2} - R_2$$

$$= (8 \times 8) + \frac{8(8+1)}{2} - 63.5$$

$$= (8 \times 8) + \frac{8(8+1)}{2} - 72.5$$

$$U_1 = 36.5$$

$$U_2 = 27.5$$

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	ดวงเนตร ไพบูลย์
วันเดือนปีเกิด	15 พฤศจิกายน 2504
สถานที่เกิด	16 หมู่ 8 ตำบลพงสวาย อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	120/190 หมู่บ้านเกร็ดแก้ว 2 ถ.ติวานนท์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
ประวัติการทำงาน	พ.ศ.2540 ครูโรงเรียนเปรมฤดีศึกษา เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2523 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสตรีประจำจังหวัดราชบุรี
	พ.ศ.2527 การศึกษาบัณฑิต (วิชาเอกแนะแนว) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร
	พ.ศ.2541 การศึกษามหาบัณฑิต (วิชาเอกจิตวิทยาการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร